Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

NAJER FOLKSBLAT פרייז 35 גראשען

היינט 16 זייטען.

לאדזשער פאלקסבלאט

אומפארטייאישע פאליטיש-געזעלשאפטליכע טאג-צייטונג

Nr. 22/1622	Łódź, Piątek, 25 stycznia 1929 r.	זיבעטער יאהרגאנג	לאדז, פרייטאג, יד שבט תרפ״ט	Nr. 22/1622

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 24-71. | לאדז, פיעטריקאווער 21, טעל. 24-71

געכאפט דעם מערדער פון מיכאל קרול.

ארעסטירטער באנדיט שטשעטשינסקי האט זיך מודה געווען אין אויספיהרען דעם מארד.

ראמאן שטשעטשענסקי,
דער מערדער פון מיכאל קרול.

(—) דער מארד וואס איז פארגעקומען דעם 15־טען דעצעמבער איבער דעם הויז־בעזיצער מיכאל קרול אויף זאוואדזקא 36 איז ביז־איצט געווען א רעטעניש.

נאכדעם ווי ס׳איז ארעסטירט געווארען דאס דינסטמיידעל קוקולסקא, וועלכע מ׳האט נאכ׳ן מארד געפינען אין איהר צימער אין א בעוואוסטלאזען צו־שטאנד, האט די פאליציי זיך גענומען צו אנ׳ענער־גישע אויספארשונג, כדי צו ארעסטירען די מערדער.

דאס דינסטמיידעל, צוריקומענדיג צום בע־וואוסטזיין, האט אבער פון גארנישט געוואוסט, א חוץ דעם, וואס ביי איהר צו נאכט איז דעמזעלבען אווענד געווען איינער א יונגערמאן, וועלכער האט זיך אנגערופען מיט׳ן נאמען סטעפאן. די קוקול־סקא אלס אונשולדיגע אין מארד איז ארויסגעלאזען אויף דער פריי און פון די מערדער איז נישט גע־ווען קיין שפור.

ווי מיר האבען שוין געכטען מיטגעטיילט האט די פאליציי אדורכגעפיהרט א גרויסע אבלאווע אין לוטאמירסקער וואלד און אין רעזולטאט פון דער ראזיגער אבלאווע זענען ארעסטירט געווארען די צווי געפעהרליכע באנדיטען אדאם קאטשמארעק און ראמאן שטשעטשינסקי. איינער פון די ראזינע באנדיטען ראמאן שטשעטשינסקי וואוינט אין לאדז אויף שערלעצקא 12.

די באנדיטען זענען אונטער א זעהר שטאר־קער וואך אפגעפיהרט געווארען אין לאדזער אויס־פארשונגס־אמט. נעכטען אינדערפריה איז אהין א־רויסגערופען געווארען דעם ערמארדעטען קרול׳ס דינסטמיידעל קוקולסקא, אז זי זאל דערקענען צי איז אמאל איינער פון די באנדיטען נישט דער מערדער פון קרול׳ן. קוקולסקא האט תיכף אנגע־וויזען אויף ראמאן שטשעטשינסקי, אז דאס איז איהר „סטעפאן”, וועלכער איז אפט געקומען צו איהר, און וועלכער איז אויך געווען ביי איהר דעם קריטישען אווענד.

דער באנדיט שטשעטשינסקי האט זיך צוערשט נישט געוואלט מודה זיין אין מארד, ערשט ארום האלב איינס א זייגער בייטאג ווען ער איז גענומען געווארען אונטער א קרייץ־פערהער, האט ער זיך מודה געווען אין ערמארדען דעם 15־טען דעצעמ־בער דעם הויז־בעזיצער פון זאוואדזקא 36, מיכאל לייב קרול.

אדאם קאטשמארעק,
האט זיך מודה געווען אין אויספיהרען
22 באנדיטען־אנפאלען.

אזוי ארום איז דער געהיימנישפולער מארד אינגאנצען אויפגעקלערט געווארען און דער מער־דער וועט געשטעלט ווערען פאר׳ן געריכט.

* * *

די באנדע פון קאטשמארעק און שטשעטשינ־סקי איז געווען שטארק און פערצווייגט, די באנדי־טען האבען געהאט א רייה בעהעלטענישען אין די וועלדער און פעלדער. די הויפט־„מלינה” פון די באנדיטען איז געווען די וואוינונג פון אנטאני און בארבארא נאוואק אין דארף וויעוואיורטשין הינטער לאסק, דארט איז געווען דער לאגער פון די גע־רויבטע זאכען און דארט זענען געמאכט געווארען פלענער פון נייע אנפאלען. די נאוואק׳ס זענען א־רעסטירט געווארען. א חוץ דעם זענען נאך ארעס־טירט געווארען 2 מיטגלידער פון דער באנדע קוקולא און וולאדיסלאוו שוברט.

די באנדיטען אדאם קאטשמארעק און ראָ־מאן שטשעטשינסקי זענען אריינגעזעצט געווארען אין אנ׳אויטאבוס און אנגעפיהרט געווארען קיין לאדז.

* * *

(2) דאס ענטדעקען פון דעם ערמארדעטען קרול׳ס מערדער האט געמאכט א גרויסען רושם אין שטאט.

באלד ווי די צוויי ארעסטירטע באנדיטען זע־נען געבראכט געווארען אין אויספארשונגס־אמט, האט זיך אנגעהויבען דער ערשטער פערהער.

קאטשמארעק איז אנ׳אלטער פערברעכער און ער האט זיך מודה געווען אין 22 פערשידענע גנבות און אנפאלען.

דעם פאליציי בעאמטען, וואס האט געפיהרט די אויספארשונג איז געווארען זעהר אויפפאלענד וואס דער ארעסטירטער באנדיט ראמאן שטשע־טשינסקי איז זעהר ענליך צו דעם בעקאנטען „סטעפאן”, וועלכען ס׳האט גלייך נאך קרול׳ס ער־מארדונג געשילדערט דאס דינסטמיידעל וויקטאריא קוקולסקא, מ׳האט שטשעטשינסקי׳ן גענומען אויפ׳ן צימבעל און ארום 12 א זייגער האט ער אנגע־הויבען צו דערצעהלען:

ביז דעם חודש נאוועמבער 1928 האט ער געוואוינט מיט זיין מוטער אין לאדז אויף שערלעצ־קא 12, ער האט זיך בעשעפטיגט מיט הויזירען אין די ארומיגע שטעטלעך און דערפער. סוף נאוועמ־בער איז ער אריינגעקומען צו דעם רייכען לאנד־ווירט אין דארף טשאלטשין, הינטער לוטאמירסק, צו א געוויסען אדאם קאטשמארעק און איהם פאר־געלעגט צו קויפען פערשידענע סחורות. קאטשמא־רעק האט א 28־יעהריגע שעהנע טאכטער, מיט וועלכער שטשעטשינסקי האט זיך דעמאלט בעי־קענט און זיך באלד פערליבט. צוליב דעם, האט שטשעטשינסקי אנגעהויבען זעהר אפט אריינצוקומען צו קאטשמארעק׳ן, און דא האט ער זיך דער־וואוסט, אז קאטשמארעק איז שוין נישט איינמאל געזעסען אין טורמע פאר פערשידענע חטאים, ווען שטשעטשינסקי האט געבעטען ביי קאטשמארעק׳ן די האנד פון זיין טאכטער האט קאטשמארעק געענט־פערט, אז ער וועט גערן דערויף איינגעהען בתנאי, אז זיין צוקינפטיגער איידעם זאל אויספיהרען עפעס „אנ׳אנשטענדיגע ארבייט” און זאל ווערען א מיט־שותף צו דער באנדיטען־באנדע, וועלכע ער האלט אויף. שטשעטשינסקי איז דערויף איינגעגאנגען, גע־נומען א רעוואלווער און ערקלערט, אז ער וועט אין דער באנדע ארויסטרעטען אונטער׳ן פסעוודאנים „סטעפאן”.

שטשעטשינסקי איז צוריקגעקומען קיין לאדז און אויף א פערוויילונג אין העלענאוו בעקענט וויק־טאריא קוקולסקא, דאס דינסטמיידעל פון מיכאל קרול אויף זאוואדזקא 36. דערוויסענדיג זיך פון איהר, אז איהר בעל־הבית איז אנ׳אלמן און א רייַ־כער מענש, האט שטשעטשינסקי אנגעהויבען צו פלעכטען געגען איהם א נעץ און אין א קורצער צייט ארום האט שטשעטשינסקי אנגעהויבען אריינ־צוקומען צו זיין בעקאנטער קוקולסקא אין דער וואוינונג פון מיכאל קרול. ער האט באלד בעשלאסען צו בערויבען קרול׳ן און צו דעם צוועק האט ער א־מאל זייענדיג ביי דער קוקולסקא געמאכט וואקס־אפדרוקען פון די שלעסער פון דער קאסע און שופלאדען און נאכגעמאכט שליסלען.

שבת, דעם 15־טען דעצעמבער איז ער פאר־נאכט געקומען צו דער קוקולסקא, כדי פטור צו ווערען פון אנ׳עדות האט ער געוואלט די קוקול־סקא אנ׳שיכור׳ן, זי האט צו ערשט נישט געוואלט טרינקען, אבער סוף־כל־סוף האט זי אזוי פיל געטרונקען ביז זי איז נעפאלען אהן בעוואוסטזיין, ער האט זי דאן פון דער קיך אריינגעטראגען אויף די הענד אין דעם צימער פון דעם דינסטמיידעל און מיט די נאכגעמאכטע שליסלען האט ער גע־וואלט עפענען די קאסע און די שופלאדען, אין דעם מאמענט איז אנגעקומען מיכאל קרול. שטשע־טשינסקי האט געוואלט ענטלויפען דורך דער פראנט־טיר, אבער קרול האט איהם נאכגעיאגט, רופענדיג נאך הילף. דעמאלט האט שטשעטשינסקי ארויסגענומען א רעוואלווער, דערשאסען קרול׳ן, און ענטלאפען דורך דער קוכען־טיר.

פון דעמאלט אן איז שטשעטשינסקי אריינ־געטרעטען אין קאטשמארעק׳ס באנדע, זיי האבען דערנאך נאך אדורכגעפיהרט א גאנצע רייה רויב־אנפאלען.

ווי מיר האבען שוין אנגעוויזען האט דאס דינסטמיידעל קוקולסקא, בעת דער קאנפראנטא־ציע דערקענט אין שטשעטשינסקי׳ן איהר בעקאנ־טען „סטעפאן”.

די דריי פאליציאנטען,

וועלכע האבען זיך אויסגעצייכענט ביי׳ם כאפען די באנדיטען

פון רעכטס אויף לינקס: פעלדוועבעל נעקעל, פשאדאווניק וולאדיסלאוו וועסאלאווסקי און ראמאן וואכלינסקי.

אונזער חבר און מיטארבייטער
יהושע אינפעלד
צו זיין חתונה מיט פרל.
עדזיא זאנדבערג
ווינשען מיר פיל גליק
נייער פאלקסבלאט.

א הערציגען מזל=טוב
ווינשען מיר אונזערע געעהרטע חברים פערוואלטונגס-מיטגלידער
אברהם נייהויז און אליעזר גאלדבערג
צו דער האכצייט פון זייערע ליבע קינדער
פרל. מירל מיט ה׳ יעקב אהרן
און דעם יונגען פאר ווינשען מיר א גליקליכע צוקונפט
די פערוואלטונג און די מתפללים פון דער
חברה „גמילת חסדים“, קיעלמא 15.

דער בעוואוסטער הערען-שניידער
ח. איינשידלער פראנציסקאנער 9
איך מאך בעקאנט מיין ג׳ קונדשאפט, אז מיין
הערען=שניידער=אטעליער איז איבערגעצויגען אויף דער
פאמארסקא 41a, וו. 49
און בעט די ג׳ קונדש. מיר ווייטער שענקען זייער צוטרוי ווי ביז-איצט.
מיט אכטונג ח. איינשידלער. 3832

פיטלינגען

גאראנטירט פרישע
פון דער בערימטער פירמע
„NORDIA HAWE”
צום פרייז פון 3.50 א קיסטע (14 שטיק)
צו בעקומען זאוואדזקא 20, ביי שטיינפעלד

אכטונג, גליצענשטיינ׳ס!
די אלע פאראינטערעסירטע אין די
גליצענשטיין-ירושה פון אמעריקא
ווערען געבעטען צו קומען זונטאג, דעם 27 יאנואר, פינקטליך 3 א זייגער נאכמ. אין די פריוואט-וואוינונג פון גליצענשטיין, פולנאצנא 31. צוליב דער וויכטיגקייט פון דער פערזאמלונג בעט מען צו קומען פינקטליך.

האנדווערקער=פאריין, אגראדאווא 9
סעקציע שוסטער.
ש״ת, דעם 2-טען פעברואר ד. י. 8 א זייגער אוונד קומט פאר
די פייערליכע ערעפנונג
פון שיך-קאאפעראטיוו „איינינקייט“ ביי אונזער פאריין.
אלע חברים, האנדווערקער-אינסטיטוציעס און קאאפעראטיווע בענק ווערען איינגעלאדענט צו דעלעגירען זייערע פערטרעטער צו דער ערעפנונג. קיין ספעציעלע איינלאדונגען ווערען נישט געשיקט.
די פערוואלטונג. 3984

8-ונג, דאמען-מאגאזין-שניידער-מייסטער!
אלעיא 1=טער מאי 2.
זונטאג, דעם 27-טען יאנואר ד. י. 4 א זייגער נאכמיטאג קומט פאר אין אייגענעם לאקאל
א גרויסע רעצידירענדע פערזאמלונג
פון גאנצען דאמען-מאגאזין=פאך.
מיר מעלדען גלייכצייטיג, אז בעת דער פערזאמלונג וועלען שוין ארויסגעגעבען ווערען פאך-ביכלעך. בעמערקונג: א פערמיטלונגס-ביורא פאר׳ן דאמען-מאגאזין-פאך איז טעטיג יעדען אוונד, אויסער פרייטאג און שבת פון 8 ביז 10 א זייגער.
מיט אכטונג די פאך=קאמיסיע.

8-ונג, מארינארקע מאגאזין-שניידער-מייסטער!
מיר מעלדען, אז מארגען, שבת, 7 א זייגער אוונד קומט פאר א פאך=פערזאמלונג.
מיט אכטונג די פאך=קאמיסיע.

אלגעמיינער פראפ. לאנדעס=פאריין פון בעקליידונג ארב. אין פוילען, אפטיילונג לאדזש, לאגעווניצקע 4.
אכטונג, מענער-מאגאזין-ארבייטער!
שבת ד. 26 ד.ח. 11 פריה קומט פאר אין פאראיינס-לאקאל לאגעווניצקע 4
א גרויסע פאך=פערזאמלונג
אלע מענער-מאגאזין ארבייטער דארפען אונבעדינגט קומען!
די פאך=קאמיסיע.

אכטונג, פארל-ארבייטער!
שבת ד. 26 ד.ח. 11 פריה קומט פאר אין פאראיינס-לאקאל לאגעווניצקא 4
א גרויסע פאך=פערזאמלונג
אויפ׳ן טאג-ארדנונג: 1) די לאגע אין פאך, 2) לוין-אקציע.
די פאך=קאמיסיע.

השבת אבדה
ס׳איז פערלוירען געווארען א בלאנקא-וועקסעל אויף 50 זל. אויסשטעלער י. ל. נימאן זאוויישא 23. דער וועקסעל ווערט ערקלערט פאר אומגילטיג. אבצוגעבען געגען בעלוינונג צו שיינדל פילצמאכער זאוויישא 23. 3279

אכטונג
שטעפער=ארבייטער
ס׳ווערט געזוכט א ערשטע קאטעגאריע נייער צו גוטע בעשטעלטע ארבייט צו ערקינדיגען ביי
מ. מינקאווסקי
זשגאווסקי 11, גייערס ראיאן

דיפלאמירטער
ספעציאליסט
צו ערלערנען דעקאראציע אין א קורצער צייט גרינדליך פוילייש, ענגליש, פראנצויזיש עספעראנטא און האנדעלס-קארעספאנדענץ. גאראנטירט פאר קענען. 8 זל. מאנאטליך ביי לוקסענבורג, קאט-יענגא 18. איינשרייבונגען פון 2 ביז 4 און פון 8 ביז 10 אוו.

קוואליפיצירטער
טאמבורירער
שניר-געזעלען ווערט געזוכט זגערזשער 17 ביי
מ. טאכאנטשיק.

---

2 היטעל-מאשינען
ביליג צו פערקויפען ביי קארפעל
בזשעזשינער 43.

האנדנייערינס
צו הויזען בעסערע ארבייט ווי אויך א לעהר-יונגעל פון זאפארט געבראוכט ביי
שארף וושכאדניא 49.

א שטוב מיט א קוך
זאפארט איבערצוגעבן
נאווא-זאזשעווסקא 1
אין קארטאפעל-געוועלב.

AKUSZERKA MASAŻYSTKA
B. JAKUBOWICZ
38 זגערזשער 38.
ערטיילט הילף-געבורטען פריוואט און פון דער קראנקען-קאסע. כ׳נעם אויך אן אינדערהיים וויזיטען.

ס׳ווערט געזוכט
צוויי פאמאצניקעס
ריכטעוועס
צו א קאמאשען - מאכער און א לערן = יונגעל
באלד געצאהלט ביי
רופער קאמיענא 16.

Dr. DOMCHIN
[illegible]

צו דער פערלאבונג פון פרל.
גוטשא יאסקאוויטש
מיט ה׳ **מאריץ געבער**
ווינשען א הערצליכען מזל-טוב און פיל גליק
א. רויפמאן און פרוי.

צום איינייאהריגען געבורטסטאג פון אונזער געעהרטען שעפ׳ס טעכטער׳ל
פאלא׳שי
ווינשען פיל גליק און א לייכטע דערציהונג
דאס פערסאנאל פון דער פירמע
Dom konfekcyjny **I. Lederman**
Centrala Nowomiejska 4
MOZES NOWOMIEJSKI, SZYMON LERENTAL, IZRAEL ROZENFELD

Z intencji pierwszej rocznicy urodzin ukochanej siostrzenicy mojej
POLUSI LEDERMANÓWNY
składam najserdeczniejsze życzenia zdrowia i szczęśia
Felek Lerenthal.

אונזער שעף ה׳
י. לעדערמאן און פרוי
צום 1 יעהריגען געבורטסטאג פון זייער ליב טעכטער׳ל
פאלוסיע
ווינשען א גרינג ערציהונג
דאס פערסאנאל פון דער פיליע
י. לעדערמאן, גלובנא 22
CH. M, LUBLINER,
FELA SYNRODZIN,
MORYC RADZIEJEWSKI,
GENIA SZPIGIEL.

צו דער פערלאבונג פון פרל.
גוטשא יאקובאוויטש מיט ה׳ **יענקל גאלדהאר**
ווינשען א הערצליכען מזל-טוב און א גליקליכע צוקונפט
אברהם וואגמאן און פרוי.

Z intencji zaręczyn kolegi naszego
JÓŻKA TOPOLEWICZA
z koleżanką naszą p.
SALĄ MOSZENBERŻANKĄ
życzą wiele szczęścia i różowej przyszłości
Dawid Fuks,
Salek Foderman.

צו דער פערלאבונג פון אונזער פריינדין
העלא בירנבוים
מיט ה׳ העניעק מאשקאוויטש
ווינש איך א גליקליכע צוקונפט און עוויגע צופרידענהייט.
פאמיליע האלפערן.

RACHELA MELLERÓWNA
MOJŻESZ HERSZFINKIEL
zaślubieni.

Łódź, w styczniu 1929 r.

א הערצליכען פאהר=געזונד
ווינש איך דער
פרוי קיפער און קינדער
צוליב זייער אפרייזע קיין אמעריקע צו זייער געליבטען מאן און פאטער.
אייער וועג זאל זיין מזל׳דיג און גליקליך!
משה מארקאוויטש און פרוי.

צו דער פערלאבונג פון פרל.
נחמה קאץ
מיט ה׳ **אברהם בארנשטיין**
ווינשען מיר א גליקליכע צוקונפט
אסתר לאנדסבערג, יוסף שלמה פייוועל און יצחק ראזענבערג. 3997

א הערציגען מזל-טוב
אונזער ליבען פריינד
יעקב בארושיקאווסקי און פרוי
צום געבורט פון זייער ערשטען
זוהנ׳על
און מיר ווינשען איהם ליכט צו ערציהען
ח. איינשידלער און פרוי.

Z intencji zaręczyn
p. **Andzi Marczakówny**
z p. **Bernardem Raszem**
życzymy wiele szczęścia i świetnej przyszłości
Towarzysze i Koledzy:
J. Krzemień
M. Niebuchowicz
Sz. Diament
A. Mogielnicki
J. Chmielnicki
A. Rabinowicz
A. Celinski
A. Cwirko
W. Gierz
J. Klima
A. Szajnert.

צו דער פערלאבונג פון אונזער קוזין
לעאן ליטוואק
מיט פרל. **פראניא לושינסקא**
ווינשען מיר א גליקליכע צוקונפט, זאל זייער לעבענסוועג מיט בלומען בעצירט זיין.
פישל קאלסקי און פרוי
הערשל ליטוואק און פרוי.

בית-הכנסת „אהל יעקב“
מחר בשבת, פ׳ בשלח, שבת שירה
המפה.

Dr. A. MAZUR
ספעציאל-ארצט פאר אויערן, נאז און האלז-קראנקהייט ווי אויך שטום און שפראך-פעהלער
וושכאדניא 65, טעל. 66-01
(איינגאנג אויך דורך פיעטריקאווער 46).

אכטונג, הוטמאכער
אויף פאזע און פאמערן!
זונטאג, דעם 27 יאנואר, פינקטליך 10 א זייגער פריה קומט פאר אין לאקאל פון אונזער פאראיין זאוואדזקא 5
א וויכטיגע
אלגעמיינע פערזאמלונג
מיט פאלגענדער טאג-ארדנונג: 1) א בעריכט פון דער דעלעגאציע פון ווארשא און פאזען, 2) די ווייטערדיגע ארבייט.
ערשיינט מאסענווייז! מיט אכטונג די פערוואלטונג.

א שטעפער-געזעלען
א נייהער ווי אויך א ריכטעוועער און א געהילפס= ריכטעוועער קענען זיך מעלדען זגערזשער 44 ביי רייטשיק

א סטאלע ריכטעוועער און א פאמאצניק ווערען געזוכט ביים קאמאשען - שטעפער נוסענאוויטש שקאלנא 7.

לעכער מאשינאווע
ווערען אנגענומען אויסצו-נייהען צו ביליגע פרייזען
ביי **ג. נארדמאן**
29 צעגעלניאנא 29

אונזער לאנגיעהריגען פערוואלטונגס-מיטגליד מ. אייזען צוליב׳ן טויט פון זיין יונג-פערשטארבענעם זוהן
נ. ע. יעקב לייב
דריקען מיר אויס דעם טיפסטען מיטגעפיהל.
די פערוואלטונג
פון קאנפעקציאנערען=פערבאנד אין לאדז.

סענסאציאנעלער פראיעקט וועגען א"י מאנדאט
איטאליען זאל איבערנעהמען דעם מאנדאט איבער א"י און מעסאפאטאמיען.

לאנדאן, 24. (יט"א טעלעגראפיש).
אין „דיילי מיראר" איז לארד ראטערמער ארויסגעטראטען מיט א סענסאציאנעלען פראיעקט אז איטאליען זאל איבערנעהמען דעם מאנדאט איבער א"י און מעסאפאטאמיען. לארד ראטערמער ווייזט אן, אז זינט'ן פערטיילען די מאנדאטען האט זיך געענדערט די אינטערנאציאנאלע לאגע; פיל לענדער, וואוהין די איטאליענער פלעגען עמיגרירען, זענען איצט פאר דער עמיגראציע געשלאסען און איטאליען נויטיגט זיך אין ראנ'ארם וואוהין זי זאל קאנען לענקען איהר עמיגראציע. דער פראיעקט־געבער רעכענט, אז פראנקרייך וועט דעם פראיעקט אויפנעהמען גינסטיג.

דעלעגאציע פון יודישע דעפוטאטען ביים בילדונגס־מיניסטער.

וואַרשאָ, 24 (טעלעפאניש פון אונזער קאָרעספאָנדענט) א דעלעגאציע פון די דעפוטאטען רייך און ראזמארין און רעפ. שרייבער האבען היינט אינטערווענירט ביים בילדונגס־מיניסטער וועגען יודישע שול־וועזען און בעזונדערס וועגען די יודישע פראפעסיאנעלע שולען. דער בילדונגס־מיניסטער האט צוגעזאגט צו בעטראכטען די בקשה פון די דעפוטאטען.

אינטערווענץ לטובת די יודישע הויזירער אין פויזנער קאנט.

וואַרשאָ, 24 (טעלעפאניש פון אונזער קאָרעספאָנדענט) א דעלעגאציע פון די דעפוטאטען ראזמארין און אייזענשטיין האבען אינטערווענירט אין מיניסטעריום וועגען 800 יודישע הויזירער, וואס האנדלען אין פויזען, פאמערן און שלעזיען, די ראזינע הויזירער בעקומען נישט קיין בעשייניגונגען צו האנדלען. קיין גרויסע הבטחות האט די דעלעגאציע נישט בעקומען.

בעזוך פון רומענישע אפיצירען אין ווארשא.

וואַרשאָ, 24 (טעלעפאניש פון אונזער קאָרעספאָנדענט) אין ווארשא ווילען איצט עטליכע הויכע אפיצירען פון רומענישען גענעראל־שטאב.

טראצקי אנטלאפען פון זיין פערשיקונגס־ארט.

קאָווגע, 24 (אטע) לויט די לעצטע ידיעות זאל טראצקי האבען אנטלאפען פון זיין פערשיקונגס־ארט.

בעשטימט די בודזשעטען פון אינערן און יוסטיץ מיניסטעריום.

וואַרשאָ, 24 (טעלעפאניש פון אונזער קאָרעספאָנדענט) די היינטיגע זיצונג פון דער בודזשעט קאמיסיע האט זיך אנגעהויבען מיט דעם ענין פון גנוו. באהן־מיניסטער ראמאצקי, וועלכען ס'איז געמאכט געווארען פארוואורפען, אז ער האט גענומען בעשטעלונגען אין א פירמע, וואו ער איז אליין געווען א שותף.

דער וויצע־מיניסטער פרובט צו פערענטפערן דעם מיניסטער, אבער דאס גיט זיך איהם נישט איין, דאן ווערט אדורכגעלייענט א בריף, אין וועלכען עס ווערט געזאגט, אז ער איז אונשולדיג, ווייל זייט דעם יאהר 1925 איז ער שוין נישט קיין שותף אין דער דערמאהנטער פירמע.

מיט קליינע ענדערונגען ווערט אנגענומען דער בודזשעט פון באהן, יוסטיץ־מיניסטעריום און מיניסטערען־ראט. ביים בודזשעט פון מיניסטערען־ראט האט געהאלטען א קורצע רעדע דער פרעמיער באַרטעל.

נאכמיטאג איז בעטראכט געווארען דער בודזשעט פון אינערן־מיניסטעריום. דער וויצע אינערן־מיניסטער ערקלערט דערביי, אז די צאהל פערברעכענס אין פוילען וואקסט. אין פערגלייך מיט פאר דער מלחמה האבען זיך פערשידענע מערדערייען פערגרעסערט מיט 6 פראצ., אונטערצינדונגען מיט 9 פראצ., געשלעגען —25 פראצ., גנבות—10 פראצ. און שיכרות מיט 29 פראצענט.

ליטע פערענטפערט זיך פאר איהר פאליטיק.

קאָווגע, 24 (אטע) די ליטווישע רעגירונג האט היינט איבערגעשיקט א נאטע צו אלע פאר שטעהער פון די אויסלענדישע מלוכות, וואס זענען אקרעדיטירט אין קאווגע. אין דער נאטע פערענטפערט זיך ליטע, וואס זי האט אזוי שנעל אנגענומען ליטווינאווס פארשלאגען און ראטיפיצירט דעם קעלאג־טראקטאט. ווייטער בעשולדיגט דער מעמאר יאל פוילען אין אגרעסיוויטעט, פעררופענדיג זיך אויפ'ן פאקט, וואס פוילען האט נישט תיכף אקצעפטירט ליטווינאווס פארשלאגען.

דער מעמאראנדום ענדיגט זיך מיט דער ערקלערונג, אז פרידליכע און נארמאלע בעציהונגען מיט פוילען וועלען ענטשטעהן נאר דעמאלט ווען ליטע וועט צוריקבעקומען ווילנע.

אויפגעריסען די נעכטיגע זיצונג פון קהלה־ראט
אויף וועלכער ס'האט געזאלט בעשטימט ווערען די קויהלען־אקציע.

נעכטען איז אונטער'ן פארזיץ פון סענאטאר בורזינער פארגעקומען א זיצונג פון קהלה־ראט. אויפ'ן טאג־ארדנונג איז געשטאנען קאמוניקאטען און קויהלען־אקציע, די זיצונג איז גערופען געווארען אויף 9 אין אווענד. פיל מיטגלידער פון קהלה־ראט, וועלכע זענען איינצייטיג ראטמענער און מיטגלידער פון בודזשעט־קאמיסיע ביים שטאט־ראט זענען נישט געקומען צו דער זיצונג, וועלכע איז געעפענט געווארען ערשט נאך 10 א זייגער.

אין אגהויב ווערט פארגעלייענט א קאמוניקאט פון שטעטישען סטאראסטווע, אז די בעשלוסען פון דער פריהערדיגער זיצונג פון קהלה־ראט זענען נישט גילטיג, ווייל אויף דער דאזיגער זיצונג איז נישט געווען קיין קווארום.

אין נאמען פון דער בונדישער פראקציע גיט דאן אפ אנ'ערקלערונג ראזאר פערגאמענט. ער וואונדערט זיך פון וואנען האט עס די שטעטישע סטאראסטווע געוואוסט וועגען דער פארגעקומענער זיצונג, ווען אפיציעל איז וועגען איהר נאך נישט מיטגעטיילט געווארען. ס'איז געווען א מסירה'לע און זי האט געהאט א פעולה. אין נאמען פון דער בונדישער פראקציע טראגט ער אריין א פייערליכען פראטעסט.

נאכדעם טרעט ארויס פרנס ציטרינאוויסקי. ער ווייזט אן, אז ווען די „היסטארישע" זיצונג פון ראט אהן א קווארום האט אנגענומען דעם בודזשעט, האט די סטאראסטווע און די ווייטערדיגע אינסטאנצען נישט גע'פסל'ט די דאזיגע זיצונג, הגם ס'זענען אנגענגעבען געווארען רעקורסען פון אלע פראקציעס. איצט האט די סטאראסטווע אהן א מיטטיילונג, אויף אייגענער איניציאטיוו שנעל מיטגעטיילט, אז די בעשלוסען זענען נישט גילטיג. ער ווייסט, אז די מעהרהייט, וועלכע ליציטירט זיך אין פארטרעטען פאר'ן פריץ וועט זיך נישט נעהמען פון דעם צום הארצען. ער ערקלערט דעריבער, אז זיין פראקציע געהט איבער דער פראגע אריבער צום טאג־ארדנונג

נאכדעם רעפערירט פרנס ווייצמאן דעם פארשלאג פון דער פערוואלטונגס־מעהרהייט צו אסיגנירען 50.000 זל. אויף קויהלען און בעפולמעכטיגען די קהלה־פערוואלטונג אויסצושטעלען וועקסלען אויף דעם דאזיגען סכום.

אין נאמען פון דער ציוניסטישער פראקציע ערקלערט דאזאר רומקאוסקי, אז די סומע פון 50,000 זל. איז לעכערלעך קליין אויף אדורכצופיהרען די קויהלען־אקציע. אבער כדי מ'זאל זיי דערמאנאניש נישט פערווארפען, אז זיי שטערען די אקציע, וועלען זיי שטימען פאר'ן פארשלאג. זיי פאדערען אבער אויסצוקלויבען א קאנטראל־קאמיסיע, וואס זאל די אקציע נאכקאנטראלירען.

מ'ט א לענגערע רעדע טרעט ארויס פרנס זעלמאנאוויטש, ער ווארפט פאר דער פערוואלטונגס מעהרהייט, וואס זי אינטערעסירט זיך נישט מיט דער שרעקליכער לאגע פון די נויטליידענדע. ווען מ'האט געדארפט, האט מען געקענט א „קוועטש טון, וואו מ'דארף" און די מיטטיילונג אין דער שטעטישער סטאראסטווע און פון סטאראסטווע און קהלה האבען געדויערט עפעס א 5—6 טעג. ווען מ'האט אבער געדארפט בלויז אפיציעל מיטצוטיילען דעם פארזיצער פון קהלה־ראט, אז ער זאל צוזאמענרופען א זיצונג פון ראט, האט עס געדויערט א גאנצע וואך ביז פרייטאג אין אווענד. ער ווארענט, אז די קהלה־מעהרהייט זאל נישט צופיל רייצען די געמיטער פון די אויסגעהונגערטע, כדי ס'זאל זיך נישט ווידערהאלען דאס, וואס ס'האט שוין אמאל פאסירט.

ראזאו אקאוויע: מיר וועלען זיך אנגרייטען גומענע שטעקענס.

אויפ'ן פארשלאג פון דאזאר טייטעלבוים ווערט בעשלאסען צו שליסען די רעדנער ליסטע.

דאזאר ציטרינאוויסקי דערצעהלט ווי אזוי די פערוואלטונגס־מעהרהייט האט געשלעפט און נישט געוואלט דורכפיהרען די קויהלען־אקציע. ער ווארפט פאר דער אגודה־מעהרהייט, אז זי ערלעדיגט נישט די ווענדונגען נאך שטיצע און דערצעהלט וועגען א רייה פאלען, ווען די ביטעס זענען בעטראכט געווארען ערשט נאכדעם ווי די פעטענטען זענען שוין געווען געשטארבען. ער דערמאהנט, אז ווען די אגודה איז געווען אין אפאזיציע האט זי פארגעשלאגען צו בעשטימען 2.50,000 זל. און ער שלאגט פאר צו בעשטימען 100 טויזענד זל. אויף דער אקציע.

ס'רעדען נאך די דאזארעס פלאצקער און ל. ראזענבערג, זיי ווייזען אן, אז פאראיאהרען האט מען פערטיילט 17,200 קערץ קויהלען. איצט איז די נויט געווארען גרעסער און קויהלען — טייערער. עטאט רייסט מען אזוי, אז די קאנצעלאריע פון דער קהלה ווערט פערוואנדעלט אין א נייעם שטייער־אמט, וואו מ'שאצט עטאט מיט דער זעלבער „געגוי־קייט", ווי „אבראטאווע" און „ראכאראווע". זיי האלטען, אז 50,000 זל. אויף דער קויהלען־אקציע איז זעהר ווייניג.

נאכדעם, ווי די דיסקוסיע ווערט געשלאסען בעט א ווארט דער פארזיצער פון קהלה־פערוואלטונג ה' מינצבערג.

סענאטאר בורזינער ערקלערט, אז די וויכוחים זענען געשלאסען. דאן בעט פרעזעס מינצבערג א ווארט פארמעל. ווען ער הויבט אן רעדען מאכט דאזאר רומקאוסקי אנ'אבסטרוקציע און שרייט אויס, אז ביז ה' מינצבערג וועט זיך נישט ענטשולדיגען פאר'ן ראט קען ער אין קהלה־ראט נישט רעדען. נאכדעם ווי פרעזעס מינצבערג ערקלערט, אז אלס פארזיצער פון דער קהלה־פערוואלטונג קומט איהם א ווארט, אויב אפילו די וויכוחים זענען שוין געשלאסען, מאכט דאזאר דירעקטאר ריגער („התאחדות") אלס פארזיצענדער פון דער רעגולאמין־קאמיסיע אנ'ערקלערונג: די קאמיסיע האט נישט פעסטגעשטעלט ווען און ווער ס'קען בעקומען א ווארט. אים איצטיגען פאל האלט דאזאר ריגער, אז צוליב דעם, וואס פרעזעס מינצבערג האט נישט אויסגעהערט די גאנצע דיסקוסיע דארף ער קיין ווארט נישט בעקומען און ער לעגט פאר איהם קיין ווארט נישט ערטיילען.

דאן ערקלערט דער וויצע־פארזיצער פון דער קהלה־פערוואלטונג פרנס בערגער, אז די אגודה־פראקציע פערלאזט אלס פראטעסט די זיצונג, און אלע מיטגלידער פון דער אגודה־פראקציע, א חוץ די דאזארעס טייטעלבוים און צערערבוים פערלאזען די זיצונג.

דאזאר ריגער שטעלט פעסט, אז די אפשטימונג וועגען דעם, צי מ'זאל געבען א ווארט דעם פרעזעס מינצבערג איז נישט פארגעקומען. די אגודה האט באלד, ווי ס'איז געקומען פון שטאט־ראט ראטם. האלענדערסקי דערזעהען, אז זי איז אין א מינדער־הייט און האט בעשלאסען אראפצורייסען די זיצונג. דער פאל מיט'ן פרעזעס מינצבערג איז געווען בלויז א פרעצעדענט. ער לעגט פאר צו בעשטימען די פארטזעצונג פון דער זיצונג אויף זונטאג.

דער פארזיצער פון קהלה־ראט טיילט מיט, אז די פארטזעצונג פון דער זיצונג וועט פארקומען זונטאג 11 א זייגער פארמיטאג און שליסט ארום 12 א זייגער די זיצונג.

Kalia
PERFUM MYDŁO·WODA KOLOŃSKA
F.&S. Stempniewicz, Poznań

Dr. Ł. Pikielny
UROLOG
(נירען בלאז און קאנאל־קראנקהייטען).
נעמט אן אין לעטשניצע „זדראוויע" גאווא־מיעסקא 3 טעל. 37-76 טעגליך פון 12.30–2

קירזשנער
— און —
דאמען־שניידער־ווערקשטעל
מ. ברייטשטיין
זגערזשער 24
עס ווערען אנגענומען בעשטעלונגען פון אייגענע און אנפערטרויטע סחורות. צונעגליכע פרייזען בעסטע בעדינגונגען.

אויטאמאבילען
OPEL
FIAT
בעריהמט אויף דער גאנצער וועלט
פאסאזשירען, לאסט־אויטאס, געשטעלען, טאקסובקעס, טויש־טיילען
עקצעסאריעס, גומעס, אייל, שמירעכץ, מכשירים
רעפרעזענטאנץ
אויטאמאביל־הויז
ST. KIESZKOWSKI, ŁÓDŹ
PIOTRKOWSKA 113, TEL. 50-40 i 50-18.

צופערקויפען א נייע ווילע
אהן היפאטעק־שולדען
וועלכער שטעהט אין א זעהר שעהנעם און גוט־געפלעגטען 20-יעהריגען פרוכט־גארטען (2 פראנטען, מאסיוו און לוקסוסיוו געצוימט).
בעשטעהענד: פון 10 זומער־וואוינונגען, א ספעציעלע גרויסע פראלניע, פראנט־געוועלב מיט צימער אין א זעלטען טרוקענער געגענד.
זומער־וואוינונג טעאפילאוו, אלעקסאנדער־שאסע, סטאציע קוואסט, 5 מינוט פון דער טראמוואי־סטאציע.
אפערטען אפצוגעבען אין אדמ. פון „נ. פ." אונטער „ווילע". 3730

באָמבעס פון דער לופט אויף ענגליש מיליטער

2 אָפיצירען און 12 זעלנער דערהרג'עט, 14 פערוואונדעט.

לאָנדאָן, 24. (אַטע). „דיילי טעלעגראַף" טיילט מיט פון פעשאַווער: דער רעזולהאַפטער פאַל מיט'ן אַראָפוואַרפען באָמבעס פון אַן אַעראָפּלאַן אויפ'ן ענגלישען מיליטער אויפ'ן איבונגס-פּלאַץ איז פאָרגעקומען ב ייפאַלגענדע אומשטענדען:

צווישע קפעשאַוואַר און פּאַרט יאַמרוד גע-פינט זיך אַ גרויסער איבונגס-פּלאַץ. מיט 2 טעג צוריק האָט זיך די לופט-פליה-אַפּטיילונג פונ'ם ענגלישען לופט-פלאָט זיך געווענדעט צום פערוואַל טער פונ'ם פּלאַץ, אַז ער זאָל בעשטימען דעם פּלאַץ אויף איבונגען. דער פערוואַלטער האָט ער-טיילט די ערלויבניש און דערנאָך איז פעסטגעשטעלט געוואָרען, אַז ס'וועלען פאָרקומען געמיינזאַמע איבונ-גען פון אַרטילעריע, טאַנקען און פליגלאַטע.

ווען אויפ'ן איבונגס-פּלאַץ איז אָנגעקומען אַן עסקאַדראָן פון אינדישער אַרטילעריע האָט מען מיטגעטיילט דעם לייטענאַנט אָפיציר, אַז ס'האָבען זיך אָנגעהויבען די איבונגען מיט'ן וואַרפען באָמ-בעס פון אַעראָפּלאַנען. דער אָפיציר האָט דאַן פעראָרדענט אַ סיגנאַל „נישט צו וואַרפען קיין באָמבעס!" דערווייל האָט אַן אַעראָפּלאַן, וואָס איז געפלויגען אויף אַ הויך פון 1300 מעטער אין געפעל נישט בעמערקט די סיגנאַלען און האָט אַ-ראָפּגעוואָרפען אַ באָמבע, וואָס האָט אָנגעמאַכט אַ שרעקליכען חורבן אויף אַ שטח פון 200 מעטער אַרום. ס'זענען אומגעקומען 2 אָפיצירען און 12 זעלנער. 14 פערזאָן זענען שווער פערוואונדעט גע-וואָרען, איינער פון זיי גוס'סט.

אַלע געהערען זיי צום עלטסטען אינדישען קאַוואַלעריע-פּולק.

אַן ענגלישע צייטשריפט

וועגען די רעוויזיאָניסטען.

לאָנדאָן, (יט"א) די ענגלישע צייטשריפט „גיראיסט אינדיא" פערעפענטליכט אַ קאָרעספּאָנ-דענץ פון ארץ-ישראל, אין וועלכער עס ווערט בע-גריסט דער פאַקט, דאָס ווי זשאַבאָטינסקי האָט איבערגענומען די לייטונג פון „דואר היום". אַזוי-אַרום — שרייבט דער קאָרעספּאָנדענט — וועלען די פיהרער פון ד ירעוויזיאָניסטען, פיהרענדיג אַן אַקטיווע פּאָליטיק אין ארץ-ישראל, האָבען די מעג ליכקייט זיך צו איבערציינגען, אַז דער איצטיגער אַבנוינג אין ציוניזם איז אַן אומפערמיידליכע נויט-ווענדיגקייט, וואָס ענטשטעהט פון די איצטיגע אָביעק טיווע בעדינגונגען אין לאַנד, זיי וועלען זיך איבער-צייגען, אַז דאָס איז נישט קיין פּועל-יוצא, נישט פון אַ שלעכטען ווילען פון אַ טייל ענגלישע בעאַמטע אין ארץ-ישראל און נישט פון דער שוואַכקייט אָדער אומגעשיקטקייט מצד די פעראַנטוואָרטליכע ציוניס-טישע פיהרער.

7 גרויסע שיפען האַלטען ביי אונטערגעהן

בערלין, 24. (ספּ. טעל.) אויפ'ן צפון-אַטלאַנטיק הערשט זייט עטליכע טעג אַ שטורם מיט אַ שניי, וואָס בילדעט אַ געפאַהר פאַר'ן שיף-פער-קעהר. לויט די ידיעות וואָס זענען דאָ דערהאַלטען געוואָרען געפינען זיך 7 גרויסע טראַנסאַטלאַנטישע שיפען אין גרויס געפאַהר און סיגנאַליזירען וועגען הילף.

יוליוס ראָזענוואַלד שטיצט דעם העברעאישען פערלאַג „דבור".

טשיקאַגאָ, (יט"א) דער בעקאַנטער יודי-שער פילאַנטראָפּ יוליוס ראָזענוואַלד האָט אַסיגנירט 5000 דאָלאַר פאַר דעם העברעאישען פערלאַג „דבור" אין ארץ-ישראל. בראש פון דעם פערלאַג שטעהען ווי בעקאַנט, ח. נ. ביאַליק און דר. שמריהו לעווין.

עקסקייזער ווילהעלם גרייט זיך צו פייערן זיין 70 יאהריגען געבורטסטאַג

דאָאָרן, 24. (ספּ. טעל.) די פאָרבערייטונגען צו די פייערונגען פון 70-יעהריגען געבורטס-טאָג פון עקס-קייזער ווילהעלם זענען אין פולען גאַנג. איבער 100 פערזאָן אַרבייטען אויף צו בעפּוצען די געבייידעס און פערלעגען אינסטאַלאַציעס אויף אילומינאַציעס אין די פּאַרקען פון עקס-קייזערס רע-זידענץ. פאַר די דערוואַרטעטע געסט ווערען אַריינ-געפיהרט פערשידענע מעבעל-שטיק און אַנד., כדי איינאָרדנען צימערען פאַר די געסט. עס ווערען דער-וואַרט די גאַנצע פאַמיליע פון די האָהענצאָלערנס.

Dr. MED. J. BETTE

ספּעציאַל-אַרצט פאַר אינערליכע-און קינדער-קראַנקה.

פּיעטריקאַווער 6, טעל. 44-95.

נעמט אָן פון 8 ביז 11 און פון 4 ביז 6 אָוונד.

דער אַנטיסעמיטיזם אין ראַטען-פערבאַנד.

מאָסקווע. (יט"א). די רוסישע צייטונגען ברענגען ווייטער ידיעות וועגען אַנטיסעמיטישע פאָר-פאַלען. צווישען אַנדערע ווערען איבערגעגעבען פאַל גענדע צוויי געשיכטען:

די מעטאַל-פאַבריק „באַריעף" אין מאָסקווע האָט בעקומען אַ פּריז פון די אויסאַרבייטונגע, דער פּריז בעשטעהט אין דעם, וואָס זעקס אַרבייטער וועלען געשיקט ווערען קיין אויסלאַנד אויפ'ן חשבון פון דער מלוכה, כדי זיך צו פערפאָלקאָמע-נען זייער פאַך. צווישען די זעקס אַרבייטער איז אויסגעקליבען געוואָרען איין יודישער אַרבייטער ראַט נער. אַ גרופּע אַנטיסעמיטען, קאָמוניסטען, בראש מיט'ן מיטגליד פון מאָסקווער ראַט, מאַקאַראָוו האָט דאַן גערופען אַ פערזאַמלונג פון דער פּאַרטיי-אָר-גאַניזאַציע, אויף וועלכער מאַקאַראָוו האָט ערקלערט, אַז עס פּאַסט נישט פאַר די רוסישע אַרבייטער, אַז צווישען די, וואָס פאָהרען קיין אויסלאַנד, זאָל אויך זיין אַ יוד. די גרופּע האָט אויסגעפּועלט דאָס איהריגע. ראַטנער איז אָפּגערופען געוואָרען און אויף זיין אָרט פאָהרט מאַקאַראָוו.

אין דער שטאָט באַלאַקלאַווא (קרים) האָט דער פישער ניקאָלאַי גריגאָריעוו אַ זייגער 3 בייטאָג געכאַפּט אַ יודיש יונגעל בער רימאַנטשטיין, 14 יאָהר אַלט, און איהם אַריינגעוואָרפען אין ים, אויסרופענדיג: „צלם זיך, זשיראָווסקאַיאַ מאָרדאַ"! דאָס יונגעל האָט מען קוים אַרויסגעראַטעוועט פון די ים-כוואַליעס, גריגאָריעוו איז אַרעסטירט געוואָרען.

דער בעריכט פון לוסיען וואָלף

וועגען דער לאַגע פון די יודען אין רומעניע.

לאָנדאָן. (יט"א) אויף דער לעצטער זיצונג פון ועד הקהלות (באָרד אָף דעפּיוטיס) איז אויסגע-הערט געוואָרען דער בעריכט פון סעקרעטאַר פון „דזשאָינט פאָרייען קאָמיטע" ה' לוסיען וואָלף וועגען דער לאַגע פון די יודען אין פערשידענע לענדער. ה' וואָלף האָט גענוי געשילדערט דעם פערלויף און די רעזולטאַטען פון די פּאַרלאַמענט-וואַהלען אין רומעניען און האָט פעסטגעשטעלט, אַז די לאַגע פון די רומענישע יודען האָט זיך גאַנץ בעדייטענד פער-בעסערט, לויט די ערהאַלטענע בעריכטען איז די אַנטיסעמיטישע בעוועגונג פערטריבען געוואָרען סיי פון די גאַסען סיי פון די הויכשולען. די רעגירונג בעקעמפט ענערגיש דעם אַנטיסעמיטיזם און האָט ברעה אין קורצען אַריינצוטראָגען אין פּאַרלאַמענט אַ נייעם געזעץ-פּראָיעקט וועגען בירגערשאַפט, דורך וועלכען עס וועט געלעזט ווערען די אָנגעווענדע-טאָגטע פראַגע פון די „שטאַטסלאָזע" אין די נייע רומענישע פּראָווינצען. ווי בעקאַנט פיהרט זיך וועגען דעם ענין אַ קאָרעספּאָנדענץ מיט דער רומע-נישער רעגירונג נאָך זייט 1924. י.

בעריהרענדיג די לאַגע פון די יודען אין סאָוויעט-רוסלאַנד, האָט לוסיען וואָלף ערקלערט, דאָס אויף דער נאָהענטסטער סעסיע פון „ועד הקהלות" וועט פאָרגעלעגט ווערען אַ גענויער בעריכט וועגען די פערפאָלגונגען פון דער יודישער רעליגיע און דער אַלגעמיינער לאַגע פון די יודען אין סאָוויעט-רוסלאַנד.

אַ ספּעציעלע אויפמערקזאַמקייט איז געשענקט געוואָרען דער לאַגע פון די יודען אין תימן, וועגען וועלכע עס זענען אָנגעקומען בעאונרוהיגענדע ידיעות.

אינטערפּעלאַציע וועגען אונטערגעהערטע טעלעפאָן-געשפּרעכן

וואַרשאַ, 24. (טעלעפאָניש).

אין וואַרשאַ קומט איצט פאָר אַ פּראָצעס פון אַ גרופּע געלד-פעלשער. בעת'ן פּראָצעס איז פעסט געשטעלט געוואָרען, אַז ס'פלעגען פאָרקומען פאַלען פון אונטערגעהערטע שמועסען דורכ'ן טעלעפאָן און די אונטערגעהערטע שמועסען זענען שפּעטער אויס-גענוצט געוואָרען אַלס מאַטעריאַל פאַר'ן געריכט.

מיט'ן דאָזיגען ענין האָבען זיך פּראַינטערע-סירט די סיים-קלובען און ווי מיר דערוויסען זיך וועט אין סיים ביים בעטראַכטען דעם בודזשעט פון פּאָסט-מיניסטעריום אַריינגעטראָגען ווערען אַן אינ-טערפּעלאַציע וועגען עובר זיין אויף די קאָנסטיטו-ציע-פאָרשריפטען.

די רעזולטאַטען פון דער קהלה וואַהלען אין דרעזדען.

דרעזדען. (יט"א) ד אָוגען פאָרגעקומען וואַהלען פון ראַט און פערוואַלטונג פון דער יודישער קהלה. דאָס איז געווען זייט 1912 די ערשטע ווירק ליכע קהלה וואַהל-קאַמפּאַניע. אין די וואַהלען האָבען זיך בעטייליגט סך הכל 920 וועהלער, וואָס עס מאַכט אויס 80 פּראָצענט פון די וואַהל-בערעכטיגטע אין קהלה-ראַט זענען אויסגעוועהלט געוואָרען 7 ליבעראַלען, 6 פאָרשטעהער פון דער פאָלקס-פּאַרטיי (ציוניסטען) און 2 פאָרשטעהער פון דער פאָלקס-פעראיינינגונג פאַר יודישע אינטערעסען".

אין פערגלייך מיט דעם פריהערדיגען צוזאַמענ-שטעל האָבען די ליבעראַלען פערלוירען 1 מאַנדאַט.

געשטאָרבען אַ בעריהמטער יודישער מעדיקער

ניו-יאָרק. (יט"א) אין וואַשינגטאָן איז גע-שטאָרבען אין עלטער פון 54 יאָהר דער בעריהמטער יודישער מעריקער און פאָרשער דר. יוסף גאָלד-בערגער.

דער פערשטאָרבענער, אַ געבוירענער אין טשע כאָסלאָוואַקיען, האָט בעקומען זיין בילדונג אין אַמע-ריקאַ. ער האָט זיך בעריהמט געמאַכט דורך זיינע פאָרשונגען פון דער פּעלאַגראַ-קראַנקהייט, אַן אַרט הויט-צרעת, וואָס איז ספּעציעל פערשפּרייט אין גע-וויסע לענדער פון דרום-אייראָפּאַ און איז פער-שלעפּט געוואָרען אויך קיין אַמעריקאַ. דר. גאָלדבער גער האָט נעמליך אויסגעפונען די סיבות און היילמיטלען פון דער דאָזיגער קראַנקהייט. אַ דאַנק איהם זענען טויזענדער מענשען אויסגעהיילט געוואָרען.

דער פערשטאָרבענער האָט אויך פּעררינסטען פאַר ד יפאָרשונגען פון אַנדערע קראַנקהייטען, ווי דער געלער פיבער, מאָזלען, טיפוס, כאָלערא, ריפּ-טעריט און אַנדערע. בעת זיינע פאָרשונגען האָט דר. גאָלדבערגער זיך אָפט אויסגעשטעלט אויף פערשידענע לעבענס-געפאַהרען.

דר. גאָלדבערגער איז געווען מיטגליד פון פיל אַמעריקאַנער מעדיצינישע געזעלשאַפטען און לערנ-אַנשטאַלטען.

אַפּעלאַציע אויפ'ן אורטייל פון וואַיטשעכאָווסקי.

וואַרשאַ, 24. (טעלעפאָניש).

די אַדוואָקאַטען ניעדזיעלסקי און שישקאָווסקי טראָגען אַריין אַן אינטערפּעלאַציע אויפ'ן אורטייל וועלכען ס'האָט אַרויסגעטראָגען דאָס געריכט אויף וואַיטשעכאָווסקי'ן.

ווי בעוואוסט, האָט דאָס געריכט פערמשפּט וואַיטשעכאָווסקי'ן אויף צעהן יאָהר שווערע תפיסה. די אַדוואָקאַטען האַלטען, אַז זיין פערברעכען דאַרף קוואַליפיצירט ווערען אַלס אַ טאַט וואָס איז אויס-געפיהרט געוואָרען אין אויפרעגונג. אין אַזאַ פאַל דראָהט וואַיטשעכאָווסקי'ן אַ שטראָף ביז זעקס יאָהר אויסבעסערונגס-הויז.

אַרעסטירט אַ באַנקראָטירטען יודישען באַנקיר

וועלכער האָט זיך בענוצט מיט אַ באַראָן-טיטעל.

פּאַריז. (יט"א) דאָ איז אַרעסטירט געוואָרען דער באַנקיר באַראָן פאַקמאַנט, וועלכער איז מיט אַ קורצער צייט צוריק נעלם געוואָרען, באַנקראָטירענדיג אויף אַ סומע פון 20 מיליאָן פראַנק.

ווי עס ווייזט זיך אַרויס, איז דער אמת'ער נאָמען פון דעם באַנקיר אַלפרעד באַכמאַן. ער איז פון יודישער אָבשטאַמונג.

רעוויזיע פון דער פּראָצעדור

פאַר מינדערהייטס-פּעטיציעס צום פעלקער-בונד.

לאָנדאָן. (יט"א) לאָרד ראָבערט סעסיל, דער געוו. לייטער פון דער ענגלישער רעלעגאַציע ביים פעלקער-בונד, האָט פערעפענטליכט אַן אַר-טיקעל אין „דיילי-טעלעגראַף" אין וועלכען ער שרייבט צווישען אַנדערען, אַז די גאַנצע פּראָצעדור בנוגע די מינדערהייטס-פּאַזיציעס צום פעלקער-בונד וועט מוזען גרינדליך געענדערט ווערען, כדי צו פערהיר-ליכען אין אַ גרעסערער מאָס די פּרינציפּען פון טאָ-לעראַנץ, פריהער אָדער שפּעטער — שרייבט ווי-טער לאָרד סעסיל — וועט מען מוזען אויסנוצען דעם אַרט. 19 פון פעלקער-בונד-פּאַקט, כדי צו רעוויזירען די טראַקטאַטען, וואָס זענען שוין פערעלטערט אָדער רופען אַרויס אונצופרידענהייט.

גליקוואונשען פון רבנות הראשית אין ארץ-ישראל

צום פּוילישען גענעראַל-קאָנסול אין ירושלים.

ירושלים, (יט"א) די רבנות-הראשית אין ארץ-ישראל האָט צוגעשיקט צום פּוילישען גענע-ראַל-קאָנסול אין ירושלים ה' טיטוס זבישעווסקי פאָלגענדע גליקוואונשען צום נייעם יאָהר, געשרי-בען אין העברעאיש:

„די רבנות-הראשית אין ארץ-ישראל, אַלס פאָרשטעהערין פון ארץ-ישראל-יודענטום, האָט דעם כבוד איבערשיקען אייער עקסעלענץ איהר ברכה און ווינשען: אַ יאָהר פון הצלחה, פון גליקליך לעבען און אַלגעמיינעם שלום, אַ יאָהר פון שלום און ברכה פאַר אַלע איינוואוינער פון אונזער לאַנד און פון אַלע פעלקער".

אונטערגעשריבען: הרב-הראשי יעקב מאיר, הרב-הראשי א. י. קוק, ראש אב-בית-דין, הרב פראַנק, גענעראַל-סעקרעטאַר פון רבנות-הראשית, הרב שמואל אהרן וועבער.

גע'הרג'עט טאַטע=מאַמע

און האַלט נישט פון נשים.

ווילנא. אין היגען קרייז-געריכט איז פאָרגע-קומען אַ פּראָצעס פון אַן עלטערן מערדער, וואָס איז אַ מערקווירדיגער טיפּ.

דער בעשולדיגטער איז אַ מענשעל אַ מיטעל-וואוקסיגער, אַ געלער, וואָס די געלקייט פון זיינע האָר גיסט זיך צונויף מיט דער געלקייט פון גרויכען פּליק. דער פּנים זיינער פעראַט קיין גרויסע מאָס אינטעליגענץ.

און דאָס ווירקט בעזונדערס אויפפאַלענד, ווען מען דערוויסט זיך, אַז דער אָנגעקלאָגטער איז בעד-גאַנגען זיינע שרעקליכע פערברעכענס אין גלחישע קליידער. ער איז נעמליך דאַן געווען אַ שילער פון אַ גלחים סעמינאַר.

פּיאָטר שענקעוויטש שטאַמט פון אַ פּויערישער פאַמיליע. זיין פאָטער האָט חתונה געהאַט אַ צווייטען מאָל ס'האָבען זיך אָנגעהויבען איינציגע סכסוכים אַרום דער ווירטשאַפט, דער יונגער קלעריק האָט נישט געשטימט מיט זיינע עלטערן.

דער עפּילאָג פון די מחלוקת איז געווען זעהר אַ טראַגישער. פּיאָטר שענקעוויטש האָט „זיין פאָטער און שטיפמוטער דערהרגעט און זיין שוועסטער פער-וואונדעט. נאָכ'ן אויספיהרען זיין בלוטיגע טאַט איז ער ענטלאָפען קיין ליטע.

מיט אַ געוויסער צייט צוריק, רעכענענדיג משמעות, אַז מען האָט וועגען איהם שוין פערגעסען, איז פּיאָטר שענקעוויטש צוריקגעקומען קיין פּוילען. מען האָט איהם דערקענט. ער אָבער האָט זיך נישט געלאָזט דערקענען. אויך זיינע קרובים האָבען איהם נישט דערקענט אָדער זיך נישט געמאַכט דער-קענען.

ס'האָט אָבער נישט געהאָלפען און דער חברה-מאַן איז אַוועקגעזעצט געוואָרען אויף דער בעשולדי-גונגס-באַנק. די קרובים האָבען פאַר איהם גע-שטעלט אַן אַדוואָקאַט, פּרל. שענקעוויטש. ווי אָבער דער בעשולדיגטער האָט דערזעהן ביי זיין פערטיי-דיגער-טיש אַ פרוי האָט ער זיך איינגעשפּאַרט: ער וויל נישט, אַז אַן אשה זאָל איהם פערטיידיגען, פערפאַלען.

די ערשטע העלפט פון דער געריכטס-פער-האַנדלונג האָט ער זיך פערטיידיגט אַליין. ווען ס'איז פעראָרדנט געוואָרען אַ הפסקה, כדי אונטערצוזוכען דעם גייסטיגען צושטאַנד פון אָנגעקלאָגטען, זענען צו איהם צוגעשטאַנען די קרובים, ער זאָל צולאָזען אַן אַדוואָקאַט. ער האָט מסכים געווען, אָבער טאַקע אַן אַדוואָקאַט, נישט קיין אשה.

בעת דער פערטיידיגונגס-רעדע, וועלכע ס'האָט שוין געהאַלטען דער אַדוואָקאַט מילער, האָט פּיאָטר שענקעוויטש געוויינט מיט ביטערע טרעהרען.

אין פּסק-דין האָט דאָס געריכט אָנערקענט אַז דער בעשולדיגטער האָט בעת דעם פערברעכען זיך געפונען אין צושטאַנד פון שטאַרקען נערוועז-אויפרעגונג, און איהם פערמשפּט פאַר אַלע פער-ברעכענס צוזאַמען צו אַ פּוללדיגער שטראָף פון 8 יאָהר שווערע תפיסה. אויפ'ן סמך פון דער אַמ-נעסטיע איז איהם די שטראָף פערקלענערט אויף אַ פערטעל, אַזוי, אַז ער וועט זיצען פינף יאָהר מיט 4 חדשים.

די לאַגע אין „קאָלאָ“ און צו וואָס קען דאָס ברענגען.

צי איז שוין געקומען די שפּאַלטונג אין דער יודישער „קאָלאָ“?

די דאָזיגע פראַגע שטעלט זיך יעדער איינער וואָס אינטערעסירט זיך מיט דער פראַגע פון דער יודישער פּאָליטיק אין פּוילען און מיט דעם גורל פון פּוילישען יודענטום.

ווען מ'לייענט אויפמערקזאַם אַדורך די רעקלאַראַציע פון די גאַליציאַנער רעפּוטאַטען, בעת זיי האָבען געגעבען דעם „קלאַפּ אין טיר“ און זיך אָפּגעזאָגט פון דער ווייטערדיגער „קאָלאָ“-אַרבייט קען מען בעקומען דעם איינדרוק, אַז קיין שפּאַלטונג אין „קאָלאָ“ איז נאָך נישט פערהאַן, נאָר די גאַליציאַנער רעפּוטאַטען, נישט וועלענדיג זיין פעראַנטוואָרטליך פאַר דער טעטיגקייט פון דער „קאָלאָ“-מעהרהייט זאָגען זיך אָפּ פון אַקטיווער אַרבייט, אין דער דעקלאַראַציע ווערט נאָך אונטערגעשטראָכען, אַז די גאַנצקייט פון דער יודישער „קאָלאָ“ איז די גאַליציאַנער רעפּוטאַטען טייער און הייליג און זיי וועלען זיך קיינמאָל נישט ערלויבען צו מאַכען אַן אָנגריף אויף דער דאָזיגער גאַנצקייט.

אַזאַ מין טאַקטיק וואָלט געווען גאַנץ פערשטענדליך און קלאָהר, ווייל ס'קען זיך דאָך טרעפען, אַז מען איז נישט איינשטימיג מיט דער מעהרהייט און מ'שטעלט זיך דערווייל אָן אַ זייט, ביז די מיינונגען וועלכע עס פערטרעט דער בעזייטיגטער וועלען זיגען און ער וועט ווידער קענען אָנהויבען צו זיין טעטיג.

נעהמט אָבער דעם ענין אַביסעל טיפער און מ'קוקט ווייטער פאַר דער איינענער נאָז, זעהט מען אַז דאָ קומט פאָר גאָר עפּיס אַנדערש, ס'איז קלאָר, אַז יעדער צד וואָלט געוואָלט, אַז דער געגנער זאָל זיין דער אָפיציעלער שפּאַלטער, אַז די פעראַנטוואָרטליכקייט פאַר דער עולה וואָס ווערט געטאָן דער יודישער בעפעלקערונג זאָל טראָגען דער צד כשנגד און נישט ער. און דאָ שטעקט דאָס שפּיצעל וואָס ד"ר רייכס גרופּע וויל אַדורכפיהרען מיט זייער בעזייטיגען זיך פון דער „קאָלאָ“-אַרבייט. מען וואָלט געקענט דער דאָזיגער גרופּע גלויבען אין איהר אויפריכטיגקייט דעמאָלט ווען אין איהר דעקלאַראַציע וואָלט נאָך צוגעגעבען געוואָרען, אַז די גרופּע גיט אויך אָוועק די מאַנדאַטען וואָס זי האָט בעקומען פון דער „קאָלאָ“ אין די סיים-קאָמיסיעס, ווייל מ'קען זיך דאָך נישט פאָרשטעלען, אַז מיטגלידער אין די קאָמיסיעס זאָלען אַרבייטען אויף אייגענע אחריות, נישט וויסען וועגען די בעשלוסען פון זייער קלוב אָדער גאָר דירעקט האַנדלען געגען דעם בעשלוס פון זייער קלוב.

די גאַליציאַנער רעפּוטאַטען האָבען דאָס פערשטאַנען אַנדערש, זיי שפּאַלטען נישט די „קאָלאָ“, וועלען נישט גרינדען קיין נייעם קלוב, אָבער וועלען אַרבייטען אין די קאָמיסיעס אויף אייגענע אחריות. און דאָ ליגט די גרויסע סכנה: וועט די „קאָלאָ“ אָפּרופען די רעפּוטאַטען פון ד"ר רייכ'ס גרופּע פון די קאָמיסיעס, וואָס די „קאָלאָ“ מוז אגב טון ווען זי וויל פיהרען אַנשטענדיגע פּאָליטיק, וועט ד"ר רייך האָבען דעם אויסרייד אַז גרינבוים האָט געשפּאָלטען די יודישע „קאָלאָ“.

די איצטיגע לאַגע קען דאָך בשום אופן נישט געדולדעט ווערען, ווייל זי פערגיפטעט און נאַנגרעניזירט נישט נאָר די אַרבייט אין „קאָלאָ“ נאָר די אַקטיוויטעט און טעמפּעראַמענט פון די יודישע מאַסען דעריבער זעהען מיר נאָך די איינציגע רעטונג אין דעם פאָרשלאַג פון דעפּ. פאַרבשטיין, וועלכער האָט פאָרגעלעגט צו רעווידירען דעם פאָרשלאַג פון „קאָלאָ“-פּרעזידיום.

לויט די לעצטע דיסקוסיעס אין דער „קאָלאָ“ איז צו זעהען, אַז די מחלוקות ווערען נישט געפיהרט אויף קיין פּרינציפּיעל-טעאָרעטישען באָדען, ווייל ד"ר רייך האָט דאָך אָנגעוויזען, אַז איהם געהט קודם כל וועגען דער פּערזאָן פון יצחק גרינבוים, וועלכער זאָל לויט ד"ר רייכס מיינונג נישט זיין פעהיג צו קיין שום פּאָזיטיווער אַרבייט.

אויב די אונערהערטע זאַכען וואָס שפּילען זיך אָפּ אין „קאָלאָ“ וואָלטען טאַקי געווען נאָר אויפ'ן פּערזענליכען באָדען וואָלט דאָס געווען נאָך מעהר צו בערויערן און צו פעראורטיילען.

די יודישע בעפעלקערונג האָט נישט געוועהלט אין געזעצגעבערישע אינסטאַנצען דערפאַר, אַז דאָרטען זאָלען זיך פּערזענליך אָפּרעכענען רייך מיט גרינבוים מען אָרער אַנדערע, מיר געהערען נישט צו די יעניגע וועלכע זאָלען נישט פערשטעהען, אַז אין אַ קלוב זאָלען קענען עקזיסטירען מיינונגס-פערשידענהייטען, טאַקטישע און אפילו פּרינציפּיעלע, וועגען דעם קען דיסקוטירט און גערערט ווערען און שטענדיג קען מען ברענגען צו אַ הסכם, אַנדערש איז אָבער ווען די דאָזיגע דיסקוסיעס ווערען אַריבערגעפיהרט אויף דרכים פון פּערזענליכער אַמביציע און עקשנות, דעמאָלס ווערט פערגעסען דער ענין און ס'הויבט זיך אָן די פּוילעניש און צופּאַלונג פון דעם עקר, דערפאַר דאַרף מען זיך היטען, דערפאַר דאַרף מען רופען אונזערע שליח-ציבור צו אָרדנונג, צום בעזינען זיך, צו בעטראַכטען זיך, צו דער גאַנצקייט פון יודישען „קאָלאָ“ און צו וראַטעווען די יודישע בעפעלקערונג און בעזונדערס די יודישע געזעלשאַפטליכקייט פון פולשטענדיגען אונטערגאַנג.

י. ד—ן.

Dr. Z. Rakowski

דער פּאָליטישער מאָמענט

ראַטיפיקאַציע פון קעלאָג-פּאַקט. — פּוילען און די סאָוויעטען. — די סענסאַציע מיט גען. גרענער'ס מעמאָריאַל. — דער בירגער-קריג אין אַפגאַניסטאַן.

מיט 85 שטימען געגען 1 האָט דער אַמעריקאַנער סענאַט ראַטיפיצירט דעם פּאַקט וועגען אייביגען שלום (קעלאָג-פּאַקט). כמעט ערב דער ענטשיידענדער אָפּשטימונג האָט זיך געדאַכט, אַז די ראַטיפיצירונג שטעהט אין סכנה צוליב דעם ערפאָלג, וועלכען ס'האָט צווישען די סענאַטאָרען געהאַט דער פאָרשלאַג פון סענאַטאָר ריד אַרייננצוטראָגען אין אָפּמאַך אַ רייהע ענדערונגען. רוד'ן איז געלונגען צו בעקומען פאַר זיין פאָרשלאַג כמעט איין דריטעל פון אַלע סענאַטאָרען אַזוי אַז דער אָפּמאַך האָט זיך געפונען אין געפאַהר, ווייל פאַר דער ראַטיפיקאַציע איז נויטיג אַ מעהרהייט פון צוויי דריטעל שטימען.

אַן אויסגאַנג האָט געפינען דער פאָרזיצער פון דער קאָמיסיע פאַר אויסערליכע ענינים סענאַטאָר זאָראַה, ער האָט פאָרגעלעגט, אַז דער פּאַקט זאָל נישט געענדערט ווערען, נאָר עס זאָל אָנגענומען ווערען אַזוי צו זאָגען אַ פּירוש צום פּאַקט, דהיינו: מיט דעם פּאַקט ווערט נישט אָפּגעשאַפט די מאָנראָע-דאָקטרין (אַז אין די אינערליכע ענינים פון אַמעריקא ענטשיידעט אַמעריקא גופא און נישט וועלכע ס'איז אויסערליכע מאַכט) און אַז דער פּאַקט בעריהרט נישט די רעכט פון די פעראייניגטע שטאַטען אָפּצוהיטען די אינטערעסען פון די אַמעריקאַנער בירגער אין אויסלאַנד.

מיט דעם דאָזיגען קאָמענטאַר איז מסכים געווען אויך קעלאָג גופא, דער פּאַקט איז אַזוי אַרום אָנגענומען געוואָרען דורכ'ן אַמעריקאַנער סענאַט און איז דאַן פייערליך אונטערגעשריבען געוואָרען דורכ'ן פּרעזידענט קולידוש.

•

צוליב דעם, וואָס דער קעלאָג-פּאַקט איז ראַטיפיצירט געוואָרען דורך אַמעריקא און איניכען וועט ער אויך אָנגענומען ווערען דורך אַ רייהע אַנדערע לענדער, פּערלירט אייגענטליך דעם פּראַקטישען ווערט, דער פאָרשלאַג פון די סאָוויעטען צו פּוילען מכוח, אַז די דאָזיגע מלוכות זאָלען בעזונדער אָננעהמען פאַר'ן טערמין דעם דאָזיגען פּאַקט, דאָך ווערען די אונטערהאַנדלונגען וועגען דעם ענין ווייטער געפיהרט, פּוילען האָט געענטפערט אויף דער צווייטער נאָטע פון די סאָוויעטען. די פּוילישע רעגירונג האָט אין דער נאָטע מיטגעטיילט, אַז זי האָט זיך וועגען דער זאַך געשטעלט אין פערבינדונג מיט אַנדערע מלוכות, וואָס זענען בעטייליגט אין דעם אָפּמאַך און אַז זי איז איצט גרייט צוצוטרעטען צו אונטערהאַנדלען מיט די סאָוויעטען וועגען אופן און פאָרם פון פּראָטאָקאָל, וואָס איז פאָרגעלעגט געוואָרען דורך די סאָוויעטען.

דערווייל האָט דער ליטווישער פּרעמיער וואָלדעמאַראַס מיטגעטיילט, אַז ליטע האָט אָנגענומען דעם סאָוויעטישען פאָרשלאַג און האָט אויסגענוצט די געלעגענהייט צו מאַכען אַ רייהע נייע אָנפאַלען אויף פּוילען. די בעציהונג פון פּוילען צום סאָוויעטישען פאָרשלאַג, זאָגט וואָלדעמאַראַס, איז אַ בעוויז פון פּוילענס אימפּעריאַליסטישער פּאָליטיק. ווייטער האָט וואָלדעמאַראַס ערקלערט, אַז דיפּלאָמאַטישע בעציהונגען צווישען פּוילען און ליטע וועלען קאָנען איינגעשטעלט ווערען נאָר דאַן, ווען די ליטווישע רעגירונג וועט זיך געפונען אין ווילנע, דערפון איז צו זעהן, אַז די שאַנסען אויף רעגולירען די פּויליש-ליטווישע בעציהונגען אין דער נאָהענטער צוקונפט זענען נישט קיין גלענצענדע.

•

איינע פון די גרעסטע פּאָליטישע סענסאַציעס פאַר די לעצטע טעג איז דער געהיימער מעמאָראַנדום פון דייטשען קריגס-מיניסטער גען. גרענער. דער מעמאָראַנדום איז געווען בעשטימט פאַר די מיטגלידער פון דער רעגירונג און פאַר די פאָרזיצער פון די רייכסטאַג-פראַקציעס און איז געווען אויסגעפערטיגט אין אַ שטרענג בעגרעניצטער צאָהל עקזעמפּלאַרען, אויף אַן אומפערשטענדליכען אופן איז אָבער דער מעמאָריאַל פערעפענטליכט געוואָרען אין דעם ענגלישען זשורנאַל „רעוויאו אויף רעוויאוס“ גען. גרענער בעווייזט אין מעמאָריאַל די נויטווענדיגקייט פאַר דייטשלאַנד צו בויען קריגס-שיפען צוליב דער מעגליכקייט, אַז פּוילען זאָל אָנפאַלען אויף מזרח-פּרייסען און אויך צוליב דער סכנה פון אַ קריג צווישען דריטע מלוכות, בעת וועלכען דייטשלאַנד וועט מוזען אָפּהיטען איהר נייטראַליטעט. אין מעמאָריאַל ווערט צ. א. געזאָגט: „נאַטירליך ליגט די צוקונפט פון דייטשלאַנד נישט אויפ'ן ים. די אויפגאַבע פון דייטשען פלאָט קאָן זיין נאָר נאַציאָנאַלע פערטיידיגונג, דער דייטשער פלאָט דאַרף הערשען אויפ'ן באַלטישען ים און זיין שטאַרקער פאַר דעם פּוילישען, פּוילען ווערט איצט אין אויסלאַנד פערפאָלקאָמטע צושטערער און אונטערוואַסער-שיפען. אַ חוץ דעם איז פּוילען פערבונדען מיט פראַנקרייך דורך אַן אָפּמאַך, לויט וועלכען פראַנקרייך וועט אין פאַל פון אַ קריג שטעלען אין רשות פון פּוילען אַ שטאַרקע עסקאַדרע. די דאָזיגע עסקאַדרע קאָן צו יעדער רגע זיך בעווייזען אונטער אַ פּוילישער פאָהן, און דער דייטשער פלאָט וועט נאָר דאַן זיין שטאַרקער, ווען דייטשלאַנד וועט צוטרעטען צו בויען נייע קרייסערס“.

ס'איז פערשטענדליך דער רושם, וועלכען דער מעמאָריאַל האָט אַרויסגערופען, די דייטשע רעגירונג פיהרט אַן אויספאָרשונג וועגען דעם, ווי אַזוי דער מעמאָריאַל איז אריינגעפאַלען אין די הענד פון ענגלישען זשורנאַליסט, די דייטשע פּרעסע בעמיהט זיך אָפּצושוואַכען דעם איינדרוק פון גרענערס מעמאָריאַל, שרייבענדיג, אַז פאַר אַ קריגס-מיניסטער איז נאַטירליך מגזם צו זיין די מעגליכע קריגס-געפאַהרען, פון דער אַנדערער זייט איז אין דער פּוילישער פּרעסע אָנגעוויזען געוואָרען, אַז אַ סברה, אַז דער מעמאָריאַל איז בכיוון פערעפענטליכט געוואָרען דורך דער דייטשער רעגירונג, כדי צו ווירקען אויף דער עפענטליכער מיינונג אין ענגלאַנד געגען פּוילען.

•

די אויפשטענדיגע שבטים אין אַפגאַניסטאַן האָבען אָפּגעהאַלטען אַ נצחון, צוליב דער דראָהענדער לאַגע, וואָס האָט זיך געשאַפען אַרום קאַבול, האָט אַמאַנולאַ געוואָלט איינהאַלטען דעם טראָן פאַר'ן פּרייז פון אָפּזאָגען זיך פון אַלע אָנגעזאָגטע רעפאָרמען. ער האָט אויך געוואָלט בעגרעניצען זיין מאַכט לטובה די פאָרשטעהער פון די אַפגאַנישע שבטים און דער גייסטליכקייט, אָבער דער צוריקגאַנג איז געווען צו שפּעט, אַמאַנולאַ'ס לאַגע איז געוואָרען האָפנונגסלאָז און ער האָט זיך אָפּגעזאָגט פון טראָן לטובת זיין ברודער אונאַיאַטולאַ. דער האָט אָבער געקיניגט נישט מעהר ווי 4 טאָג, קאַבול איז איינגענומען געוואָרען דורך די אויפשטענדיגע בראש מיט'ן גען. באַנדיטען-אַטאַמאַן סאַקאַאָ-באָ. אונאַיאַטולאַ האָט זיך געראַטעוועט מיט זיין פאַמיליע אויף ענגלישע אַעראָפּלאַנען, סאַקאַאָ-באי האָט פערנומען דעם טראָן.

דערווייל האָט אַמאַנולאַ געפונען נייע אָנהענגער, ער האָט דורך ראַדיאָ פערשפּרייט אַן אויפרוף, אַז ער ציהט צוריק זיין אַבדיקאַציע און רופט צו הילף די לאָיאַלע שבטים, דער בירגער-קריג אין אַפגאַניסטאַן איז אַלזאָ נישט פערענדיגט, ער איז אַריין אין אַ נייער פאַזע.

פּ. ב.

דער „מאַשקיזם“ אויף דער סצענע

מכח אַנטאָני סלאָנימסקי'ס „וואַרשאָווער נעגער“.

אַנטאָני סלאָנימסקי האָט אָנגעשריבען זיין „וואַרשאָווער נעגער“ נישט אויף אַ פינף. אויף יעדען טריט קומט אויס צו פרעגען אַ קשיה. אויב קאָנראַד הערטמאַנסקי ווייקט זיך צעהנדליגער יאָהרען אין פּוילישקייט, לייגט זיך נישט אויפ'ן שכל, אַז ער זאָל דורכפאַלען מיט אַ ציטאַטע פון מיצקעוויטשען אָדער מיט קאָכאַנאָווסקי'ס „פראַשקי“. אויב זיין ווייב אָטעמט מיט דער זעלבער לופט פון סנאָביזם, לייגט זיך נישט אויפ'ן שכל, זי זאָל נישט וויסען וואָס דאָס איז אַזוינס אַרטישאָקן. אויב אַזאַ הערטמאַנסקאַ פערשטעה'ט אַזוי גוט, אַז היינטיגע צייטען איז מען קיין מענש נישט אָן געלט און אָן עלעגאַנץ, לייגט זיך נישט אויפ'ן שכל, ווי אַזוי זי האָט דאָס ליב פערלמאַנען, דעם לעקיש און דעם אָרימאַן. און אין אַ קאָמעדיע מוז זיך אַלץ לייגען אויפ'ן שכל, אויב נישט אין דעם העכערען פילאָזאָפישען זינען, איז כאָטש לויט דער דורכשניטליכער מאָס פון אַ גאַנץ יאָהר. הייסט עס, פאַכמעניש האָט סלאָנימסקי מיט זיין ערשטער קאָמעדיע נישט אינגאַנצען אויסגעהאַלטען דעם עקזאַמען.

אָבער זאָלען זיך וועגען דעם חקירהנען אַנדערע מיך גייט דאָס נישט אָן. מיך אינטערעסירט די געזעלשאַפטליכע זייט פון דער פראַגע, און דעריבער זאָג איך מיט פולען האַרצען:

בראַוואָ, אַנטאָני סלאָנימסקי! איהר האָט אָנגעשריבען אַ גוטע זאַך, איהר האָט אונז געוויזען אין אַ שפּיגעל די וועלט פון די — „שטיינס און 'די-סאָנס אָדער די — בערגס און די — פעלדס, פון די ערב-משומדים און אָקאָרשט-משומדים.

אַלעמאָל זענען זיי אָפּגעטיילט פון אונז מיט אַ דיקער וואַנט. ווען מיר קומען אין אַ וואַרשאַ, ווילנע אָדער לאָדז קוקען מיר זיך אָן ווי מענשען פון אַן אַנדער ראַסע. מיר זעהען נאָר, וואָסערע גייסטיגע בגדים זיי טראָגען; מיט וואָס זייער נשמה איז אויסגעפיהלט וויסען מיר נישט. דאַרף זיך טרעפען אַזאַ מין מעשה: קאָנראַד הערטמאַנסקין, דעם ריטער און אַפּאָסטאָל פון פּוילישקייט קומט אָן אַ גרויסע ירושה פון זיין לייבליכען ברודער דעם פרויען-הענדלער בענרעט הערטמאַן. דער דאָזיגער פאַקט טרייסעלט אויף די גאַנצע פאַמיליע הערטמאַנסקי; דער צונקעלעפּטער טינק פאַלט אַראָפּ, און עס ווייזט זיך אַרויס דער עכטער קאָליר.

אין דער וואַרשאָווער יודישער פּרעסע האָט מען שוין געפּרובט אויפהייבען אַ שטיקעל טומעל, אַז סלאָנימסקי איז אַן אַנטיסעמיט: ווי קומט ער צו רעדען וועגען יודישען פרויען-האַנדעל! אַ נאַרישערע טענה איז נאָר שווער זיך פאָרצושטעלען, אויב שילער האָט געשריבען זיין „אינטריגע און ליבע“, אויב שאָו האָט געוויזען „פרוי וואָררענס געשעפט“, פאַרוואָס זאָל מען נישט טאָרען דערמאָנען וועגען די הערטמאַנס און שוואַרצמאַנס? פאַלט נישט אַריין למען השם אין דער לעכערליכער פּאָזע פון די ענגליש-אַמעריקאַנער יאַהודים, וואָס האָבען מורא געהאַט, אַז גאָלדפאַדענס „בישוף-מאַכערין“ וועט אַרויסרופען אַנטיסעמיטיזם!

סלאָנימסקי האָט געדאַרפט האָבען עפּעס אַ שטאַרקע אויפטרייסלונג, וואָס זאָל אַרויסברענגען ד' ימענשען פון גלייכוואָג. האָט ער זיי געלאָזט ירשענען אַ גרויסע סומע געלד (און ווער וויל עס נישט קיין געלד?) פון אַן אומריינעם מקור, כדי אַזוי-אַרום צו שאַפען דעם פּסיכאָלאָגישען קאָנפליקט. מעגליך, אַז דער מחבר וואָלט דאָ געקאָנט יוצא זיין מיט אַ ווייניגער מגושמדיגען עפעקט, אָבער דאָס איז נאָר אַ פראַגע פון געשמאַק, נישט פון פּאָליטישער איבערציינונג.

וואָס-זשע ווייזט זיך אַרויס, בשעת ביי די הערטמאַנסקים ווערען דורכזיכטיג די ווענטלעך פון זייערע הערצער? עס ווייזט זיך אַרויס, אַז די הערצער זענען פּוסט און וויסט. הערטמאַנסקי איז זיך מודה, אַז ער האָט זיין גאַנץ לעבען געמאַכט אַן אָנשטעל. ער האָט געטרונקען שנאַפּס, כאָטש דאָס איז שעדליך פאַר זיין געזונט, ווייל אַזוי איז אָנגענומען אין פּוילישער געזעלשאַפט. ער האָט געבאָרנט געלד די אַריסטאָקראַטען, וואָס האָבען איהם הינטער די פּלייצעס אַרויסגעשטעקט אַ צונג. ער האָט געלאַכט, ווען אַ שיכורער גוי האָט אַ ציה געטון אַ יודען פאַר דער גרויער באָרד; זיי וזהאַרץ האָט געבלוטיגט, און ער האָט געלאַכט. ער האָט געמאַכט אַן אָנשטעל, אַז ער האָט פיינט די דייטשען און האָט ליב די פּאָזנאַנטשיקעס; ער האָט גע'חלשט נאָך אַ שטיקעל הערינג און צעהן יאָהר נאָכאַנאַנד נישט גענומען קיין שטיקעל הערינג אין מויל. און וואָס האָט ער נעהאַט דערפון? אייביגע אָנגעצויגענקייט, אייביגע מורא פאַר אויסלאַכען, אייביגער שמייכעל פאַר אַן אויסגעבעטענער העפליכקייט און אַן אייביגער „ביטע זייער“, ווען מען פלעגט איהם אָנטרעטען אויפ'ן פוס.

אַ סך סימפּאַטישער איז שוין דער זוהן טיעטעק. אַ טיפּישער וואַרשאָווער יונגערמאַנטשיק פון די אַלעען. ער לייגט זיך כאָטש נישט קיין פיינעלעך אין בוזעם, ער האָט אַליין פיינט אילוויעס און ער נאַרט יענעם אויך נישט; און ער איז גאַנץ גוטמוטיק אויך. אָבער ס'אַראַ נאַקעטע נשמה דאָס איז, אויסגעטון פון גוטס און פון שלעכטס. הערט זיך נאָר איין אין וואָס פאַר אַ טאָן ער רעדט מיט טאַטע-מאַמע, ווי אַזוי ער קרימט איבער דער מאַמעס יודישליכען ניגון, בעמערקט נאָר, ווי אַזוי ער צעקוועטשט זיך צום סוף מיט'ן האָמאָסעקסועלען גראַף מאַריוש, וועלכער איז איהם פונקט אַזוי עקעלדיג ווי אונז אַלעמען. אַ קלוגער און פעהיגער יונגערמאַן, נאָר אַ הונגערט-פּראָצענטיגער ציניקער אָהן שום געזעלשאַפטליכע אידעאַלען. ווי צו דעם דור וואָס דאָרעווט אויס אַזעלכע קינדער.

און פערלמאַן דער רעזאָניאָר, וואָס זאָגט אַ פנים אַרויס דעם פערפאַסערס אידעען? ער קען די פּוילישע ליטעראַטור אויסנעצייכענט, נאָר ער וויס, אַז זיין פּלאַץ איז הינטער'ן טאָמבאַנק, אי ווערטלעך אי סימבאָליש. די פערלמאַנס זענען פערמשפּט צו זיין אייביגע צוקוקער, פרעמדע אָן אַן אייגענעם אייביגע פּריקאַזטשיקעס ביי יענעמס קולטור.

די גאַנצע צייט וואָס איך בין געזעסען אויף דער פאָרשטעלונג האָב איך געהאַט איין געפיהל: דאַנקען גאָט, וואָס מען קען זיך איינהיטען פון אָט דער נעגערישער נגע-צרעת. עס איז צייטענווייז אָרימלעך און פינסטערליך אין דער יודישער סביבה, די פאָרלאָגע איז נאָך ערטערווייז אַ לייטענע און די פענסטער שליסען נישט אַזוי פעסט ווי ס'געהער צו זיין און ס'פייפט אַריין דער ווינט און דער דלות. אָבער הונדערט טויזענד מאָל בעסער אונזער אָרימקייט איידער דער הערטמאַנסקישער עיפּוש, איידער יענע פערסאַמטע אַטמאָספערע פון כסדר'דיגען ביינען זיך, פערניינען זיך, טעלער-לעקען און האַנט- און עפּעס אַנדערש קושען.

ווי זאָגט דער ענגלענדער: מיין גלאָז איז קליין, נאָר איך טרינק פון מיין אייגענעם גלאָז.

אַלע אינדערפּריה דאַרף מען מאַכען די ברכה: שלא עשני הערטמאַנסקי!

און איהר הערטמאַנסקים מיט און אָן ירושות פון פרויען-הענדלער, איהר קענט אַפּיל ונישט ענטפערען דערויף מיט רעזיגנאַציע: שעשני כרצונו. נישט כרצונו, נאָר כרצונכם האָט אייך דער איבערשטער בעשאַפען, איהר אַליין האָט זיך גערנוויליג אויסגעקליבען אייער הינטישע ראָלע פון צווינגען און בעקומען אַ שטופּ מיט'ן פוס. טאָ זאָל אייך וואויל בעקומען.

איהר האָט פערדינט, אַז איהר זאָלט בעקומען אַ שפּיי פון אייער איינענעם מנהיג, פון אייער כהן גדול, פון אַנטאָני סלאָנימסקין אַליין.

ד"ר מ. וויינרייך.

אהעלד / פון בירגער-קריג אין רוסלאנד.

אין זיין וואוינונג אין מאסקווע איז דערשאסען געוואָרען דער פּראָפעסאָר פון די סאָוויעטישע מיליטערישע הויכשולען, דער געוועזענער פיהרער פון די ווייסגוואַרדעאישע קאָנטר־רעוואָלוציאָנערע אַרמעיען אין קרים — גענעראַל אַ. סלאַשטשאָוו. דעם מערדער האָט מען געכאַפּט. ער האָט ערקלערט, אַז ער הייסט קאַלענבערג, ער איז אַלט 24 יאָהר און זיין טאַט איז ער בעגאַנגען אויס נקמה דערפאַר, וואָס סלאַשטשאָוו האָט בשעתו דערשאָסען זיין, קאַלענבערג'ס ברודער.

„פּראַוודאַ“ האָט געבראַכט די ידיעה אין דער רובריק פון כראָניק, אויפ'ן סאַמע לעצטען אָרט, מיט קליינע אותיות, ווי מ'ברענגט אַ ידיעה וועגען אַ קליינער גנבה. גאָר אַנדערש האָט אָבער ריי זעלבע צייטונג, ווי איבריגענס די גאַנצע סאָוויעטישע פּרעסע געהאַט פּאָרגעטראָגען פאַר די לעזער די ידיעה, אַז דער־עלבער גענעראַל סלאַשטשאָוו איז פון אַ שונא געוואָרען אַ פריינד פון די סאָוויעטען, איז איבערגעגאַנגען אויף זייער זייט און זיך געשטעלט אינאיינעם מיט עטליכע אַנדערע ווייסע אָפיצירען צו דער דיספּאָזיציע פון דער סאָוויעטען־מאַכט. דאָס איז געשעהען מיט עטליכע יאָהר צוריק; ס'איז געווען דעמאָלט אַ קאָלאָסאַלע סענסאַציע סיי צווישען די רוסישע עמיגראַנטען, וואָס געפינען זיך אין אויסלאַנד, סיי אין די רייהען פון די באָלשעוויקעס גופא. פיל עמיגראַנטען האָבען זיך דאַן ערקלערט פאַר אָנהענגער פון די סאָוויעטען. ס'איז געווען אין בליהונגס־פּעריאָד פון דער אַזויגערופענער „סמיענאָוועכישער“ בעוועגונג ווען מאַסען געגנער פון די באָלשעוויקעס און פון דער סאָוויעטען־מאַכט האָבען זיך אַרומגעזעהען, אַז דער קאַמף געגען רעושים אין רוסלאַנד איז אַ האָפנונגסלאָזער און זיי האָבען דעריבער געבעטען דעם פּראָנט און געגאַנגען רינען און מיטאַרבייטען מיט דער נייער מאַכט. פאַר די קאָנסעקווענטע און קאָמפּראָמיסלאָזע געגנער פון די סאָוויעטען האָט יעדער טאָג געבראַכט אַ שווערע איבערראַשונג און ענטוישונג. אָבער איינע פון די שווערסטע אַנטוישונגען איז געווען דער פּערראַט פון גענעראַל סלאַשטשאָוו. עס האָט זיך נישט געקענט לייגען אויפ'ן שכל, אַז ער, דער שרעקליכסטער, ריקזיכטסלאָזער שונא פון די באָלשעוויקעס, אַ מענש, וועלכער האָט זיך בוכשטעבליך געבאָדען אין בלוט פון קאָמוניסטען, אַז ער זאָל בייטען דעם פראָנט און זאָל געהן מיטאַרבייטען מיט די, געגען וועלכע ער האָט נעכטען געקעמפט מיט אַ חיה'שער אַכזריות.

די באָלשעוויקעס האָבען סלאַשטשאָוו'ס אָפּערטע אָנגענומען, ווייל דאָס איז פאַר זיי געווען אַ גרויסער טרומף אין דער אַרבייט פון דעמאָראַליזירען די עמיגראַציע. זיי האָבען דעם בלוט־שונא נישט פּערנאַרט, נישט פערניכטעט; זיי האָבען איהם פּשוט געשטראָפט מיט דער האַרבער שטראָף פון פערנאַכגלעסיגונג: געגעבען דעם געזו. גענעראַל אַ שטילען פּאָסטען און מעהר האָט מען פון איהם נישט געהערט.

אין דער וועלט דרעהען זיך אָבער אַרום מענשען מיט וואונדען אין די הערצער. זיי קאָנען נישט פערגעסען די גרוילקייטען, וועלכע זענען בעגאַנגען געוואָרען דורך געוויסע פּערזאָנען אין דער צייט, ווען די צובראַזטע כוואַליע פון די שטורעמדיגע טעג האָט זי אַרויפגעבראַכט אויף דער אויבערפלאַך. און פון צייט צו צייט הערען מיר, וועגען אומזאַמע שאָסען: דאָס ווילען איינצעלנע פער.אָנען קאָרעגירען די עוולה, וואָס איז בעגאַנגען געוואָרען דורך דער גערעכטיגקייט. אַזאַ שאָס איז געווען אויך דער שאָס פון קאַלענבערג'ן אין מאָסקווע.

דער בירגער־קריג אין רוסלאַנד איז נישט גע־מאַכט געוואָרען אין הענדשקעס. די בלוטיגע טאַטען, וואָס זענען אָפּגעטון געוואָרען אין דער צייט פון אָט דעם קריג געהערען צו די גרויזאַמסטע און שרעקליכסטע אין דער געשיכטע. דאָ האָבען מענשען בעקומען דאָס פרייסטע פעלד פאַר זייערע נידריגסטע, גיריגסטע, בלוט־דורשטיגסטע אינסטינקטען. די חיה האָט זיך אויפגעפּענטעט און פראַנק און פריי געבושטעוועט. אַוואַנטוריסטען אָהן וועלכע ס'איז גאָט אין האַרץ, קראַנקהאַפטע סוביעקטען, צופעלטע, פעררעאַרבענע בין אין מאַרך פון ביין זענען אַרויפגעטראָגען געוואָרען דורך דער כוואַליע פון די געשעהענישען און האָבען בעקומען אין זייערע מערדערישע הענד דעם גורל פון זייערע מיטמענשען. איינער פון אָט די פערשוינען איז געווען סלאַשטשאָוו. צווישען חיות איז דאָס געווען אַ חיה. צווישען סאַדיסטען — אַ סאַדיסט. צווישען אַכזרים אַן אַכזר. דער נאָמען סלאַשטשאָוו וועט אין דער געשיכטע פון בירגער־קריג אין רוסלאַנד בלייבען אַ סימבאָל פון אומנענשליכער אַכזריות, פון טירישער בלוטדורשטיגקייט.

ער איז געווען נאָך אַ יונגער מענש. אויסגעזעהן האָט ער גאָר יונג. אַנקוקענדיג איהם, האָט זיך נישט געוואָלט גלויבען, אַז דאָס איז אַ גענעראַל. אַ פּנים האָט ער געהאַט, ווי ס'בעשרייבט איינער, וואָס האָט איהם געזעהן אין די צייטען פון זיין גדולה, פון אַ דעגענערירטען יונגענמאַנטשיק, פון יענע טיפּען, וואָס מ'בעגעגענט אויף דער בעשולדיגונגס־באַנק, פון אַ פינסטערען פערשוין, וואָס שרייבט אונטער פאַלשע וועקסלען און רינגט זיך אָן אַלם ליבהאָבער צו רייכע זקנות.

ער איז אויסערליך געווען רוהיג, איינגעהאַלטען, קאַלטבלוטיג, פול מיט ענערגיע. אָבער די אויסערליכע ענערגיע און רוהיגקייט איז אין איהם אונטערגעהאַלטען געוואָרען אויסשליסליך דורך אַלקאָהאָל און קאָקאַאין. ער האָט געטרונקען און געשמעקט קאָקאין „בייטאָג און ביינאַכט, טעג, וואָכען און חדשים. שטענדיג האָט ער זיך געפונען אונטער דער בערוישונג פון אַלקאָהאָל און קאָקאין.

דער ספּעציעלער צוג, אין וועלכען גענעראַל סלאַשטשאָוו איז אַרומגעפאָהרען מיט זיין שטאָב, איז אייגענטליך קיין שטאַב־קוואַרטיר נישט געווען. דאָס איז געווען אַ קאַבאַק, וואו וויין און בראָנפען האָט זיך געגאָסען טייכענווייז און בייטאָג און ביינאַכט איז אָנגעגאַנגען אַ ווילדע, שיכור'ע אָרגיע, אין וועלכער עס האָבען זיך בעטייליגט דער גענעראַל און זיינע נאָהענטע אָפיצירען. און צווישען איין גלאָז בראָנפען און דעם צווייטען, צווישען איין פּאָרציע קאָקאין און דער צווייטער, האָט מען געשריבען טויט־אורטיילען, אָהן אַ צאָהל, נישט געטראַכטערהייט, לויט אינטואיציע, לויט בעגייסטערונג.

תמיד אין אַ שיכור'ן קאָשמאַר, האָט סלאַשטשאָוו געהאַט צוויי אָביעקטען, וועלכע ער האָט געהאַסט מיט אַלע נערווען פון זיין דעגענערירטער, פאַנאַטישער נשמה: קאָמוניסטען און יודען. די צוויי בעגריפען זענען ביי איהם געווען געבונדען איינער מיט'ן אַנדערען: אַ יוד איז אַ קאָמוניסט, אַ קאָמוניסט איז אַ יוד — מ'דאַרף זיי פערניכטען. און ער האָט פערניכטעט. אָהן געריכט, אָהן אויספאָרשונג. לויט דעם מינדעסטען פערדאַכט, לויט דעם מינדעסטען קאַפּריז פון איהם אַליין און פון דער אייביג שכורער חבריא פון זיינע געהילפען. זיין רעכטע האַנד איז געווען אַ געוויסער מיזערניצקי, פונקט אַזאַ דעגענעראַט און סאַדיסט, ווי ער אַליין, וואו סלאַשטשאָוו און מיזערניצקי פלעגען זיך בעווייזען — דאָרט פלעגען אויסספּהלען בוימער און לאַמטערנעס פאַר תליות.

דער בייזער צאָרן פון די אַכזרים פלעגט זיך אויסגיסען נישט נאָר אויף די ערטער, וואָס זענען געווען פערדעכטיגט אין סימפּאַטיקער צו די סאָוויעטען. אומעטום, וואו זיי פלעגען נאָר קומען, יעדער אָרט, וואו עס פלעגט זיך נאָר אָפּשטעלען דער צוג מיט דער אויפשריפט „שטאַב פון גענעראַל סלאַשטשאָוו“ — פלעגט פערוואַנדעלט ווערען אין אַ־אָרט פון אומאויפהערליכען פּאָגראָם. סלאַשטשאָוו'ס לייט פלעגען אַרומגעהן איבער דער שטאָט אָדער שטעטעל און זיך נעהמען, וואָס זיי האָבען נאָר געוואָלט, פערגעוואַלדיגען פרויען, ראַבעווען, הרגענען שלאָגען, ממית'ן, אויף רעכטס און אויף לינקס.

צו סלאַשטשאָוו'ן פלעגען געהן רעלעגאַציעס פון די „אָקופּירטע“ געגענדען און מיט טרערען זיך בעטען, עס זאָלען אויפהערען די פייניגונגען, די תליות, די אכזריות. סלאַשטשאָוו פלעגט זיי אויסהערען שיכורערהייט עפּעס אַרויסברומען און נאַטירליך גאָרנישט טון. זיין געהילף מיזערניצקי פלעגט אין אַזעלכע פאַלען פערלאַנגען מ'זאָל איהם געבען אַ געוויסע, גרעסערע סומע געלד. מ'האָט דאָס געלד צונויפגעקראַצט און געבראַכט — און אויפ'ן צווייטען טאָג איז די שטאָט ווידער געווען בעצירט מיט תליות און פון „שטאַב“ האָבען זיך ווידער געטראָגען אומנענשליכע קולות פון גע־מוטשעטע און פערפייניגטע.

עס איז דערגאָנגען אַזוי ווייט, אַז סלאַשטשאָו'ס מעשים האָבען אַרויסגערופען עמפּערונג ביי עטליכע פון זיינע אייגענע אָפיצירען. עס איז געקומען צו אַ בלוטיגען צוזאַמענשטויס צווישען די אָפיצירען און סלאַשטשאָוו'ס קאָזאַקען, עס זענען געלאָזט געוואָרען אין גאַנג פּולעמיאָטען א.אַז.וו.

אָט אַזוי האָט געוועלטיגט גענעראַל סלאַשטשאָוו, אָט אַזוי האָט ער געקעמפט פאַר דעם „איינהייטליכען און נישט געטיילטע“ רוסלאַנד. ביז די כוואַליע פון בירגער־קריג האָט איהם, אינאיינעם מיט פיל אַנדערע אַראָפּגעשווענקט פון קרימער האַלבאינזל און געגומען טרייבען איבער אומצעהליגע און אומגאַסטפרײַנדליכע היימען פון אַזיען און אייראָפּע.

נאָך איינמאָל האָט סלאַשטשאָוו געגעבען אַ בליק. אַ דערמאָהן אָן זיך, ווען ער איז מיט פּראַל און טומעל אַריבערגעגאַנגען צו די סאָוויעטען. פון דאַן האָט מען אָן איהם פערגעסען. ביז ס'איז געקומען דער שאָס פון קאַלענבערג'ן, און ווידער איז אויפגעשטאַנען און דערמאָהנט וועגען זיך די רעגענערירטע, שיכורע, ווילדע און בלוטיגע געשטאַלט פון גענעראַל סלאַשטשאָוו —קרימסקי, ווע מעם מוראָריגע טאַטען עס האָבען פערגעסען דערגרונגען און געזעלשאַפטען, עס קאָנען אָבער נישט פערגעסען די, וואָס זענען דירעקט דורך דעם געטראָפען געוואָרען.

ל. ב.

קאטאסטראפע פון דער יודישער האנדוועבעריי

און דאס מיטעל צו ראטעווען דעם דאזיגען צווייג פון יודישער מלאכה.

וועגען דער קריטישער לאַגע פון די יודישע האַנדוועבער אין לאָדזער טעקסטיל־ראַיאָן איז שוין זעהר אַ סך געשריבען געוואָרען. עס איז אַלזאָ איבריג איבערצוחזר'ען ווי וויכטיג עס וואָלט געווען, ווען עס זאָל מעגליך זיין אַרויסצוהעלפען דעם האַנדוועבער, אַז ער זאָל האָבען געזיכערט זיין עקזיסטענץ אין די ראַהמען פון זיין פאַך.

בעזונדערס וויכטיג איז עס, ווייל עס האַנדעלט זיך וועגען אַנ'ערך 4–5 טויזענד האַנדוועבער, וואָס צוזאַמען מיט זייערע פאַמיליעס בעטרעפט עס אַ סכום פון 20,000 נפשות.

פערשטענדליך, אַז דער בעסטער אויסוועג פאַר די האַנדוועבער וואָלט געווען איבערצוגעהן צו מעכאַנישער אַרבייט אין אַריינקומען אין די טעקסטיל־פאַבריקען. די דאָזיגע מעגליכקייט איז אָבער דערווייל זעהר, און זעהר אַ בעגרעניצטער.

ווי בעגרעניצט עס זאָל אָבער נישט זיין די מ ע ג ל י כ ק י י ט פון יונגען דור האַנדוועבער, איבערצוגעהן צו מעכאַנישער אַרבייט, — האָט ער דאָך געוויזע א ו י ס ז י כ ט ע ן, אויב נישט באַלד, איז בהדרגה אַנצוקומען אין די טעקסטיל פאַבריקען.

אַ סך שווערער איז די לאַגע פאַר דעם עלטערן דור האַנדוועבער, וואָס האָבען שוין די דאָזיגע אויסזיכטען גישט.

זייענדיג געצווינגען צו פיהרען אַ קאָנקורענץ מיט'ן מעכאַנישען וועב־שטול פון איין זייט דורך דעם אונגעהויער לאַנגען אַרבייטס־טאָג און קלעגליכען לוין, און פון דער צווייטער זייט מיט דער פּראָווינץ און מיט די דערפער אויף דער פּראָווינץ, וואָס אַרבייטען נאָך אַ לענגערען אַרבייטס־טאָג און בעקומען נאָך אַ קלענליכערען לוין, — איז די לאַגע פון די האַנדוועבער אויסערסט פערצווייפעלט און אָהן אַנ'אויסוועג. אַ רייה אַרטיקלען, וואָס זענען געאַרבייט געוואָרען אויסשליסליך אויף האַנד־שטול געהען איצט איבער אויף מעכאַנישער אַרבייט, ווי: גאַבעלין, דיוואַנעס א. אַ. עס ווערט אַלזאָ וואָס ווייטער אַלץ מעהר בעגרעניצט די מעגליכקייט צו בעקומען בעשעפטיגונג אין די צאָהל חדשים פונ'ם אַזוי־גערופענעם „סעזאָן“, ווערט וואָס ווייטער אַלץ קלענער.

דאַגעגען די לעבענס־הוצאות שטייגען וואָס ווייטער אַלץ מעהר; סיי דירה־געלד, סיי לעבענס־אויסהאַלט ווערען אַלץ טייערער אַזוי, אַז ער איז בשום אופן נישט אימשטאַנד אָן סצוהאַלטען דעם דרוק פון די כחות, וואָס זענען געגען איהם געווענדעט. דער דאָזיגער עלעמענט איז צוזאַמען מיט'ן אונטערגעהן פון האַנדוועבעריי — פער'משפט צו אַ פולשטענדיגער רואין, אויב עס זאָלען נישט אונטערגענומען ווערען געהעריגע מיטלען צו פערבעסערען זיין מצב.

איינס פון די מיטלען, וואָס קאָן אין אַ געוויסער מאָס פערבעסערן זיין לאַגע — איז צו מעכאַניזירען די הויז־אינדוסטריע פון די האַנדוועבער.

בכלל איז די דאָזיגע מעכאַניזירונג זעהר אַ שווערער ענין, ווייל אַ האַנד־שטול קאָן דער וועבער אָוועקשטעלען וואו עס איז, ער איז אַליין דער אַרבייטער, אַליין דער מייס. ער און די הילפס־אַרבייט קאָן אויסגעפיהרט ווערען פון זיין בני־בית.

גאַנץ אַנדערש איז די לאַגע ביים איינפיהרען מעכאַנישע וועב־שטיהלען, מען מוז דערצו האָבען אַ גפּאַסט לאָקאַל, אויפזיכט פון אַ געלערנטען שטול־מייסטער און מעכאַנישע בעטריבס קראַפט.

צוליב דער ברייטער עלעקטריפיקאַציע איז דאָך מעגליך, אפילו אין פריוואַטע וואוינונגס־לאָקאַלען, איינצואָרדנען אייניגע מעכאַנישע שטילען און די טעכנישע שוועריגקייטען וועט שוין דער וועבער, ווי עס איז בייקומען, ווי עס בעווייזט די ביז־איצטיגע פּראַקטיק אין לאָדז און אומגעגענד.

שווערער איז די פּראַגע וועגען אַ לאַנג־טערמיניגען קרעדיט פאַר דעם האַנד־וועבער, אַז ער זאָל קענען בעקומען דעם שטול, ווייל די פאַבריקאַנטען, וואָס בויען מעכאַנישע שטולען, וועט שווער זיין צו שטעלען זיך אין דירעקטען קאָנטאַקט מיט די איינצעלנע האַנד־וועבער און בעזונדערס וועט זיין זייער שווער צו בעקומען אַזאַ לאַנג־טערמיניגען קרעדיט, אַז דעם האַנד־וועבער זאָל מעגליך זיין אויסצוצאָהלען דעם שטול און די מכשירים, וואָס דאָס בעטרעפט בערך — 300 דאָלאַר.

נישט קוקענדיג אויף די דאָזיגע אויסערגעוועהנליכע שוועריגקייטען און הגם די לאַגע פון די, וואָס נויטיגען זיך אין די מעכאַנישע שטולען איז מאַטעריעל אַנ'אויסערסט שווערע — האָט דאָך די פערוואַלטונג פון אָרט אין לאָדז, אין הסכם מיט דער אָרט־צענטראַלע, בעשלאָסען צו מאַכען דעם ערשטען פּרוב און איינקויפען פאַר די האַנד־וועבער 50 מעכאַנישע וועב־שטוהלען, כדי די פּראַגע פון מעכאַניזירען די האַנדוועבער זאָל ווערען אַקטועל פאַר דער יודישער געזעלשאַפט.

פערשטענדליך, אַז פון דער התחלה איז צום גרויסען טייל אָפּהענגיג דאָס געלינגען, אָדער דער דורכפאַל פון דער גאַנצער אַקציע. עס מוז דעריבער צוגעקליבען ווערען דער ענטשפּרעכענדער עלעמענט, וואָס זאָל זיין דער וועג־ווייזער פאַר דער נוצליכער אונטערנעהמונג, וואָס קען מיט דער צייט ראַדיקאַל פערבעסערען די לאַגע פון יודישען האַנדוועבער.

און אָט איז געוואונשען, אַז די יודישע געזעלשאַפט זאָל זיך ערנסט פעראינטערעסירען מיט איינע פון די וויכטיגסטע סאָציאַלע פּראָבלעמען אויפ'ן לאָדזער געביט,

ר. א.

יודיש טעאטער אין פילהארמאניע, נארוטאוויטשא 20
אונטער דער לייטונג פון אַ. בעזמאַן און אַ. קאַמפּאַניעץ.

מיט'ן אנטייל פון די בעריסאווא, ראבינאוויטש און די רעקווטע פרימאדאנא נאדיא קארעני
יובילעאום־ארטיסטען

פרי צו געבען די מעגליכקייט די פילע הונדערטער מענשען, וואָס האָבען נישט בע־קומען קיין בילעטען אויף די הערליכע אויפפיהרונג פון גרויסען מייסטערווערק פון בעוואוסטען שרייבער ש. אַנ־סקי, ווערט געשפּילט נאָך 4 מאָל

צו פּאָפּולערע פּרייזען פון 1 ביז 2.50 זל.

זונטאג, דעם 27־טען, 4 נאָכמיטאָג, מאָנטאָג, דעם 28־טען,
דינסטאָג, דעם 29־טען און מיטוואָך, דעם 30־טען, 9 אין אָווענד

דער דבוק!

מיסטישע לעגענדע אין 3 אַקטען פון ש. אַנ־סקי, אויפגעפיהרט לויט דער קאָנצעפּציע פון דוד הערמאַן דורך ד. האַמבורגער.

זונטאָג, דעם 27־טען, 9 אַ זייגער אין אָוועגד - דער גרויסער אַמעריקאַנער שלאַגער

אויף דער שוועל פון גליק

אין 3 אַקטען מיט 15 נומערן געזאַנג און טענץ פון זילבערג. רעזשי: ל. ראַבינאָוויטש.
נייע נעגער־טענץ, אויסגעפיהרט פון בעוואוסטען טענצער מיעטש. קורקאָווסקי.

צום שלוס: אַ גרויסע קאָנצערט־אָפּטיילונג מיט'ן אנטייל פון: נאַדיא קאַרעני, י. ראַקאָוו און ה. באַלבירסקי.

די הכנסה געהט לטובת דער 1. לאָדזער יודישע געזעלש. „הכנסת חתנים וכלות“ פּעטריק. 59

ס'נעמט אַנטייל (לויט א. ב.) פּ ר ו י ע ן: בעזמאַן, באָריסאָווא, נאַדיאַ קאָרעני, מאַכאַראָווסקאַ, נערה, פאַדערמאַן, קאָמפּאַניעץ. מ ע נ ע ר: אַריעל, אייזענבערג, באַלבירסקי, האַמבורגער, מאַכאַראָווסקי, מאַסקאָוו, גייהוין, פאָלאַנסקי, ישראל קאָמפּאַניעץ, ראַבינאָוויטש, ראַקאָוו.
אַדמיניסטר.: מ. אַרנוואַלד. מוזיק. לייטונג: ל. זעלמאַן. בילעטען אין פילהאַרמאָניע־קאַסע.

אנאנס! אין פאַרבע־רייטונג: „דער גאלדענער סאלדאַט“, „די דריי כלות“

Dr. med. I. WAJNBERG
CEGIELNIANA 47, tel. 26-02
אינערליכע קראַנקהייטען. ספּעציעל פאַר לונגען־און האַרץ־קראַנקהייטען, בעשטראַהלונגען און קינסטליכע בערג־זון. אין דערהיים פון 3–5 נאָכמיטאָג.

לאָדז, 25 יאַנואַר 1929

נייער פאָלקסבלאַט

לאָדז, 25 יאַנואַר 1929

אין צווייטען גילגול: די אומוואַנדלונגען פון די יודען אין אמעריקע — פון — צביון

די יודען אין אַמעריקע לעבען איצט איבער זייער צווייטען גילגול. זייער ערשטען גילגול האָבען זיי איבערגעלעבט, ווען זיי זענען אַהער געקומען מיט יאָהרען צוריק. זיי זענען געקומען אַהער קרעמער, הענדלער און לופט מענשען און זיי זענען דאָ מגולגל געוואָרען אין אַרבייטער.

מיט אַ יאָהר 25 צוריק און אויך נאָך אַ ביסעל שפּעטער, האָבען יודישע סטודענטען אין רוסלאַנד גאַנץ הייס דיסקוטירט די פראַגע, אויב יודען קענען זיך פּראָלעטאַריזירען. די בונדיסטישע אינטעליגענטען האָבען געזאָגט, אַז יאָ, און די ציוניסטיש־סאָציאַליסטישע אינטעליגענטען האָבען געזאָגט, אַז נישט. זייער טעאָריע איז געווען, אַז יודען קענען אין די לענדער, וואו זיי לעבען, אין ערגעץ זיך נישט פּראָלעטאַריזירען, נאָר אַז זיי פּאָופּעריזירען זיך בלויז. עס הייסט, אַז זיי ווערען קבצנים און דלפנים, אָבער נישט קיין אמת'ע פּראָלעטאַריער. יעקב לעשצינסקי האָט וועגען דעם דאַן אָנגעשריבען אַ גאַנצען בוך און ער האָט דאָרטען דאַן בעוויזען מיט ציפער און סטאַטיסטיק, אַז יודען קענען זיך בשום אופן נישט פּראָלעטאַריזירען נאָר זיי פּאָר־פּעריזירען זיך בלויז. איינענטליך איז טאַקע לעשצינסקי געווען, אויב איך האָב קיין טעות נישט, דער הויפּט־בעגרינדער פון דער טעאָריע וועגען יודישער פּאופּעריזאַציע, און דערפון איז געווען נעדרונגען, אַז יודען מוזען האָבען אַן'אייגענע טעריטאָריע. נאָר אין דער צייט, וואָס יודישע אינטעליגענטען האָבען אין רוסלאַנד דעבאַטירט די ציוניסטיש־סאָציאַליסטישע טעאָריע פון יודישער פּאָופּעריזאַציע און האָבען בעוויזען מיט אַלע ראיות, אַז יודען קענען זיך נישט פּראָלעטאַריזירען האָבען יעדען יאָהר אין אַמעריקע צעהנדליגער טויזענדער געוועזענע יודישע קרעמער און הענדלער זיך פערוואַנדעלט אין אמת'ע, הונדערט פּראָצענטיגע פּראָלעטאַריער.

מיר האָבען נישט קיין גענויע סטאַטיסטיק וועגען דער יודישער פּראָלעטאַריזאַציע אין אַמעריקע, מיר קענען בלויז האָבען אַ שטיקעל בעגריף וועגען דער צאָל יודישע אַרבייטער אין אַמעריקע מיט אַנדערהאַלבען צעהנדליג יאָהר צוריק פון דער מיטגלידערשאַפט אין די יודישע יוניאָנס אין יענער צייט. די „אינטערנעשאָנאַל ליידים גאַרמענט וואָירקערס יוניאָן" האָט זיך דאַן גערעכענט פאַר דער צווייטער גרעסטער יוניאָן אין דער „אַמעריקאַן פעדערייש אָן לעיבאָר". זי האָט געצעהלט אין יענער צייט אַרום 120 טויזענד מיטגלידער און בלויז אַ קליינער פּראָצענט פון זיי זענען געווען גוים. די „אַמאַלגאַמייטעד קלאָדהינג וואָירקערס יוניאָן" האָט דאַן פערמאָגט אַרום הונדערט טויזענד מיטגלידער, און אויב אין דער מענער קליידער אינדוסטריע איז שוין דאַן געווען אַ גרעסערער פּראָצענט גוים, ווי אין דער פרויען קליידער אינדוסטריע, איז אָבער דאָך די גאַנץ גרויסע איבערוויגענדע מאַיאָריטעט אין דער מענער קליידער אינדוסטריע דאַן בעשטאַנען פון יודישע אַרבייטער. נאָר אויסער די צוויי דערמאָנטע גרויסע יוניאָנס זענען געווען אַ גאַנצע רייה קלענערע יוניאָנס, וואָס די מייסטע מיטגלידער זייערע זענען געווען יודען. דערביי דאַרף מען נישט פערגעסען, אַז אַ גאַנץ גרויסע צאָהל יודישע אַרבייטער האָבען גאָר נישט בעלאַנגט צו קיין יוניאָנס און דאָך זענען זיי געווען אמת'ע פּראָלעטאַריער. אויב איך מאַך קיין טעות נישט, האָט מען דאַן גערעכענט, אַז אין אַמעריקע געפינען זיך אַרום אַ האַלבען מיליאָן יודישע אַרבייטער. דאָס איז געווען אַ ריזיגער פּראָצענט פון דער אַלגעמיינער יודישער בעפעלקערונג אין אַמעריקע. די איינגעבאָרענע אַמעריקאַנער האָבען אויף זייער חלק קיין מאָל נישט געהאַט אַזאַ גרויסען פּראָצענט אַרבייטער. און די צאָהל יודישע אַרבייטער איז נאָך גרעסער געוואָרען אין דער צייט פון דער מלחמה, ווען דער פּרייז אויף אַרבייט איז געשטיגען. עס האָבען זיך אומגעקעהרט צו דער אַרבייט און צו דער פאַבריק אַ סך אַזעלכע, וואָס האָבען איהר שוין פריהער אַוועקגעוואָרפען. קורץ און גוט, אַ פאָלק פון קרעמער און הענדלער איז מגולגל געוואָרען אין אַ פאָלק פון אַרבייטער.

און זאָל מען קיין טעות נישט מאַכען. יודישע אַרבייט האָט זיך נישט בעגרענעצט מיט דער קליידער־אינדוסטריע. יודישע אַרבייטער האָבען זיך אין די טויזענדער פערשפּרייט כמעט אין אַלע אינדוסטריען פון לאַנד. מען האָט אַפילו געקענט געפינען עטליכע מנינים יודישע קוילען־גרעבער.

נאָך דער מלחמה, אָבער, האָט זיך אָנגעפאַנגען דער צווייטער גילגול פון די יודען אין אַמעריקע. די יודישע אַרבייטער האָבען אָנגעפאַנגען ווערען אויס פּראָלעטאַריער און האָבען אָנגעהויבען ווערען קרעמער און הענדלער. און נישט בלויז איז דאָס געווען אַ צוריקקעהר פון די געוועזענע קרעמער און הענדלער, וואָס זענען ביז יענער קומען אין אַמעריקע אַריינגעטריבען געוואָרען אין פאַבריק אָדער אין שאַפּ. גאָר עס האָבען אָנגעפאַנגען ווערען קרעמער און הענדלער אויך אַזעלכע, וואָס זענען געווי אַרבייטער פון דער היים. און האָבען די טאַטע זיך נישט געקענט בעפרייען פון שאַפּ, האָב זיי וויינינסטענס געזאָרגט, אַז זייערע קינדער זאָלען אין שאַפּ נישט דאַרפען געהען. איז עס מעגל געווען, האָט מען געמאַכט די קינדער פאַר דאָקטוירים, אַדוואָקאַטען און דענטיסטען. וויינינסטען פאַר דראַגיסטען. איז עס נישט מעגליך געווע האָט מען זיי כאָטש געמאַכט פאַר אָדער פריקאַזטשיקעס און קאָמי־וואָיאַזשאָרען, ווי מען פלעגט עס רופען אין דער אַלטער היים.

די אַזוי גערופענע יודישע מלאכות האָבען אין די לעצטע יאָהרען פּאַקטיש אויפגעהערט צו זיין יודישע. די מענער־קליידער אינדוסטריע איז היינט 75 פּראָצענט גויאיש. און די פרויען־קליידער אינדוסטריע איז אויך שוין היינט איז אַ סך שטעט מעהר גויאיש, ווי יודיש.

נאָר האַלט עס דערביי, אַז אַלע יודען אין אַמעריקע זאָלען ווערען הענדלער, קרעמער, דאָקטוירים, אַדוואָקאַטען, דענטיסטען און „סעלים־לייט"? דאָס גראָד נישט. עס האַלט בלויז דערביי. אַז די יודען אין אַמעריקע זאָלען זיך אויסגלייכען מיט די איינגעבאָרענע אַמעריקאַנער אין דעם פּראָצענט אַרבייטער און אויך אין דעם סאָרט פון דער אַרבייט.

די יודען אין אַמעריקע אַמעריקאַניזירען זיך אויך אין זייער בעציהונג צו אַרבייט. דער אמת'ער אַמעריקאַנער האָט נישט ליב די פאַבריק. ער וועט בעסער אַרבייטען אַלס אַן'אָנגעשטעלטער ביי דער רעגירונג, אָדער אין אַ געשעפט פאַר אַ קליינעם געהאַלט, איידער צו געהן אין פאַבריק און פערדינען דאָרט מעהר. דאָס מיינט אָבער נישט, אַז אַלע פאַבריקען אין אַמעריקע זענען אָנגעפילט בלויז מיט אימיגראַנטען אָדער מיט די קינדער פון די אימיגראַנטען. עס זענען אויך פערהאַן אין אַמעריקע אַ רעכט ביסעל אַרבייטער פון אמת'ע אַמעריקאַנער. נישט מעהר, דער פּראָצענט איז אין פערגלייך אַ קליינער; דער פּראָצענט אַרבייטער פון די אַזוי גערופענע פרעמדע איז פיל גרעסער. די יודען, ווי שוין געזאָגט, האָבען, אין דעם פּראָצעס פון זייער אַמעריקאַניזאַציע, זיך אָנגעפאַנגען אין דעם פּרט פון אַרבייט אויסגלייכען מיט די איינגעבאָרענע אַמעריקאַנער. ערשטענס, איז די צאָל אַרבייטער געוואָרען ביי זיי בעדייטענד קלענער, און צווייטענס, זענען זיי געוואָרען מעהר איבערקלייבעריש אין דעם אויסוואַהל פון אַרבייט. זיי זענען אַליין מעהר אַריין אין די אַלגעמיינע גרויסע אינדוסטריען פון לאַנד. נישט מעהר, די יודען גיבען אַרויס פון זיך, לויט זייער צאָהל, פיל מעהר דאָקטוירים, דענטיסטען און דראַגיסטען, ווי ידי איינגעבאָרענע אַמעריקאַנער.

עס האָט זיך געשאַפען אַן'איינדרוק, אַז די יודישע אַרבייטער, וואָס מיר פערמאָגען נאָך אין אַמעריקע, בעלאַנגען בלויז צו דעם אימיגראַנטען־דור, בעת צווישען די היגע געבאָרענע און ערצויגענע קען מען איינגאַנצען קיין אַרבייטער נישט געפינען, אָדער גאַנץ ווייניג. דאָס איז אָבער אַ גרויסער טעות. היגע געבאָרענע קען מען געפינען בלויז ווייניג אין די אַזוי גערופענע יודישע מלאכות, זעלטען ווען מען קען געפינען אַ היגען געבאָרענעם יודישען שניידער אָדער קירזשנער. עס זענען אָבער פערהאַן צעהנדליגער טויזענדער היגע יודישע געבאָרענע אַרבייטער אין דער אויטאָמאָביל־אינדוסטריע, אין דער עלעקטרישער אינדוסטריע, אין דער ראַדיאָ־אינדוסטריע, און אין אַלע אַנדערע גרויסע אינדוסטריען פון לאַנד.

מען דאַרף צוגעבען, אַז וואָס איז שייך צו יודישקייט, איז עס גאָר נישט קיין מעלה, וואָס די יודישע אַרבייטער זענען היינט צוואָרפען איבער אַלע אינדוסטריען פון לאַנד. יודישקייט — איך מיין דאָ די יודישיסטישע יודישקייט — האָט זיך אַ סך בעסער געקענט האַלטען אין די אַזוי גערופענע יודישע מלאכות. דער „שאָפּ", וואו אַלע אָדער די מייסטע אַרבייטער זענען געווען יודען, האָט ביז אַ גאַנצען הויכען גראַד אויפגעהאַלטען די יודישע שפּראַך און די יודישע ליטעראַטור. מען האָט אין דעם שאַפּ גערעדט יודיש און געלייענט יודיש. עס האָבען זיך דאָרט אויסגעלערנט רעדען יודיש אַפילו די ביסעל גוים, סאַי די אמת'ע, סאַי די יודישע גוים. די יודישע אַרבייטער אָבער, וואָס זענען פונאַנדערגעוואָרפען אין די אויטאָמאָביל־פאַבריקען, ראַדיאָ־פאַבריקען, א. אַז. וו., ווערען ביסלעכווייז פאַר דער יודישער שפּראַך פערלוירען, ווען זיי זענען אַפילו אין דער יודישער שפּראַך געבוירען, שוין אָבגערעדט פון די, וואָס די יודישע שפּראַך איז בלויז די שפּראַך פון זייערע עלטערען.

אָבער דאָס איז אַ גאַנץ אַנדער פראַגע. דאָס האָט צו טון מיט דער פראַגע וועגען דער צוקונפט פון יודיש אין אַמעריקע. מיר האָבען, אָבער, דאָ צו טון מיט דער פראַגע פון אַרבייט ביי די יודען אין אַמעריקע.

וואָס איז שייך צו יודיש איז געווים די לאַגע מיט אַ יאָהר 15 צוריק געווען אַ סך אַ בעסערע. מיר האָבען אין יענער צייט געהאַט אַ יודישע עקאָנאָמיק אין אַמעריקע. מיט אַ יודישער עקאָנאָמיק מיין איך, אַז מיר האָבען געהאַט אַ צושטאַנד וואו דער פאַבריקאַנט, דער אַרבייטער, דער מיטעלמאַן און טיילוויז אויך דער קויפער, זענען געווען יודען. די בעקליידונגס־אינדוסטריע, וואָס האָט בעשעפטיגט הונדערטער טויזענדער יודישע אַרבייטער, איז געווען כמעט איינגאַנצען אַ יודישע. און אַז עס איז פערהאַן אַ יודישע עקאָנאָמיק, איז ממילא שוין פערהאַן אַ פעסטער באָדען פאַר אַ יודישער קולטור.

און איך נעהם זיך נישט אונטער נביאות צו זאָגען ווי עס וועט ווייטער געהן די ענטוויקלונג פון די יודען אין אַמעריקע. איך וויל נישט פּראָבירען זאָגען נביאות ווי עס וועט אויסזעהן דער דריטער יודישער גילגול ד אַין אַמעריקע, נאָר איין זאַך בין איך זיכער, אַז ער ליגט נישט אין אַגראַר־ווירטשאַפט. מיר האָבען שוין דאָ אין אַמעריקע געהאַט אַביסעל ערפאַהרונג מיט יודישע אַגראַר ווירטשאַפט און מען קען וועגען דעם עטוואָס זאָגען.

דער זייגער־מאַכער

ערצעהלונג

***** פון *****

אסיף דימאוו

דער אַלטער זייגערמאַכער, צוויבאַק, האָט זיך אויפגעכאַפּט זעהר פריה. וויפיל איז געווען דער זייגער האָט ער נישט געוואוסט, ווייל אַלע זייגערס אין זיין געשעפט האָבען געוויזען אַנ'אַנדער צייט: האַלב דריי, האַלב אַכט, דריי־פערטעל עלף און דריי פון זיי האָבען גלייכצייטיג אָנגעפאַנגען הייזעריג צו שלאָגען — איינס, פיר און זעקס.

די זייגערס זענען געווען אַלט, דאָס געשעפט אויך, ער אַליין אויך. פריהער מיט יאָהרען צוריק, האָט דער זייגער־מייסטער געוואוסט ווי שפּעט עס איז, נישט קוקענדיג אויף דעם, וואָס עס זענען געווען ביי איהם אַ סך זייגערס. די קינדער פלעגען אַוועקגעהן און צוריקקומען פון שול, די ווייב פלעגט געהן אין מאַרק איינקויפען עסענוואַרג, מען האָט געגעסען צו דער צייט, מען פלעגט געהן שלאָפען צו דער צייט. איז געווען אַנ'אָרדנונג, איז געווען אַ מאָס פון צייט און פון לעבען. און וואו עס איז פערהאַן אַ מאָס פון צייט איז דאָך פערהאַן דאָס לעבען גופא. אָבער די קינדער זענען אויסגעוואַקסען און פערלאָזען די שטוב. ווער ווייס וואו איז איצט זיין טאָכטער? און פון דעם זוהן האָט ער שוין אויך נישט געהערט אַ היבש שטיקעל צייט. און די ווייב שלאָפט שוין לאַנג איהר אייביגען שלאָף.

די צייט האָט זיך אָפּגעשטעלט פאַר דעם אַלטען זייגערמאַכער. זיין גאַנץ לעבען־לאַנג האָט ער זיך געסטאַרט אָנכאַפּען די מינוטען, די סעקונדען — אַזוי ווי מען כאַפּט חיות און מען זעצט זיי אַריין אין שטיינען. און צום סוף פון זיינע פופציגער יאָהרען זענען די אַלע טויזענטער און טויזענטער מינוטען פאָרט אַוועקגעלאָפען פון איהם און זיך געמאַכט פריי און לאַכען איבער איהם. דעם אַלטען מאָדנעם מענשען, וועלכער האָט פּרובירט כאַפּען און איינשפּאַרען דאָס, וואָס איז אייביג פריי.

דער זייגערמייסטער צוויבאַק האָט זיך אַרומגעקוקט אין דער פּוסטער, קאַלטער שטיב. אויפגעגעסען זיין שטיקעל אָנבייסען און זיך געלאָזט געהן אויף דער גאַס.

ריזעלבע שטיינער, ריזעלבע ווענט, ריזעלבע פענסטער און טירען — זיי בלייבען און פערענדערען זיך נישט. נאָר די מענשען אַרום, זיי ווערען אַנדערש. ער גערענקט נאָך די פרוי דאָרט וואָס געהט מיט דעם קאָשיק, ווען זי איז געווען אַ יונג מיידעל. דעם גרויסען, הויכען יודען מיט דער צושפּאָלטענער ליפּ האָט ער אויך געקענט, ווען ער האָט נאָך קיין באָרד נישט געהאַט. וואָס לעבט — פערשווינדעט, וואָס בלייבט — לעבט נישט.

שווער אָטעמענדיג, שווער אָנשפּאַרענדיג זיך אויף אַ שווערען אַלטען שטעקען געהט צוויבאָק, ענליך צו אַ בער, וועלכער איז שוין נישט יונג אָבער וועלכער האָט נאָך אין זיך גענוג כח צו פערטיידיגען זיין לעבען, אויב עס קומט צו דעם. אָנפאַלען אויף אַנ'אַנדערען? ניין, דאָס גלוסט זיך איהם שוין נישט מעהר. אַבי לאָזט איהם לעבען, טשעפּעט איהם נישט און ער וועט אייך נישט משעפּען.

די גאַס פערקירעוועט זיך און אינסטינקטיוו, אַזוי ווי ער האָט עס געטון שוין יאָהרען און יאָהרען לאַנג, וואַרפט דער זייגערמאַכער אַ בליק אויף דער אַנדערער זייט. ער ווייס שוין אין פאָראויס וואָס זיין אויג וועט דאָרט טרעפען: דעם מאַגאַזין פון דעם זייגערמאַכער נאָרעליק, דאָס גרויסע פענסטער, די געלע טיר, דעם שילד אויף וועלכען עס איז אויסגעמאָלט אַ גרויסער זייגער, וואָס ווייזט 22 מינוטען נאָך איינס. אָבער היינט איז די געלע טיר צוגעמאַכט און הינטער דיים גרויסען, פערשטויבטען פענסטער איז שטיל מיט אַ בעזונדערער שטילקייט. און אין מיטען אויף דער געלער טיר איז צוגעקלעפּט עפּעס אַ צעטעל, אַ שטיק פּאַפּיר.

צוויבאָק בלייבט שטעהן אַ פערוואונדערטער, וואָס זאָל דאָס מיינען? פאַרוואָס איז דאָס געשעפט נאָך נישט געעפענט? וואָס מיינט דאָס שטיקעל פּאַפּיר אויף דער צוגעמאַכטער טיר?

ער טראַכט און בעשליסט, אַז מען מוז אַריבערגעהן אויף דער אַנדערער זייט. מען מוז אַ קוק טון וואָס איז דאָרט אָנגעשריבען אויף דעם שטיקעל פּאַפּיר און זיך דערוויסען פאַרוואָס איז דאָס געשעפט נישט געעפענט.

און ער נעמט זיך אַריבערצוגעהן די גאַס. דאָס לעצטע מאָל האָט ער עס געטון מיט דריי־און־צוואַנציג יאָהר צוריק. עס איז געווען אין דעם טאָג, ווען נאָרעליק האָט צום ערשטען מאָל געעפענט זיין זייגער־לאַדען און צום ערשטען מאָל איז דערשינען דער אָנגעמאָלטער זייגער, וואָס האָט געוויזען אַ טויטע צייט; צוויי־און־צוואַנציג מינוטען נאָך איינס. צוויבאַק איז אַריינגעקומען אין דעם צימער, וואו עס האָט נאָך געשמעקט מיט פרישער פאַרב. אַ דאַרער, אַ קליינער שוואַרצער יוד איז געזעסען אויף אַ נייעם, נידריגען שטול. נעבען איהם איז געשטאַנען אַ שעהן, יונג ווייבעל מיט שמייכלענדיגע ליפּעלעך און מיט ברייטע, זאַפטיגע פּלייצעס.

— איהר זענט עס דער נייער זייגערמאַכער? — האָט צוויבאַק אַ פרעג געטון דאָס דאַרע יודעלע.

— נו, וואָס איז, ווען איך בין עס? — האָט דאָס מענשעלע געענטפערט.

— איך זעה, אַז איהר ווייסט שוין ווער איך בין — האָט צוויבאַק אַרויסגערעדט.

— זאָגען מיר, אַז איך ווייס שוין יאָ, — טאָ איז וואָס? — האָט זיך אָפּגערופען דאָס יודעלע און זי דאויפגעהויבען פון פּלאַץ.

— טאָ לאָזט־זשע מיר אייך זאָגען וואָס איך מיין וועגען דער גאַנצער זאַך.

— לאָמיר הערען!

— איהר וועט עס טאַקע באַלד הערען. מיין טאַטע האָט אָפּגעלעבט דאָ אין דער גאַס דריי־און־דרייסיג יאָהר און זיך בעשעפטיגט מיט זייגער־רעפּאַראַטור. איך בין דאָ נאָך מיין טאַטען שוין אויך אַ יאָהר צוועלף. זאָג איך אייך, אַז איך קען די געגענט.

— נו, איז וואָס אַז איהר קענט?

— זאָג איך אייך, אַז פאַר צוויי זייגערמאַכערס איז דאָ צו ענג. צו ענג, זאָג איך אייך. איז אַזוי, אָדער איך וועל אייך דערשטיקען, אָדער איהר מיך.

— נו, וועלען מיר דאָס זעהן, — האָט זיך אָפּגערופען נאָרעליק.

— ווייל פאַר צוויי איז צו ענג! — האָט נאָכאַמאָל אַרויסגערעדט צוויבאַק און אַ קוק געטון אויף דער יונגער ווייבעל. איהרע ליפּעלעך האָבען נאָך שטאַרקער געשמייכעלט און די ברייטע, געזונטע פּלייצעס זענען געוואָרען נאָך זאַפטיגער — אַזוי האָט זיך עס איהם אויסגעוויזען.

2

— נו, אויב עמיצען איז צו ענג, געהט ער אַוועק — האָט מיט אַ קוויטשעדיגען קול אַרויסגערעדט נאָרעליק.

— נישט דערלעבען וועט איהר צו דעם, — האָט זיך אָפּגערופען צוויבאַק.

פון דער צייט אָן האָבען די ביידע זייגערמאַכערס מעהר נישט אויסגערעדט איינער צום צווייטען קיין וואָרט נישט.

צוויבאַק איז צוגעגאַנגען צו דער פערמאַכטער טיר, זיך אָפּגעשטעלט און דורכגעלייענט דאָס ווייסע אָנגעקלעפּטע צעטעלע.

— פערמאַכט צוליב דעם טויטפאַל.

צוויבאַק האָט נאָכאַמאָל איבערגעלייענט דאָס פּאַפּיר און נאָכאַמאָל און דערנאָך אַריינגעגאַנגען אין הויף און אָנגעקלאַפּט אָן אַ טיר, וועלכע — ער האָט עס געוואוסט — האָט געפיהרט צו דעם זייגערמאַכער'ס וואוינונג. אַ האַלב־גרויע פרוי מיט פערוויינטע אויגען און אַמאָל זאַפטיגע פּלייצעס האָט איהם געעפענט די טיר.

— דאָס בין איך — האָט איהר געזאָגט דער אַלטער זייגערמאַכער. — איך האָב געמיינט, אַז איהר זענט טויט.

— ניין, נישט איך. מיין מאַן איז געשטאָרבען.

— ווען?

— נעכטען אין שפּיטאָל, צוויי און צוואַנציג מינוטען נאָך איינס.

— אַהאַ — האָט אַרויסגערעדט צוויבאַק,— איהר גערענקט ווי איך האָב איהם געזאָגט, אַז פאַר צוויי איז דאָ צו ענג?

— יאָ.

— נו, ווער איז געווען גערעכט?

— יאָ — האָט ווידער אַמאָל געזאָגט די אלמנה.

— וואָס מיינט איהר איצט טאָן?

— איך ווייס נישט.

— ווייטער אָנגעהן מיט אייער געשעפט? פאַר צוויי איז ד אָצו ענג, דאָס זאָג איך אייך.

— וואָס ווייס איך פון געשעפט? — האָט זי זיך אָפּגערופען און אָנגעפאַנגען צו וויינען.

— נו, נו, נאָר נישט וויינען. גאָט האָט נעשטראָפט אייער מאַן, ווייל ער האָט מיך נישט געוואָלט פאָלגען, אָבער צו אייך האָב איך גאָר נישט. פערקעהרט, איך גערענק נאָך ווי איהר האָט דעמאָלט געשמייכעלט און וואָס פאַר כשר'ע פּלייצעס איהר האָט געהאַט! און אַלט זענט איהר דאָך אויך נישט, איז וועל איך אייך אָט־וואָס זאָגען: מיר וועלען די ביידע מאַגאַזינען פיהרען אינאיינעם.

— ווי אַזוי? — האָט פערוואונדערט אַרויסגערערט די אלמנה.

— איהר וועט שוין זעהן ווי אַזוי, ווען איז די לויה?

— מאָרגען פריה.

— גוט! די לויה וועט זיך ענדיגען, לאָמיר זאָגען, אַרום איינס אַ ווינער, און האַלב צוויי וועל איך ווידער אַריינקומען צו אייך און מיר וועלען ווייטער רעדען פון דער זאַך און אַלצדינג מאַכען ווי עס דאַרף צו זיין.

— וואָס מיינט איהר?

— נו, מיר וועלען דאָך חתונה האָבען, אָט וואָס! — האָט דער אַלטער אַרויסגערעדט און נעשמייכעלט.

גאטהאלד אפרים לעסינג און די יודען

צו זיין צווייהונדערט יעהריגען געבורטס-טאג (1929–1729)

פון משה פיינקינד

דעם 22־טען יאנואר האט די ליטעראַרישע וועלט און מיט איהר די יודען געפייערט דעם צוויי־הונדערט־יעהריגען געבורטסטאָג פון דייטשען דיכ־טער גאָטהאָלד אפרים לעסינג (געבוירען אין יאָהר 1729, געשטאָרבען 1781).

פאַר די יודען אין דייטשלאַנד איז לעסינג געווען פיל מעהר ווי אַ דייטשער דיכטער; ער איז געווען דער גרויסער הומאַניסט און יודענפריינד און אויך דער קעמפער פאַר דער עמאַנציפּאַציע פון די יודען אין אייראָפּא.

ס'איז געווען אַ צייט, ווען מען האָט אין דעם יוד געזעהען דאָס געשפּענסט פון אַלע צרות און אומגליקען, ווען מען האָט דעם יוד דערשטיקט און אונטערדריקט אין די ענגע און שמוציגע מויערן פון „געטאָ", ווען פרידריך דער גרויסער האָט איינגע־טיילט אין זיין „יודען פּריווילעג" (1750) די יודען אין צוויי קאַטעגאָריעס, אין שוץ־ און שוצלאָזע יודען, ווען דער יוד האָט געמוזט אין גאַנץ אייראָפּאַ אָפּצאָהלען פון זיך אַ „לייבצאָהל", אַ לייב־טאַקסע, און פאַר זיך נאָר געקאָנט אויסקויפען אַ „שוץ־צעטעל" פאַר אַ סך געלד, ווען ס'האָט עקזיסטירט אַ „נומערוס קלאַוזוס" פאַר יודישע חתונות, און עלטערן האָבען נאָר געקאָנט זייער „עלטסט־קינד" פיה־רען אונטער דער חופּה — אָט אין דערזעלבער צייט קומט אַ דייטשער דיכטער, אַ גלח'ס אַ זוהן, אויפ'ן האָריזאָנט פון פינסטערען יודישען הימעל און פּרעד־דיגט הומאַניזם, טאָלעראַנץ און גערעכטיגקייט פאַר יודען און יודישען פאָלק.

לעסינגס ערשיינען איז געווען אַנ'איבערראַשונג. פאַר'ן פּרייסישען אַבסאָלוטיזם פון אַ פרידריך דעם גרויסען, דאָס איז געווען אַ דרייסטקייט פון אַ פּריי־סיש קינד פון בלוט און פלייש אויסצוזאָגען זיין פאָלק, די וועלט, פאַר די גרויסע עולה, וואָס ווערט געטון לגבי די יודען, פאַר די ערניעדריגונגען און אונטערדריקונגען, וואָס דער יוד האָט צו איבער־טראָגען מיט דעם מיטעלאַלטערליכען „לייב־צאָל", שוץ־צעטעל, א. אז. וו.

אין זיין דראַמע „די יודען", וועלכע איז ער־שינען אין יאָהר 1749, שילדערט לעסינג דעם טיפע פון אַנ'איידלען און אידעאַלען יוד, וואָס פערשטעהט די גרויסע עולה, וואָס די קריסטליכע וועלט בעגעהט נעגען דעם יודישען פאָלק, וועלכעס מען בעשולדיגט אין אַלע פערברעכענס און אומגליקען, און דער יוד פערשווייגט זיינע ליידען, זיינע טיפע יסורים און איז מוחל זיינע אונטערדריקער.

אַ דייטשער באַראָן ווערט בעפאַלען אויפ'ן וועג פון זיינע קריסטליכע משרתים, פערמאַסקירטע אַלס יודען, אַ יוד ראַטעוועט איהם אָפּ פון זייערע הענד, איינשטעלענדיג זיין אייגען לעבען אין געפאַהר אין קאַמף מיט די רויבער. דער באַראָן וויל דעם יוד דערפאַר בעלוינען זיין טאָכטער איהם געבען פאַר אַ ווייב, דער יוד זאָגט זיך דערפון אָפּ, ער איז דאָך אַ יוד, זאָגט ער איהם. דעם באַראָן; ער פער־לאַנגט אָבער פון דעם באַראָן איין זאַך, אַז ער זאָל אויפהערען צו האַסען יודען, און דער באַראָן האָט חרטה אויף זיינע מעשים נעגען יודען...

די ראָזינגע דראַמע האָט פיל בייז בלוט פער־שאַפט ביי די יודען־פיינד, אַפילו אַזאַ געלעהרטער ווי מיכאַעלים האָט אַרויסגעוויזען זיין צאָרן און בעס אויף לעסינג'ען צוליב די שעהנע פאַרבען, מיט וועלכע ער האָט פערהערליכט אין דער דראַמע די יודען, פאַרוואַרפענדיג איהם, אַז ער האָט דעם ראָזינג טיפּ יוד אויסגעטראַכט, אַז אַזאַ יוד עקזיס־טירט גאָר נישט אין דער ווירקליכקייט.

צווייטע נאָך ווייטערען שריט האָט גע־מאַכט לעסינג מיט זיין בעריהמטער דראַמע „נאַטאַן דער ווייזע" (נתן החכם), וועלכע איז ערשינען אין יאָהר 1779.

בעקענענדיג זיך אין יאָהר 1754 מיט משה מענדעלסאָהן דעם אַזוי גערופענעם דייטשען סאָקר־ראַטעס, האָט לעסינג זיך אויך בעקענט מיט'ן גאַנ־צען מהות פון יודענטום, מיט'ן דענקען און לעבענס־אַרט פון די יודען. פאַר לעסינג'ען איז די ראָזיגע בעקאַנטשאַפט געווען אַ גרויס גייסטיג געווינס. ער האָט אין דער בעפרייאונג פון יודישען פילאָזאָף גע־פינען די פערקערפּערונג פון הויכע אידעאַלען און פון דעמאָלט אָן איז לעסינג געוואָרען מענדעלסאָהנס הייסער אַנהענגער און פריינד.

אין זיין דראַמע „נאַטאַן דער ווייזע", האָט זיך טאַקע לעסינג גענומען זיין פריינד משה מענ־דעלסאָהנן אַלס מאָדעל כאַראַקטעריזירענדיג איהם אַלס סימבאָל פון דער העכסטער טאָלעראַנץ און ליבע צו דער מענשהייט און פערהערליכענדיג גלייכ־צייטיג די יודישע טוגענד און הומאַניזם בנוגע קריס־טען. דאָס אַוועקגעוואָרפענע מיידעל (רעכא), וועגען וועלכער ס'ווערט אין „נאַטאַן דער ווייזע" דערצעהלט ברענגט דער „טעמפּעלהער" צו נתן החכם. ער דערציהט און ליבט ווי אַנ'אייגען קינד. אָבער די ערציהונג איז געווען אַ פרייע, נישט אין דער יודישער אמונה, ס'איז דאָך געווען אַ קריסטליך קינד. פון דעם סוף האָט אָבער קיינער נישט געוואוסט. דער פּאַטריאַך פערקלאָגט דעם יוד פאַר דעם סולטאַן סאלאדין, אַז ער האָט דאָס מיידעל אויפגעצויגען אין דעם יודישען גלויבען, ער פאָדערט דעם יוד צו פערברענען. דער סולטאַן דערוויסט זיך פון דעם יוד'ס מויל, אַז דאָס קינד האָט ער דערצויגען אין גלויבען, אַז אַלע מענשען זענען גלייך און אין ליבע צו אַלע. דער סולטאַן איז געקומען אין אַ צווייפעל, ווי ס'קומט, אַז אַ יוד זאָל ביי זיך טאָלערירען אַ קריסטליך קינד און נישט דערציהען עס אין דער יודישער אמונה, ער פרעגט דעם יוד, וועלכע רעד־ליגיע ער האַלט פאַר די ריכטיגסטע, ערליכסטע.

„נתן החכם" ערשיינט יעצט אין זיין גאַנצען גלאַנץ, שטאָט צו ענטפערן אויף דער געשטעלטער פראַגע, דערצעהלט ער דעם סולטאַן אין אַ מעשה, אַ פאַבעל, פון „דריי רינגען", וואָס אַ פאָטער האָט נעהאַט און געגעבן צו אַ קינד יעדען בעזונדער פון זיינע דריי זיהן, וועלכע ער האָט גלייך ליב געהאַט כדי יעדער זאָל גלייכע רעכט האָבען ביים נעהמען ירושה נאָך זיין טויט, וואָרום לויט אַ טראַדיציע פון דער ראָזינער פאַמיליע, האָט נאָר דער זוהן גענומען ירושה, וועלכער האָט בעקומען פון פאָטער דעם פאַמיליען־רינג. אַזוי ווי אָבער יעגער האָט אַלע דריי זיהן נישט געוואָלט מעביר זיין פון דער ירושה, איז זגעלאָזט זיך פון אַ קינסטלער מאַכען צוויי עהנליכע רינגען צו דעם עכטען רינג. נאָכ'ן טויט פון זייער פאָטער האָט יעדער זוהן געוואָלט די ירושה נאָכ'ן פאָטער פאַר זיך, בעהויפּטענדיג, אַז ער האָט דעם עכטען רינג, דעריבער איז ער דער אמת'ער יורש. צוליב וואָס די זאַך איז געקומען אין געריכט און דער ריכטער, נישט קאָנענדיג אונטערשיי־דען, וועלכער רינג איז דער עכטער, דער אמת'ער, האָט ער גע'פּסקנ'ט, אַז אַזוי לאַנג ווי דער פאָטער וועט נישט זאָגען, וועלכער רינג ס'איז דער עכטער, און וועלכער דער פאַלשער, זענען אַלע דריי גלייכע יורשים.

אָט מיט דעם משל האָט לעסינג געגעבען צו פערשטעהען, אַז אַלע מענשען זענען גלייך און מוזען אויך גלייך בעהאַנדעלט ווערען און בערעכטיגט זיין.

דאָס איז געווען שוין די לעצטע שאַפונג פון לעסינגען, „נתן דער ווייזע" איז געווען זיין גלויבענס בעקענטניש, די דאָגמע פון זיין לעבען און דענקען.

„נאַטאַן דער ווייזע" האָט געמאַכט אַ גרויסען איינדרוק אין דער קריסטליכער וועלט; מען האָט אָנגעהויבען לעסינגען צו פערפאָלגען אַלס אַפּיקורס; מ'האָט איהם פערביטערט דאָס לעבען, און מקצר ימים געווען. אַ יאָהר נאָך ערשיינען פון דער דראַמע איז ער געשטאָרבען (1781) ווי אַנ'אמת'ער העלד פאַר זיין אידעאַל און איבערצייגונג.

===אאא===

דער קעניג און דאס פאלק

פון א. ש. זאַקס

אין מיטעלאַלטער האָט מען זיך פאָרגעשטעלט די געזעלשאַפט אין דער פאָרמע פון אַ פּיראַמידע, פון אַ רונדען שפּיציגען באַרג, וועלכער ווערט אַלץ שמעלער און שמעלער, וואָס העכער ער דערהויבט זיך. דער סאַמע שפּיץ פון באַרג בעשטעהט פון איין זאַמד קערנדעל, וואָס איז דער העכסטער פּונקט.

דער מיטעלאַלטערליכער געזעלשאַפטליכער בנין האָט פאַקטיש אַזוי אויסגעזעהען.

דער אונטערשטער שיכט איז געווען דער ברייטסטער און דער גרעסטער. ער איז בעשטאַנען פון די פאָלקס־מענשען, פון די פּויערים, בעלעמע־לאָכעס און פּועלים, וועלכע האָבען מיט זייער אַרבייט אויסגעהאַלטען די אַלע אַנדערע שיכטען און גרופּען פון דער בעפעלקערונג. איבער אָט דער האָרעפּאַשנע־מאַסע זענען געלעגען די בעלי־גופים. די פּריצים, וועלכע האָבען אַליין גאָרנישט נישט געטון קיין האַרטע אַרבייט און האָבען בלויז בעפוילען אַנדערע, זייערע פערקנעכטעטע פּויערים, דורכצופיהרען אַלע נויטיגע אַרבייטען.

העכער פון די בעלי־גופים זענען געשטאַנען די טיטולירטע אַריסטאָקראַטען, וועלכע זענען אַפילו נישט געקומען אין בעריהרונג מיט'ן פּשוט'ען פאָלק. זיי פלעגען זיך בלויז בעגרעניצען מיט די אינטרי־געס, וואָס פלעגען פאָרקומען אין זייערע אייגענע און פרעמדע הויפען. איבער די געוועהנליכע אַריס־טאָקראַטען זענען געשטאַנען די באַראָנען, איבער די באַראָנען — די גראַפען, איבער די גראַפען — די פירשטען, איבער די פירשטען — די גרויס־פירשטען און איבער די גרויס־פירשטען האָט זיך אַרויסגעזעהן דער העכסטער פּונקט פון דער גע־זעלשאַפט — דער קעניג.

צווישען קעניג און פאָלק איז געווען אַ גאַנצע רייה פון העכערע און קלענערע טשינאָווניקעס, מיט העכערע און קלענערע ראַנגען, וואָס האָבען אָנגעוויזען אויף זייער יחוס און זייער כח אין דעם מלוכה־אַפּאַראַט.

נישט געקוקט, וואָס עס איז געווען קלאָר פאַר יעטוועדען איינציגען, וועלכער האָט געהאַט אַ פאַרשטעלונג וועגען דעם אויסזעהן פון דער גע־זעלשאַפט, אַז אַלע אויבערשטע הערען און אונטער־הערען ווערען געטראָגען אויף די פּלייצעס פון דעם האָרעפּאַשנעם פאָלק, וואָס ליגט אונטען, אויף דער נידעריגסטער מדרגה, האָט מען פונדעסטוועגען געזוכט איינצורעדען אַנדערע און זיך אַליין, אַז די אונטערשטע שיכטען לעבען מיט'ן חסד פון אויבען, אַז די אַרבייטער און פּויערים־מאַסע ציהט איהר חיות פון יענע, וועמען זי שלעפּט אויף איהר רוקען און וועלכע דריקען און שטיקען זי.

דער קעניג מיט זיינע פירשטען און אַנדערע לייטענאַנטען איז געווען אַלץ, דאָס פאָלק — גאָר־נישט. דער קעניג איז געוואָרען בעטראַכט אַלס די נשמה, וואָס האָט אַריינגעבלאָזען לעבען אין דעם סקעלעט פון פאָלק, וואָס האָט זיך אַליין נישט געקאָנט ריהרען און בעוועגען, אַז דאָס פאָלק האָט געליטען — האָט קיינער פון דעם נישט געוואוסט. מען האָט איבערהויפּט דערפון קיין וועזען נישט געמאַכט. טאָמער האָט זיך פערקרימט אַ האָר דאָרט איבען ביי אַ פירשט — און ווער רעדט נאָך ביים קעניג — איז געוואָרען אַ גאַנצע יללה. דאָס גאַנצע לאַנד איז געווען איינגעהילט אין טרויער. עס האָט זיך געטון מעשים. אַ קליינינקייט, דער קעניג איז קראַנק. דער קעניג איז אין בעט. דער קעניג האָט קאָפּ־וועהטאָג, ליידט פון מאָגען־קראַנק־הייט און קאָן נישט עסען, אַז דאָס פאָלק וויל, און קען, אָבער האָט נישט וואָס צו עסען, איז גאָרנישט, אַז דער קעניג האָט און וויל, אָבער קאָן ניט עסען — דאָס ווערט אַ טראַגעדיע, אַנ'אומגליק, און מען לאָזט דערפון וויסען דורך אַלע קירכען־גלאָקען.

אָט די איינרעדעניש, אַז דער קעניג איז אַלץ און דאָס פאָלק גאָרנישט, איז געווען אַזוי שטאַרק איינגעוואָרצעלט אין די מוחות פון מענשען, אַז אַפילו איצט, ווען די פּריצישע הערשאַפט איז דערטרונקען אין דעם ים פון פערגאַנגענהייט, שווימט זי אין געוויסע צייטען אַרויף אויף דער אויבער־פלאַך.

וואָכע און וואָכען איז די עפענטליכע מיינונג נישט נאָר פאַר ענגלאַנד, נאָר פון דער גאַנצער אָפּיציעלער וועלט, געווען פערנומען — און איז נאָך פערנומען איצט — מיט די מיטיילונגען וועגען דעם קעניג'ס קראַנקהייט. איבער די טעלעגראַף־דראָטען פון דער גאָרער וועלט זענען איבערגעגע־בען געוואָרען עטליכע מאָל אַ טאָג די ידיעות פון די בולעטינס, וואָס די דאָקטוירים האָבען געלאָזט דרוקען. די ראַדיאָס האָבען געלאָזט וויסען פון יעדער שלאָפלאָזער נאַכט, פון יעדער קרומער העויה, די צייטונגען האָבען געצעהלט די מינוטען, ווי לאַנג דער קעניג האָט געדרימעלט. זיי האָבען פונאַנדערגעפּויקט וועגען יעדער מינע, וואָס דער קראַנקער האָט געמאַכט.

אין דער איינענער צייט און אין דער איינענער ענגלאַנד געהען אַ מיליאָן קוילענגרובער בוכשטעבליך אוים פון הונגער. זיי האָבען נישט וואָס צו עסען, זיי האָבען נישט וואָס אָנצוטון, געהען אַרום שוואַרץ און פער'חושך'ט, קרועה־בלועה, מיט אָנגעשוואָלענע פון הונגער ליפּען. זייערע קערפּערס זענען בע־דעקט מיט שמאַטעס, האָבען נישט קיין געלד צו קויפען אַ ליכט, וואָס זאָל בעלייכטען זייערע קאַלטע און ליידיגע היימען — און קיינער האָט וועגען דעם קיין וואָרט נישט גערעדט. ווען נישט דער קרוינפּרינץ פון ענגלישען טראָן, וועלכער איז צוליב זיין פאָטערס קראַנקהייט דאָ אין ענגלאַנד, און וועלכער האָט אַפּעלירט פאַר זיי נאָך הילף, וואָלט מען אַפילו נישט געוואוסט פון דעם גרויסען חורבן און פון די גרויסע יסורים, וואָס די ענגלישע קוילען־גרעבער מאַכען דורך.

„מען קאָן האָבען אַ שטיקעל בעגריף פון דעם גרויסען אומגליק — שרייבט אַ קאָרעספּאָנ־דענט אין „טיימס" — נאָר דאַמאָלט, ווען מען קוקט זיך גענוי צו, ווי אַזוי אַ מיליאָן ענגלענדער לעבען. אַ פאַמיליע פון פינף מענשען מוז דורכלעבען מיט זיבען דאָלאַר אַ וואָך. אַנדערטהאַלבען טעג אַ וואָך מוז יעטווערער איינציגער פאַסטען. און אין די טעג ווען מען מעג שוין כלומר'שט יאָ עסען, מוז מען זיך בעגנוגענען מיט אַ שטיקעל ברויט, מאַרגאַרין און טיי. נאָר איין מאָל אַ וואָך קאָן מען זעהן פלייש אין די היימען פון די קוילענגרעבער".

„די קירכעס זענען געשלאָסען, האָבען נישט מיט וואָס צו צאָהלען די פּרעדיגער. יאָ, אַלע גע־זעלשאַפטליכע אינסטיטוציעס זענען פערמאַכט. כמעט אַלע קליידער־קראָמען און אַנדערע קראָמען זענען פערמאַכט. די קרעמער האָבען באַנקראָטירט, ווייל זיי האָבען נישט געהאַט קיין קונים אויף זייערע סחורה, האָבען איבערגעלאָזען זייערע „געשעפטען" און זענען אַוועק.

3

„ביי יעדער שרפה געפינט זיך נפשות, וועלכע וואַרעמען אָן זייערע הענט אָן דעם פייער. אויך אין ענגלאַנד האָבען זיך געפונען „לייט", וואָס האָ־בען אָפּגעלעקט אַ ביינדעל פון דעם אומגליק.

„מאַנכע האָבען אויסגענוצט די אָרעמקייט פון די קוילענגרעבער און האָבען אויסגעקויפט זייערע בעבעכעס. די אַרבייטסלאָזע האָבען געמוזט יעדע זאַך אין זייער הויז פערקויפען, אום זיי זאָלען קאָנען קריגען דערפאַר אַ שטיקעל ברויט.

„עס איז נישט געווען קיין צייכען פון יום טוב אין די פאַר קראָמען, וואָס זענען נאָך געבליבען — און זענען אָפען ביז'ן אָוונט. גלייך ווי דער אָוונט קומט, ווערט אַלץ געשלאָסען, קיין ליכט איז נישטאָ. אין שטאָט ווערט שטאָק פינסטער".

דער אומבעשרייבליכער עלענד, אין וועלכען די מענשען זינקען, גראָבט אונטער נישט נאָר זייער קערפּער, נאָר אויך זייער גייסט. זי ווערען פערוואַנ־דעלט אין בעטלערס אָהן כח צו לעבען און אָהן מוט צו שטאַרבען.

ווער האָט ביז איצט געוואוסט פון אָט דעם עלענד און די ליידען פון אַ מיליאָן מענשען?

יאָ, עס איז אויך איצט נאָך פערהאַן אַ גרויסער אונטערשייד צווישען מענש און מענש, צווישען קעניג און פאָלק.

מדה כנגד מדה

(אַ פאָלקס־מעשה)

פון א. געלמאן

ר' אשר'קע איז געשטאָרבען.

די שטאָט קאָכט, חברה־קדישא איז זיך מכין, אַ קליינינקייט — ר' אשרקע דער גביר, דער תלמיד חכם, דער אמת'ער שיינער יוד!

אין זיין צוואה האָט ר' אשרקע אַ גרויסען טייל פון זיין פערמעגען אָפּגעזאָגט אויף שטאָטישע וואוילטעטיגע אינסטיטוציעס. איז טאַקע קיין חידוש נישט, וואָס פון קליין ביז גרויס, אָרעם און רייך זענען צו דער לויה געגאַנגען. ביי דער שוהל האָבען דער רב און די רייטים, וואָרעמע הספדים געזאָגט, גע שילדערט דעם נפטר'ס כשר לעבען; זיין תורה און תפילה. זיינע צדקות, זיין פּשוט'קייט מיט יעדען יוד פון שטאָט, זיין אַרבייט אין די צדקה חברות, טראָץ זיין שוואַך געזונד, ווייל אַלץ האָט ער דאָך געטון איבערן כוח און ווי גרויס איז איצט דער שטאָטס אבדה...

איבער'ן וועג פון דער שוהל צום בית־עולם האָט מען געמאַכט אַ קייט אַרום דער מטה, נישט צולאָזענדיג קיין געדראַנג פונ'ם טויזענד קעפּיגען עולם, די מטה האָבען נאָר גע'טובל'טע חברה־לייט געטראָגען.

אַרויפקומענדיג אויפ'ן בית־עולם צו דעם בכבודיגען אָרט, וואו מ'האָט צוגעגרייט די קרקע האָט מען זיך אָפּגעשטעלט מיט דער מיטה, דער שטאָט־מגיד האָט אין אַ הייסען הספד געריהרט דעם עולם מלווים צו אַ שטאַרקען געוויין, מענער האָבען געשלוכצט, ווייבער — זענען אין מורא'דיגע יללות, אַזש ביז צום חלש'ן, זיך פערגאַנגען.

צולעצט האָט מען ביים נפטר מחילה געבעטען און איהם אין קבר אַראָפּגעלאָזט.

נאָר דאָ איז עפּעס אויסערגעוועהנליכעס גע־שעהען.

נאָכ'ן צורעכטמאַכען דעם ארון, ווען אַלע האָ־בען געכאַפּט די רידלעם אין די הענד און געוואָלט שוין אָנהויבען פערשיטען, האָט זיך מיטאַמאָל דער־הערט אַ שטאַרקער טראַסק, עפּעס האָט אינעווייניג געפּלאַצט, און איין ווענטעל פון פריש־געגראָבענעם קבר האָט זיך איינגעלעגט און איז צוזאַמען מיט די קרשים אַריינגעפאַלען אינעווייניג אויפ'ן מת.

דער גאַנצער עולם איז ווי פערשטיינערט גע־בליבען פון גרויס פּחד, אַ רגע האָט קיינער קיין ריהר נישט געטון מיט קיין אבר.

און אַז די שטימונג איז אַריבער, איז ערשט געוואָרען אַ ליאַרם, אַ געשריי, אַ געוויין פון נשים: אַזאַ בזיון המת! און נאָך ביי אַזאַ יוד ווי ר' אשרקע!

מ'האָט די קרקע נייעט געקאָנט פעריכטען ביז מ'זאָל נישט צוריק אַרויסנעמען דעם מת פון קבר.

איז דער רב פון צווישען גאַנצען עולם אַרויס־געטרעטען, זיך פאַר'ן איינגעפאַלענעם קבר אַוועק־געשטעלט און אין נאָמען פון דער גאַנצער שטאָט יו״ען דעם נפטר מחילה געבעטען פאַר'ן גרויסען בזיון, וואָס איהם, דעם צדיק, קומט אוים צו ליידען פאַר זייערע זינד.

דערנאָך איז דער קברן אַריין אין צוּבראָכע־נעם קבר, פונאַנדערגענומען די צופאַלענע קרשים, ביידע הענט אונטער'ן מת אַרונטערגערוקט און איהם אַרויפגעטראָגען צוזאַמען מיט דער ערד, וואָס איז אויף די תכריכים אָנגעשאָטען געווען.

מ'האָט פעריכט די קרקע, דער גאַנצער עולם האָט דעם נפטר נאָכאַמאָל מחילה געבעטען. דער רב האָט ווידער אַ הספד געזאָגט, מ'האָט פער־ענדיגט די קבורה און מ'איז זיך צעגאַנגען.

אַ סך האַכען און חרשים האָט מען אין שטאָט נאָך געשמועסט פונ'ם אויסטערלישען פאַל ביי ר' אשרקעס קבר, און מ'האָט עס אויסגעטייטשט אויף פערשידענע אופנים.

בעזונדער האָט דער אַלטער רב נישט גע־קאָנט פערגעסען אין דער געשעהעניש, איהם האָט געענגבערט אין מוח די שאלה; ס'טייטש, פאַרוואָס קומט עס דעם צדיק אַזאַ בזיון נאָכ'ן טויט לעיני כל העם?!

— ניין דאָ מוז עפּעס שטעקען, — האָט דער רב זיך אַליין צוריקגעענטפערט, און ער האָט גענומען זוכען די זאַך דורך פאַסטען, מאַכען צירופים ויחודים, תפילה טאָן, מ'זאָל איהם מן־השמים מגלה זיין דעם סוד, וואָס דאָ איז געשעהען...

און גאָט האָט צוגעזעהן דעם גרויסען צער פונ'ם אַלטען רב, האָט פערנומען זיינע תעניתים און תפילה און האָט איהם אַראָפּגעשיקט אַ תשובה.

איינמאָל זיצענדיג אין בית דין שטיבעל האָט דער רב זיין מידען קאָפּ אויפ'ן אָרעם אָנגעשפּאַרט און איז ענדרימעלט געוואָרען.

מיטאַמאָל האָט ער דערפילט אַ בעריהרונג פון לייכטע פינגער אויף זיין אַקסעל...

ער האָט זיך האַסטיג אומגעקוקט און ער זעהען פאַר זיך ר' אשרקע, וועלכער האָט זיהב אָנגענומען צערטלעך ביי דער האַנט און דערצעהלט וועגען אַלץ.

ר' אשרקע האָט געהאַט אַנ'אָרימע רובה, אַנ'אַלמנה מיט קינדער, וועלכע האָט געוואוינט אין זיינס אַ שטיבעל, האָט זי פיל יאָהרי קיין דירה־געלד נישט געצאָהלט, און ר' אשרק האָט געוואָלט פון איהר פּטור ווערען, וואָס וש האָט ער געטון? ער האָט געהייסען בכיוון אָ.לייגען דאָס שטיבעל אויף דער אלמנה'ס זאַכען, איז די אלמנה געבליבען אָהן אַ דאַך איבער'ן קאָפּ און האָט זיך אַ לאַנגע צייט אַרומגעוואַלגערט אין גאַס.

דעריבער איז אין הימעל נגזר געוואָרן אויף ר' אשרקען, נאָך זיין טויט זאָל זיין איביגן היים, דער קבר, איינפאַלען אויף איהם.

מדה כנגד מדה.

די קראַנקהייטען וואָס צעשטערען דאָס פאַמיליען־לעבען

מעדיצינישע שמועסען.

פון דר. י. טעז

פרעגט די וועלט אַנ׳אַלטע קשיא: למי אני עמל? — צוליב וועמען מוטשעט מען זיך, האָרעוועט מען און מען רייסט איין וועלטען? ענטפערט מען אַנ׳אַלטען תירוץ: צוליב די קינדערלעך, געזונד זאָלען זיי זיין! צוליב די אייגענע בלוט און פלייש! און וואָס טוט מען נישט פון די אייגענע קינדערס־וועגען? און זענען זיי דען נישט ווערט אונזער מיה און טרחא?

קינדער זענען אַ ברכה, זיי ברענגען וואונשיין און צופרידענקייט. זיי ברענגען גליק און פרייד. אַפילו די ליידען זענען זיס. וואָס איז אַ לעבען אָהן קינדער?

קינדער־האָבען איז אַ חוב. די נאַטור האָט געגעבען דעם מענשען גרויסע אוצרות, כדי זיי אָפּצוהיטען ווי אַנ׳אויג אין קאָפּ, צו קולטיווירען זיי, ענטוויקלען זיי און אַוועקשענקען זיי צו די צוקונפטיגע דורות. און אָהן דער ראָזיגער שליחות, אויף וואָס טויג די ציהרונג?

איהר ווילט לעבען אייביג? — זייט מגדל קינדער און קינדס־קינדער! דאָס איז אַ קרבן אויפ׳ן הייליגען מזבח פון לעבען, און וואויל איז צו די, וואָס האָבען די זכיה צו ברענגען דעם קרבן. לעבען און לעבען לאָזען! ווער עס לעבט פאַר זיך אַליין, איז טויט ביים לעבען. ער איז אַ פערשאָלטענער פון דער נאַטור. ער בלייבט אַנ׳עקר, און עקרות מיינט פערניכטונג. עס בלייבט נישט קיין „קריש“!

אָבער מאַנכע מענשען קאָנען נישט האָבען קיין קינדער. די קינדערלאָזיגקייט קאָן קומען פון פערשידענע אורזאַכען. פשוט, מען איז געבוירען געוואָרען אַ צובראָכענער טשערעפּ, אַ ליידיגער קרוג. דאָס איז נישט קיינעמס שולד. די נאַטור האָט פערגעסען אָנצופילען דעם וויין. עס איז פערהאַן אַ געבוירענע עקרות. אָבער נישט דאָס זענען מיר אויסען. מיר ווילען דאָ רעדען וועגען דער ערוואָרבענער עקרות. פשוט, געבוירען געוואָרען געזונד און שטאַרק, אָבער מ׳האָט פערשווענדעט דעם אוצר. דאָס איז אַנ׳עקרות, וואָס טוט וועה, אַנ׳עקרות, וואָס פייניגט דעם געוויסען מיט אַנ׳אייזערנער רוט, ווייל מען ווייסט, אַז מען איז אַליין שולדיג אין דעם אומגליק. דאָס איז שוין נישט קיין מזל־זאַך, נישט קיין בלינדער גורל, נאָר טאַקע די אייגענע שולד, אַט אַזאַ עקרות איז אַ טאָפּעלטער אומגליק.

עקרות איז שטאַרק פערבריטערט צווישען עולם. סטאַטיסטיקער האָבען בעוויזען, אַז מעהר ווי צעהן פראָצענט פון אונזערע פערהייראַטע פאָרלעך בלייבען אָהן קינדער. און פון וואַנען קומט די קינדערלאָזיגקייט־מגפה?

די מייסטע פאַלען פון עקרות קומען צוליב פערנאַכלעסיגטע קראַנקהייטען.

אָפּט קומט די ראָזיגע דרשה־געשאַנק פון „אומריינער“ ליבע. כמעט אַ העלפט פון דער דערוואַקסענער מענליכער בעפעלקערונג האָט אַמאָל פערזוכט איהר טעם. אויך פרויען זענען היינט גלייכבערעכטיגטע. זייער צאָהל האַלט אין איין וואַקסען.

די קראַנקהייט איז אַ קלעפּיגע, און שלים־מזל׳ניקעס, וואָס פער־חלום׳ן די ריכטיגע צייט, וואָס מען קאָן פון איהר פּטור ווערען, און אָנשטאָט בעהאַנדלען זי, טראָגען זיי זיך אַרום מיט׳ן ביטערען פיל יאָהרען־לאַנג, שענקען זיי עס אויך צו אַנדערע. עס נישט אַט די לייכטזיניגע מענשען, וואָלט פון דער קראַנקהייט שוין לאַנג נישט מעהר געבליבען ווי איהר נאָמען. וואָרים אַט די „איידעלע“ קראַנקהייט איז היימיש נאָר ביים איידעלען מענשען־געשלעכט. בהמות האָבען נישט קיין שכל און זיי זענען פון איהר פּטור. אַנ׳אויסגעהיילטער קראַנקער איז פּטור פון צרות און פערשוינט אויך אַנדערע. אַ פערנאַכלעסיגטער קראַנקער בלייבט אַ קוואַל פון אָנשטעקונג. איין קראַנקע שאָף קאָן אָנשטעקען אַ גאַנצע טשערעדע.

און אַנטקעגען וואָס זאָגען מיר דאָס?

מען האָט אויסגערעכענט, אַז מעהר ווי העלפט פון עקרות געהט אויפ׳ן חשבון פון אַט דער קראַנקהייט. עקרות איז איינער פון די רעזולטאַטען פון פערנאַכלעסיגטע קראַנקהייטען. אַ פערנאַכלעסיגטע שעהמעוודיגע קראַנקהייט טוט אָן אומפערשעהמטע צרות. מען טראָגט מיט זיך אַרום אַ פער׳סמ׳טען קוואַל פון וואַנען עס טריפט דער גיפט יאָהרען־לאַנג און פער׳סמ׳ט דאָס שענסטע און איידעלסטע פונ׳ם מענשען. די קראַנקהייט צושטערט נישט נאָר דאָס געזונד, נאָר אויך דאָס פאַמיליען־גליק. דער פונדאַמענט ווערט צופוילט, און ווער קאָן בויען אַ הויז אויף אַ צופוילטען פונדאַמענט?

אָבער מענשען זענען לייכטזיניג און קורצזיכטיג. מען האָט זיך ליב אַליין אָפּצונאַרען און מען פערנאַרט אויך אַנדערע. און דער רעזולטאַט דערפון?

אַ סך פאַלען פון עקרות, אויף וועלכע מענשען בעקלאָגען זיך, זענען צוליב דעם, די טאַטעס זענען קיין טאַטעס נישט. זייער לעבענס־פונק איז אויסגעלאָשען געוואָרען דורך די און ענליכע קראַנקהייטען, וועלכע זיי האָבען זיך איינגעהאַנדעלט און נישט בעהאַנדעלט בעצייטענס. זיי שענקען די גאַב אויך צו זייערע פרויען. און פרויען, וואָס מאַכען די בעקאַנטשאַפט מיט דער „איידעלער“ קראַנקהייט, ליידען מעהר ווי די מענער. זיי קריגען שווערע קאָמפּליקאַציעס, וואָס מאַכען זיי פאַר לעבעדיגע קריפּעלס. אייטער, פערוואַקסונגען, ענטצינדונגען און אַנדערע אָפּקומענישען, זענען אַ פועל־יוצא פון די קראַנקהייטען, דאָס פיהרט אָפּט צו עקרות. מען „היילט“ די נירען און מען שניידט אויס דעם אַפּענדיקס. אָבער וואָס העלפט עס? אַ גרויסער פּראָצענט פון די אָפּעראַציעס ביי פרויען העלפט ווי דער פאַראַיאָהריגער שניי, דער מחבל ליגט אין אַ ווינקעלע און לאַכט זיך אין די פויסטען. מיר האָבען היינט מיטלען ווי אַזוי אויסצוגעפינען דעם אמת׳ן מחבל. אָבער מענשען שעהמען זיך. בעסער זיך לאָזען שניידען, איידער קוקען דעם אמת אין פּנים אַריין. אָבער דאָס אַלצדינג איז נאָר ווי אַ פּלאַסטער אויף אַ מכה, אַזוי לאַנג ווי די הויפּט־קראַנקהייט טליעט אין די אָרגאַנען.

מיר האָבען, ווי בעקאַנט, נאָך אַ שעהמעוודיגע קראַנקהייט. זי איז אַ בלוט־קראַנקהייט. פּראָפעסאָר עהרליך האָט זיך מיט איהר אָפּגערעכענט. ער האָט אויסגעפונען דעם סאַלוואַרסאַן (606), נעגען וועלכען די ראָזיגע קראַנקהייט האָט נישט קיין שליטה, אויב מען דערכאַפּט זי אין צייט. אָבער וואָס נוצט עס לגבי שלים־מזל׳ניקעס? מענשען זענען משוגע־קאַווע בריות! זיי ראַוונען צום רופא־חולים, זיי פאַסטען יום־כפור, זיי גרעגערען פורים און מאַכען אַ פורים־שפּיל פונ׳ם אייגענעם געזונד. רערווייל בושעוועט די קראַנקהייט אָהן אַ שיעור און הונדערטער טויזענטער מענשען פאַלען אַלס קרבנות אויף איהר עבודה־זרה. זי איז אויך די סיבה פון עקרות. די פרוכט ווערט אָפּגעטויט ברחם אמו. עס הויבט זיך אָן אַ סדרה מפּיל׳ס, און די, וואָס ווערען יאָ געבוירען, זענען נישט לעבענספעהיג אָדער פערקריפּעלט. אַ גרויסער פּראָצענט פון מפּיל׳ס קומט פון אַט דער פערשלעפּטער קרענק.

אז וואָס איז דער מוסר־השכל דערפון?

די ווענערישע קראַנקהייטען זענען נישט קיין שפּילעכל. זיי ריהרען אָן דעם שורש פונ׳ם פאַמיליען־לעבען. זיי צעשטערען דעם יסוד פונ׳ם פאַמיליען־גליק. זיי זענען פעראַנטוואָרטליך פאַר׳ן גרעסטען טייל עקרות. זיי זענען ווי די בעקאַנטע קללה, וואָס נעהמט נקמה אָן די שפּעטערדיגע דורות. און עס איז אַ פערברעכען זיי צו פערנאַכלעסיגען.

געוויסע מלוכות אין איירעפּע און אויך געוויסע שטאַטען אין אַמעריקאַ, פערלאַנגען אַ דאָקטאָרישע כתיבה פאַר דער חתונה, אַז ביידע צדדים זענען געזונד און האָבען נישט קיין ־ווענערישע קראַנקהייטען. דאָס איז אַ זעהר פּראָגרעסיווער געזעץ.

אָבער יאָ געזעץ, נישט געזעץ — יעדערער האָט אַ חוב זיך צו לאָזען אונטערזוכען איידער ער נעהמט אויף זיך דעם עול פון אַ פאַמיליען־לעבען. יעדער פּראָגרעסיווער טאַטע וועט דאָס פערלאַנגען איידער ער גיט זיין בעווילליגונג, אַז זיין „אויג אין קאָפּ“, זיין אייגען קינד זאָל געפיהרט ווערען צו דער חופּה. דאָס איז וויכטיגער ווי אויסצוגעפינען וויפיל דער חתן פערדינט. אויב מענשען וואָלטען דאָס געהאַלטען פאַר די אויגען און לויט דעם געהאַנדעלט, וואָלטען פערהיט געוואָרען פיל אומגליקען כו׳ וועלכע עקרות איז נישט דער קלענסטער.

נאָטיצען פון נאַטור און וויסענשאַפט

דער קאַמף מיט׳ן טומל און גערויש אין די גרויסע שטעדט.

אין אַלע גרויסע שטעט פון דער וועלט געהט איצט אָן אַ שטאַרקע בעוועגונג אָנצונעמען מיטלען נעגען דעם אַלטעגליכען טומעל און גערויש. די פראַגע ווערט ערנסטער מיט יעדען טאָג, און וועגען דעם רעדט מען אין ניו־יאָרק, אין טשיקאַגאָ, אין לאָנדאָן, אין בערלין און אין פּאַריז. וועגען דעם שרייבט מען אין די טעגליכע צייטונגען און אין די ספּעציעלע זשורנאַלען, איבערהויפּט אין מעדיצינישע, וועגען דעם רעדען די דאָקטוירים, די אינזשעניערען. אַלע זוכען מיטלען נעגען דעם טומעל און גערויש, וועלכע ווירקען זיך אָפּ אַזוי שעדליך אויפ׳ן געזונד פון מענשען און אויף דער טיכטיגקייט פון זייער אַרבייט.

אין בערלין האָבען איינגע געזעלשאַפטען פאָרגעשלאָגען אַ פּרייז פאַר דעם בעסטען מיטעל נעגען גערויש, און פּאַריז זוכט די פּאָליציי צו אונטערדריקען דאָס נישט נויטיגע בלאָזען פון אויטאָמאָביל־האָרנס און האָט פערבאָטען די געשעפטען, אַז זייערע פּאָנאָגראַפען און ראַדיאָס זאָלען שפּילען אין דרויסען. אין לאָנדאָן האָט פּראָפעסאָר וו. א. ספּונער פאָרגעשלאָגען, אַז מען זאָל די פראַגע אויפהויבען אין דער פעלקער־ליגע.

אין אַמעריקאַ געהט אָ גאַנ׳אַנדער אַרבייט. אין איינגע לאַבאָראַטאָריעס פון לאַנד ווערען דורכגעפיהרט עקספּערימענטען מיט׳ן צוועק פעסטצושטעלען מיט גענויער פּינקטליכקייט אויף וויפיל דער טומעל און גערויש איז וויריקליך שעדליך פאַר דער בעפעלקערונג, און אין וואָס די שעדליכקייט דריקט זיך אויס.

אויף דעם געביט האָט מעהר פון אַלעמען אויפגעטון דר. דאָנאַלד ליירד פון קאָלגייט אוניווערזיטעט. די עקספּערימענטען זענען געפיהרט געוואָרען אין צוויי פּאַראַלעלע ריכטונגען. ערשטענס, צו זעהן ווי אַזוי עס רופט זיך אָפּ אויפ׳ן געזונד פון מענשען, און, צווייטענס, צו זעהן ווי אַזוי עס רופט זיך אָפּ אויף דער טיכטיגקייט פון זייער אַרבייט.

פאַר׳ן ערשטען עקספּערימענט האָט ער גענומען צוויי גרופּען ווייסע ראַצען און זיי געהאַלטען אונטער פערשידענע בעדינגונגען. איין גרופּע ראַצען האָט זיך געפונען אין אַ צימער, וואו עס איז געווען פערהעלטנישמעסיג שטיל, וואו דער טומעל איז געווען אַ געוועהנליכער; און די צווייטע גרופּע ראַצען האָט ער געהאַלטען אין אַ צימער, וואו עס איז אויף אַ קינסטליכען אופן בעשאַפען געוואָרען אַ טומעל, וואָס איז אין קראַפט און דויערהאַפטיגקייט געווען אַ קאָפּיע פון דעם אַלטעגליכען טומעל און אַ גרויסער שטאָט. עס האָט זיך אַרויסגעצייגט, אַז די ראַצען, וואָס זענען געווען אין אַנ׳אַטמאָספערע פון טומעל, האָבען אַרויסגעוויזען ווייניגער שפּילעווּדיגקייט, זענען געווען מעהר נערוועז און זענען געווען דינער אין קערפער און לייכטער אין וואָג, ווי די צווייטע גרופּע ראַצען, וואָס זענען געווען אין אַ פערהעלטנישמעסיגער שטילקייט.

דער צווייטער עקספּערימענט איז געווען אַזאַ: מען האָט גענומען 4 מאַשיניסטען, 2 מענער און 2 פרויען, מען האָט זיי אַוועקגעזעצט אַרבייטען אין פערשידענע צימערען אונטער פערשידענע בעדינגונגען. איין צימער איז געווען אַזאַ, וואָס האָט מיט זיך פאָרגעשטעלט אַ געוועהנליכען ביוראָ אין ניו־יאָרק מיט אָפענע פענסטער. דורך ספּעציעל אונטערגעפּאַסטע מאַשינען און בוינענס בלעך האָט מען דאָ קאָפּירט דעם גאַנצען טומעל און גערויש, וואָס עס רייסט זיך אַריין דורך די פענסטער אין אַ ניו־יאָרקער ביוראָ. דאָ איז קאָפּירט געוואָרען דער טומעל פון אַ סך מאַשינען, וואָס אַרבייטען צוזאַמען, און פון צייט צו צייט האָט געקלונגען דער טעלעפאָן. אין צווייטען צימער איז געווען שטיל און רוהיג ווי אין אַ קליין שטעטעל.

מען האָט ריזולטאַטען 4 געצוואונגען צו אַרבייטען אונטער פערשידענע בעדינגונגען, און עס האָט זיך אַרויסגעצייגט, אַז ווען ריזולבע מענשען האָבען געאַרבייט אין טומעל, האָבען זיי פאַר דערזעלבער צייט אויפגעטון ווייניגער אַרבייט און געמאַכט מעהר טעות׳ן, ווי דאַן, ווען זיי האָבען געאַרבייט ביי רוהיגע בעדינגונגען.

מען האָט אויך אַנאַליזירט די סומע פון טומעל און גערויש פון פערשידענע ערטער אין פערשידענע שטעט. עס האָט זיך אַרויסגעצייגט, אַז די טומעלדיגסטע שטאָט אין אַמעריקאַ איז טשיקאַגאָ. ניו־יאָרק איז די צווייטע טומעלדיגסטע שטאָט. אין ניו יאָרק גופא איז דער טומעלדיגסטער פּלאַץ די 34־סטע סטריט, אַרום דער 6־טער עוועניו.

די זיכערסטע קאַסע אין דער וועלט האָט נישט קיין שלאָס; איין וואָרט עפענט זי.

די זיכערסטע שטאָלענע קאַסע אין דער וועלט געפינט זיך אין אַ באַנק אין בערלין. די טיר פון אַט דער קאַסע האָט נישט קיין שלעסער און נישט קיין זאַווערען, און מען קען די טיר מיט די הענט נישט עפענען. אָבער איין וואָרט, אַרויסגערעדט פון אַ מענשענ׳ס מויל, וועט צווינגען די טיר פון דער קאַסע זיך עפענען. מען מוז אָבער וויסען וועלכען וואָרט צו געברויכען.

אַ קאָרעספּאָנדענט, וועלכער איז געווען אין יענער באַנק און געזעהען די קאַסע, דערצעהלט, אַז די טיר פון אַט דער קאַסע איז אַ ריזיגער שטיק שטאָל פון איבער 10 פוס הויך, איבער 6 פוס די ברייט און קאַרגע 40 פוס דיק. די טיר האָט נישט קיין הענטלעך, קיין שלעסער און קיין אַנדערע סמנים פון אַ טיר, נאָר אַ ריזיג שטיק שטאָל, גלאַט ווי אַ וואַנט. אָבער אַט געהט צו דער קאַסירער, שטעלט זיך אין אַ געוויסער פּאָזיציע, און זאָגט אַרויס דאָס מאַגישע וואָרט, און די טיר, וועלכע דריי מענשען וואָלטען פון אָרט נישט געקענט ריהרען, הויבט זיך אָן עפענען פון זיך אַליין.

די ריזיגע שטאָלענע טיר האַלט זיך אָן איהר ראָם דורך מאַגנעטיזם, און עס איז נישטאָ קיין מענשליכע קראַפט, וואָס זאָל זי בעפרייען אָדער לויז מאַכען פון איהר ראָם. ערשט ווען מען האַקט איבער דעם עלעקטרישען שטראָם, וואָס האַלט אָן דעם מאַגנעטיזם, ווערט די טיר בעפרייט, און דאַן עפענט זי אַ טיר דורך ספּעציעלע עלעקטרישע איינריכטונגען און מאַשינען.

עס איז פערהאַ נאָר איין וועג ווי אַזוי מען קען די מאַגנעטישע קראַפט איבעררייסען, און דאָס איז אַרויסצורעדען אַ געוויס וואָרט, דער מאַן, וואָס דאַרף דאָס וואָרט אַרויסרעדען, מוז זיך שטעלען אין אַ געוויסער פּאָזיציע. די קאַסע האָט אַ פערבאָרגענעם מיקראָפאָן, און דאָס וואָרט, וואָס דער מאַן רעדט אַרויס, דרינגט אַריין אין דעם מיקראָפאָן. דורך די דראָטען, וואָס זענען מיט דעם מיקראָפאָן פערבונדען, הויבען אָן פליסען עלעקטרישע שטראָמען, און זיי עפענען עס דעם שליסעל, וואָס האַקט איבער די מאַגנעטישע קראַפט, וואָס האַלט צוגעצויגען די ריזיגע שטאָלענע טיר. און דיזעלבע שטראָמען, וואָס האַקען איבער די מאַגנעטישע קראַפט, לאָזען אין דערזעלבער צייט פליסען דורך דראָטען אַנדערע שטראָמען, וואָס צווינגען געוויסע מאַשינען צו עפענען די ריזיג־שווערע טיר.

אַז אַ וואָרט, וואָס ווערט אַרויסגערעדט פון אַ מענשענס מויל, זאָל האָבען אַ ווירקונג אויף עלעקטרישע מאַשינען, וועלכע וועלען אויפטון מעכאַנישע אַרבייט, — איז אָן און פאַר זיך קיין נייעס נישט. די וועסטינגהאַוז קאָמפּאַניע האָט נאָך מיט צוויי יאָהר צוריק דעמאָנסטרירט אַנ׳„עלעקטרישען גולם“, וואָס האָט ערפילט פערשידענע אויפגאַבען לויט די בעפעהלען, וואָס זענען איהם געגעבען געוואָרען דורך פערשידענע קלאַנגען. נאָר דאָ, אין דער בערלינער קאַסע, איז דער מעכאַניזם געבראַכט געוואָרען צו אַ פיל העכערער שטופע פון ענטוויקלונג. דער מעכאַניזם איז אַזוי רעליקאַט, אַז נאָר איין בעשטימט וואָרט קען האָבען אַ ווירקונג אויף דעם אַפּאַראַט. אַלע אַנדערע ווערטער וועלען דאָ קיין ווירקונג נישט האָבען.

דער אַפּאַראַט איז ערפונדען געוואָרען פון דר. קורט שטיל. דער אַפּאַראַט איז אַזוי קאָמפּליצירט, אַז מען האָט געדאַרפט אַרויסנעמען אַרום 120 בעזונדערע פּאַטענטען צו בעשיצען דאָס רעכט אויף די בעזונדערע ערפינדונגען, וואָס זענען אין דעם אַפּאַראַט אָנגעווענדעט געוואָרען.

ל. ב—ן.

דער שוואַרצער וואָלף

(48 (ראָמאַן).

וולאַרעק האָט מיט׳ן האַנד אַ וויז געטון אויף די לעדערנע פוטעראַלען מיט׳ן ציהרונג און אויף די פּעקלעך ווערט־פּאַפּירען, וואָס זענען געלעגען אויף די פּאַליצעס פון דער אייזערנער קאַסע.

— קיין פּאַריז האָט פרוי אַמבער אַוועקגעפיהרט בלויז די ווערטפולסטע זאַכען, און אַלדאָס איבעריגע האָט זי ד׳ אָ איבערגעלאָזט, איך שטעל זיך פאָר ס׳איז אַ עגמת נפש איך האָב איהר פערשאַפען. זי איז ממש פערליבט אין איהר ציהרונג... מילא, וועט זי זיך איצט פרעהען!

ער האָט גענעפענט איינעם פון די לעדערנע פוטעראַלען, און דערלאַנגט לילי׳ן אַ גרויסע בריליאַנטענע בראָשקע.

דאָס מיידעל האָט דערשראָקען בעהאַלטען הינטען די הענד.

— ניין, ניין!

— ניט אַ קוק! — האָט ער אַ זאָג געטון — קיין געפאַהר איז נישטאָ... און קיין בעסערס וועט איהר אין לעבען קיינמאָל נישט זעהן מעהר!

— ניין, ניין! — האָט זיך לילי געבעטען — איך וויל עס נישט אָנריהרען, לענט עס אַוועק צוריק... קומט שנעלער פונדאַנען׳... איך האָב מורא...

ער האָט אַ ציה געטון מיט די פּלייצעס, און צוריק אַוועקגעלעגט די בראָשקע אויפ׳ן אָרט.

דערנאָך האָט ער אַרויסגעצויגען פון זיין איינענעם טאַש אַ גרויסען לעדערנעם פוטעראַל אויף אַ ווילע געעפענט דאָס רעקעל, און צום לעצטען מאָל געכאַפּט אַ בליק אויף די העל־בלישטשענדיגע בריליאַנטען, רימאַנטען, סאַפּירען, טאַפּאַזען, רובינען...

פּאַמעלעך האָט ער צוגעקלאַפּט דאָס רעקעל, און מיט אַ פאַרזיכטיגען בליק הינטערוויילעכץ האָט ער געענטפערט אויפ׳ן פערוואונדערטען אויסרוף פון לילי׳ן.

ער האָט אָפּגעלאָזט זיין פּאַריזער רויב גלייך מיט דעם איבעריגען ציהרונג פון דער פרוי אַמבער, און צוזאַמענגעדרייט די טיר פון דער אייזערנער קאַסע, צוגעשלאָסען דעם שלאָס, און עטליכע מאָל אַ דריי געטון דאָס הענטעל כדי צו פערפּלאָנטערען די אותיות־קאָמבינאַציע.

ער האָט אָפּגעשטויבט דעם שטויב פון די קניע, אַוועקגעשטעלט די לאָמפּ אויפ׳ן פריהערדיגען אָרט, און בעפרידיגט אַ זיפץ געטון:

— געענדיגט!

— און איצט? — האָט לילי ציטערענדיג אַ פרעג געטון.

— איצט וועלען מיר זיך לאָזען צוריקוועגס! — האָט ער כלומרשט געענטפערט — ביז פּאַרטאָג דאַרפען מיר פערלאָזען וואַרשאַ... איין מינוטעלע... מ׳דאַרף דאָ אין אַ צימער אַוועקשטעלען אַלץ אויף די פריהערדיגע ערטער...

ער האָט זיך צוריקגעקעהרט צו דער אייזערנער קאַסע, צוריקגעשטעלט דאָס יאַפּאַנישע ווענטעל, וואו ס׳איז פריהער געשטאַנען, שנעל בעטראַכט דעם טעפּיך, און פּלוצים אָנגעהויבען צו זוכען ביי זיך אין די טאַשען.

— וואָס זוכט איהר? — האָט לילי אומרוהיג אַ פרעג געטון.

— דעם פּאַפּירעל אויף וועלכען איך האָב פערשריבען די אותיות מיט די ציפערען.

לילי האָט געוויזען אויף דער טאַש פון איהר מאַנטעל.

— ס׳איז ביי מיר... איך האָב עס אויפגעהויבען פון דער פּאָדלאָגע, מחמת איך האָב מורא געהאַט, אַז איהר וועט פערגעסען...

— אָ, ניין!.. פערגעסען אין אַזאַ פאַל טאָר מען בשום אופן נישט! — האָט ער לאַכענדיג געענטפערט.

לילי האָט איהם דערלאַנגט דאָס פּאַפּירעל.

— לאָזט עס איבער ביי זיך... איהר וועט עס פערניכטען, ווען מיר וועלען אַרויס פונדאַנען, און איצט — די שטאַרען...

אויסלעשענדיג דאָס ליכט אין צימער, האָט ער פאָרזיכטיג פערגוקט די שטאָרען, גענוי ווי זיי זענען פריהער געווען...

פינף מינוט שפּעטער זענען זיי שוין געווען אינדרויסען.

זיי זענען אָפּגעגאַנגען אַ שטיק וועגס ביז זיי האָבען אָנגעטראָפען אויף אַ דראָזשקע.

זיי האָבען זיך אין איהר אַריינגעזעצט, און אָפּגעפאָהרען אַ לענגערע שטרעקע.

אַרורכנעהענדיג דערנאָך עטליכע שריט, האָט ער צוגעפיהרט דאָס מיידעל צו אַ זייטיגער טיר פון אַ גרויסער אָפּגעזונדערטער הויז.

— דאָ רעכען איך — האָט ער דערקלערט — וועלען זיך פערענדיגען אונזערע פּאַריזער פּאַסירונגען. איך וועל אייך בעטען, איהר זאָלט זיך דאָ פעסטער צושפּאַרען צו דער וואַנד, און אַכטונג געבען, צי וועלען זיך נישט אויף רער גאַס בעוויזען פערדעכטיגע מענשען...

ער איז אַוועק אויפ׳ן מיטען טראָטואַר, און אָפּגעמאָסטען מיט׳ן בליק די הויך פון די ווענד.

— וואָס ווילט איהר מאַכען?

וולאַרעק׳ס ענטפער איז געווען אַזאַ איבעראַשענדע, אַז דאָס מיידעל האָט פערוואונדערט נאָר עפענט דאָס מויל.

ער איז צוגעגאַנגען אויף אַ שריט נאָהענט צום מויער, זיך איינגעבויגען, לייכט און פריי אַ שפּרונג געטון אין דער לופטען, און מיט דער האַנד זיך איינגעקלעמט אין דער אויבערשטער ראַהם, און...

(פאָרטזעצונג קומט)

הומאָר — דער קונדס — סאַטירע

צוזאַמענגעשטעלט דורך א. שאַרפּצינגעל

פּאָליטיק פון דער וואָך.

האָבען מיר דאָס געהאַט אַ וואָך מיט „אולאס", איינער אַרויף און דער אַנדערער אַראָפּ און ס'איז אַלץ געבליבען ביי אַנ'אולאַ. אמאנאולאַ אַראָפּ אינ־איאַט־אולאַ אַרויף דער לעצטער אַראָפּ האביב־אולאַי אַרויף און אַזוי ווייטער און אַזוי ווייטער און איצט טראַכט זיך יעדער פון זיי וועגען אַ פּערטען אולא דאָס איז —

אולי ירחם.

דערזעלבער עולה לירוד איז געווען צווישען פּוילען און סאָוויעטען, אַ נאָטע אַראָפּ, אַ נאָטע אַרויף, אַ נאָטע אַהער אַ נאָטע אַהין, און די צוקוקער קומען אַלץ צו דעמזעלבען בעשלוס.

— אולי ירחם.

די יודישע „קאָלאָ" פיהרט אויף פּאָליטיק וועגען בענקעל, ר' יך היל אַרויף, גרינבוים וויל נישט אַראָפּ, פיהרט מען פּאָליטיק מיט יודישע אינטערעסען און יודיש גערודער און די וועהלער בעטען זיך

— אולי ירחם.

הכלל די „אולאס" האָבען פערפולט די פּאָליטיק פון דער וואָך און וואו ויהי איז אַ צרה און וואו אַ שמחה איז אַ יוד אינמיטען, איז טאַקי אַ סברה אַז דער נייעסטער אַפגאַניסטאַנישער קעניג האביב־אולא איז אַ משלנו חיים בן טודרס, אַ זוהן פון משמש אין בוראַפּעשט. אי פאַרוואָס הייסט ער נישט חיים־אולא נאָר האביב־אולאַה?

איז דער תירוץ, אַז אויף פּאָליטיק פרעגט מען נישט קיין קשיות.

גראָסבאַרט אויף דער פּראָווינץ.

דער בעוואוסטער אַרטיסט גראָסבאַרט קומט אויף דער פּראָווינץ, ביי דער באַהן וואַרט איהם אָפּ דער פאָרזיצענדער פון דער קולטור־געזעלשאַפט!

פאָרזיצ.: איהר זענט דער רעצימאַטאָר גראָסבאַרד?

גראָסבאַרד: איך בין דער רעציטאַטאָר גראָסבאַרד.

פאָרזיצ. איך האָב אייך גאָרנישט אַנערקענט.

די קוילען־אַקציע פון דער קהלה געענדערט אויף אַ חמשה־עשר־אקציע

אויף דער לעצטער זיצונג פון דער קהלה־פערוואַלטונג איז בעשלאָסען געוואָרען צו רעזיגנירען פון דער קוילען־אַקציע און דערפאַר אָרגאַניזירען אַ גרויסע חמשה־עשר־אַקציע.

צו דעם צוועק האָט די פערוואַלטונג בעשלאָסען איינצוקויפען אַ גרויסען טראַנספּאָרט פון פאָלגענדע פירות: באָקס, טייטלען, פּאָמעראַנצען, און פייגען, די פערטיילונג וועט פאָרקומען אויף פאָלגענדען אופן:

באָקס — דאָס וועט פערטיילט ווערען צווישען די ראַט־ און פערוואַלטונגס־מיטגלידער, כדי זיי זאָלען זיך קענען באָקסען ווען זיי וועלען דאַרפען.

טייטלען — וועלען פערטיילט ווערען צווישען די דרדקי־בעהעלפערס, מלמדים אין די תלמוד־תורות א. אַז. וו., כדי זיי זאָלען טייטלען די קינדער און אַ טייל דאָזאָרעס ביים לערנען עברי.

פּאָמעראַנצען — וועלען די דאָזאָרעס פערטיילען ביי זיך אין דער היים אין די וואַרימע שטובען צווישען איינענע קינדער.

פייגען — וועלען פערטיילט ווערען צווישען דער גאַנצער אָרימער יודישער בעפעלקערונג.

קעגען פערשידענע ביודזשעטען.

קליִשע־פאַבריק „GALWANO" פעטריקויער 101

ס'חאַטשע מויל זיך ברייט געעפענט
פונקט אַ וועלט וואָלט זיך געעקט
ס'לויפען מענשען טראָגען פעקלעך,
דער ביודזשעט מוז זיין גדעקט.

טראָגט מען בעבעכעס די לעצטע:
ווי איז, געבעך, אָך־און־ווי...
דעם ביודזשעט זיי וועלען דעקען,
אדער ער וועט דעקען זיי...

קאלא'דיגס

די אייביגע געשיכטע.

אינ'ם קאָלאָ איז נישט „דאָסיג",
ווידער דאָרטען איז נישט גלאַט...
עפּיס דרעהט זיך נישט דאָס רעדעל,
ס'איז נישט ריכטיג דאָרט דער שטאַט.

קטראַשעט רייך די געגנז און קאַטשקעס:
אָט ענטלויפט ער תיכף גלייך!
איי, איז דאָס אַ גאַליציאַנער,
איי, איז דאָס אַ דאָקטער רייך...

ער און אַלע גאַליציאַנער
וואַרפען גרינבוים'ען דעם גט...
און ר' יצחק זאָגט: נו, מילא,
מילא, גייט צום גוטען שד!

גייט שוין גייט צו אַלדי קאַדיק
לויפט צו אַלדי גוטע יאָהר...
טאַקע, וואָס צו טעמפּען טויג אייך,
אַז ס'איז דאָ אַ קאָרידאָר?

קלאַפּט זשע אָפּ די הויכע שוועלען,
בויגט זיך, נויגט זיך, קריאַנטשעט אויס,
ווייל די טאָשקעס'שע נשמה
קריכט פון פאָרענט אייך אַרויס!..

און עס צאַפּערט זיך דער לעאָן —
אָט דער רייך — דער אָרימאַן
וואָס ער קאָן נישט גיין, נאָר קריכען
ביז דער הינטער־טיר... עד כאן!

און עס רודערט זיך איז קאָלאָ,
ס'פּלאַצט דאָס רעדעל אינדערמיט..
טאָ וואו קריגט מען אַ סטעלמאַך
מאַכען זאָל ער עס צושיט!

מאַכען זאָל ער אָט דאָס רעדעל
נוצליך פאַר'ן שווערען וועג —
אַדע־ מאַכען ס'ראָד־געבראָכען
און ס'זאָל נעהמען שוין אַנ'עק!

יאַנקעל בן פּלעקער

גרויסע סאָוויעטישע קניות אין לאָדז

לאָדז ארבייט מיט'ן גאַנצען ברען.

(—) דער טויבער האָט געהערט, ווי דער שטומער האָט געזאָגט צום בלינדען; זעה נאָר ווי... די סאָוויעטען קויפען טעקסטיל־סחורה אין לאָדז.

ווי מיר דערוויסען זיך געהן אין די סוחרישע קרייזען אַרום קלאַנגען, אַז איטיצער האָט געהערט מיט איינענע אויערען פון זיין איינענעם קוזין, וועלכער האָט דאָס געהערט פון אַ מעקלער אין אַ מאַנופאַקטור־געשעפט, אַז די סאָוויעטען האָבען בדעה איינצוקויפען גרויסע טראַנספּאָרטען סחורות אין לאָדז, ס'איז אָבער נאָך נישט בעשטימט די סומע און דער סכום פון די נעקויפטע סחורות.

מ'וויסט נאָך נישט, צי דער סאָוויעטישער האַנדעלס־אַטאַשע וועט קויפען פאַר זיך אויף אַנ'אַנצוג. אָדער ער וועט איינקויפען פאַר 10 מיליאָן דאָלאַר טעקסטיל־סחורות.

ס'זאָלען בעשטעלט ווערען פאָלגענדע סחורות: עטליכע הונדערט טויזענד פּראָטעסטירטע וועקסלען, 15 וואַגאָנעס לאָדזער רוחות, עטליכע טויזענד פּר גורען פון „מאַסע־אויפאַרלאָשטשאָוו" און... פינף מעטער קאַמגאַרן.

די דאָזיגע ידיעה האָט זיך זעהר שנעל פערשפרייט אויף דער פּיעטריקאָווער גאַס און די פאַבריקאַנטען פעראייִן האָבען זיך גלייך געווענדעט צום אַרבייטס־מיניסטער אָפּצושאַפען דעם פערבאָט אויף נאַכט־אַרבייט אין די טעקסטיל־פאַבריקען, כדי מ'זאָל קענען אויספיהרען די בעשטעלונגען אויף די אַרטיקלען פון די סאָוויעטען.

די פאַבריקען געהען אויף 3 שיכטען, ס'איז געשאַפען געוואָרען אַ קבלת־פּנים־קאָמיטעט אויפצונעהמען די סאָוויעטישע האַנדעלס־דעלעגאַציע.

פאַר'ן באַנקעט אין „גראַנד־האָטעל" זענען געגעבען געוואָרען וועקסלען אויף אַנדערטהאַלבען יאָהר.

למך.

קאַרנאַוואַל.

קאַרנאַוואַל איז סאַמען ברען איז,
מאַסקען־בעלער אומעטום,
טאַנצט מען, זינגט מען, האָפּסט מען שפּרינגט מען —

דאַכט זיך חנא — אומעטום.
ס'קנאַלט מוזיק, טראָמפּייטען בלאָזען,
ס'קאָכט און זידט דאָס יונגע בלוט!
און לפנים קאָן מען מיינען,
אַז ס'איז זעהר וואויל און גוט...
ס'פליהט דאָס געלד יין אַלע זייטען,
ס'לאַכען פנים'ער נאָר ברייט,
און מען הוליעט בגילופין —
און דאָס רעדעלע מען דרייט!
ליבעס ווערען פיל געשלאָסען,
וועלכע זענען זיכער חל
וואָכען צווי, און דריי, און אפשר —
ביז'ן סוף פון... קאַרנאַוואַל!
ס'שמייכלען מאַסקעלעך פערגליווערט
סורות'דיג אַזוי, פערשטעלט...
איי, בחורים, ליבע מיידלעך,
ס'איז דאָך איצטער אייער וועלט!
ס'איז דאָך איצט דער זמן פון שמחה —
אייער גליקליך יונגע שעה,
האָט איהר דען אַ זאָרג און דאגה,
וואָס פרנסה איז נישטאָ?
אָבער וואָס — עס וועט נאָך סטייען
ענמת נפש, צער און זאָרג —
ס'וועט אייך צושטעלען די עלטער,
פאַר מזומן און אויף באָרג...
זאָרגט זשע נישט, און טאַנצט מיט אַלע,
לאָזט נישט דורך קיין מאַסקאַראַד!
מאַכט לחיים, גייט אַ טענצעל
היט זיך נאָר פאַר — הרי את...

אַ—אַ.

גאַליציאַניש.

אַ לעהרער פון אַ גאַליציאַנער יודישער שול האָט זיך אָנגערופען צו זיינע שילער:

— און איצט זאָל מיר איינער פון אייך צונויפשטעלען אַ זאַץ, אין וועלכען עס קומט פאָר דאָס וואָרט מיטער (מוטער).

דער קליינער מאיר'קע הויבט אויף די האַנד.

— לאָמיר הערען, מאיר'קע—מאַכט דער לערער.

מאיר'קע: פריהער האָט אברהמ'צע געקישט מיין שוועסטער און איצט קישט זיך שוין יאַנקעלע מיטער (מיט איהר...

אַ גליקליכער מענש.

יונה: גליק אין געלד האָב איך טאַקע נישט אָבער דערפאַר האָב איך גליק אין ליבע.

שלמה: וואָס? ר והאָסט גליק אין ליבע?

יונה: אוודאי, און דערפאַר בין איך טאַקע ביז היינט געבליבען אַ בחור...

שפּאַס פון פאַמיליען־ווינקעל

ס'איז נישט קיין וואונדער

— אַ'חי קוקט אויס זעהר שלעכט אויפ'ן פנים, פריר שטיין.

— וואָס איז דער וואונדער. אַז מען טראָגט אַלע טאָג דאָס זעלבע פּנים, מוז עס זיך אָפּנוצען.

מזל.

מאַן: — עס איז מיר עפּיס געכטען נישט געגאַנגען. איך האָב פעריש־ילט הונדערט זלאָטים אין קאָרטען.

פרוי: — אויב אזוי, בין איך שוין טאַקע מזלדיגער פון דיר. איך האָב בלויז פערשפּילט פופציג.

אַלטמאָדיש.

מיידעל: איהר זייט אַנ'אַלט־מאָדישער מענש.

בחור: יעס, איך שטאַם פון אַנ'אַלט־מאָדישער יודישער משפּחה מיין מוטער האָט בלויז געהאַט איין מאַן...

שלעכטע שכנים.

הויז הירש (צו יונגער לאַכאַטאַרקע) — נו, ווי לעבט איהר זיך דאָ מיט אייערע שכנים?

לאָקאַטאַרקע: — צרות, איך קאָן זיי נישט צופרידענשטעלען. פריהער אַז מיין קינד האָט געוויינט, פלעגען זיי קלאַפּען אין דער וואַנט, פאַרוואָס איך שטיל דאָס קינד נישט איין. און איצט, אַז איך נעהם זיך זינגען כדי דאָס קינד איינצושטילען, קלאַפּען זיי ווידער אין וואַנט און שרייען: „אומגאָטעס ווילען, לאָזט אַבער קינד וויינען"...

פון אויסלענדישען מאַרק

איבערזעצט הומאָר מיט אויסלענדישען צאַל

צו שפּעט.

אַ דזשענטעלמאַן קומט אַריין אין אַ פּאָליציי־קאָמיסאַריאַט און ווענדעט זיך צום פּשעדאָווניק מיט די ווערטער:

— אַנטשולדיגט, חבֿנט פּריה האָב איך דער פּאָליציי בעמעלדען, אַז מען האָט ביי מיר צוגעגנבעט מיין גאָלדענעם זייגער און קייט. איצט אָבער זעה איך, אַז איך האָב געהאַט אַ טעות. איך האָב מיין זייגער געפונען אין אַנ'אַנדער קעשעל.

— עס טוט מיר לייד—מאַכט דער פּשעדאָווניק — אָבער איהר האָט זיך דערמאָנט צו שפּעט. דער גנב איז אַרעסטירט...

אַ דאָקטאָרס אויסקונפט.

דאָקטאָר (צו פּאַציענטין) — לויט אַלע סימנים לײדט איהר אויף נערוועזיטעט.

פּאַציענטין — פון וואַנען נעמט זיך דאָס?

דאָקטאָר — פון'ם גריבלען...

אַ ביליגער רעסטאָראַן.

ערשטער (פערביינגעהענדיג אַ שעהנעם רעסטאָראַן): אָט דער רעסטאָראַן איז זעהר אַ ביליגער.

צווייטער: פון וואַנען ווייסטו אַז דער רעסטאָראַן איז טאַקע אַ ביליגער?

ערשטער: וואָס הייסט פון וואַנען, איך האָב אַליין אין דעם רעסטאָראַן געהאַט אַ קאַוע מיט טשאַסטקעס, מיט אַ פּיגעס פּעלצעל פאַר 2 זלאָטעס.

Kino Spółdzielni
Sienkiewicza 40.

פון מאנטאג, דעם 21. ביז מאנ-טאג, דעם 28-טען יאנואר 1929

„ווילערא מירצעווא" („WIERA MIRCEWA")

לויט'ן בעוואוסטען מייסטערווערק פון Urwancow, וואס איז געשפילט געווארען מיט אן'אונגעוועהנליכען ערפאלג אין פוילישען טעאטער אין ווארשא.

אין די הויפט-ראלען: **MARJA JACOBINI, Jean Angelo, Grzegorz Chmara i Warwick Ward**

דער נעקסטער פראגראם: „אויפ'ן שיידע-וועג" מיט BRYGIDA HELM אין דער הויפט-ראלע. :—: אנהויב אין געוועהנליכע טעג 3.30 נאכמיטאג,

שבת און זונטאג — 2 א זייגער נאכמיטאג. לעצטער סעאנס 9.30 אין אווענד. אויפ'ן ערשטען סעאנס זענען די פרייזען פון די פלעצער פערקלענערט. 3978

קינא-טעאטער „CAPITOL"
רוג זאוואדזקא און זאבאדניא.

סימפאנישער ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' ש. ביינעלמאז.

היינט און פאלגענדע טעג
פראדוקציע פון מייסטערווערק
Cecil B. de Mille

„דער באנדיט"

Rod la Rocque — אונגעוועהנליכע פאסירונגען פון ענגלישען אריסטאקראט. — אין די הויפט ראלען:

LUPE VELEZ — ווי אויך די שעהנסטע פרוי פון מעקסיקא

בעמ.: פרייזען פון די פלעצער ביים ערשטען סעאנס אין גע"ו. טעג, אין שבת און זונטאג פון 12 ביז 3 נאכמיטאג 50 גר. און 1 זל

קינא-טעאטער ZACHĘTA
זגערזשער 26, ביים פלאץ קאשטשעלני

ערשטער גרויסער פילם פון
דער ענגלישער גאלדענער סעריע
אין 12 אקטען אונטער'ן נאמען:

„שמוציג געלד"

ANNA MAY WONG, H. GEORGE i A. SCHLETOW

מיט דעם בערימטען עקראן-שטערן

פערשטערקטער סימפאנ. ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' ד. שימקעוויטש. אין געיעג נאך דע נעהרונג / דער בלינדער זשאנגלער / דאס הארץ פון מזרח און מערב / דער לעצטער טאנץ.

דער זאל איז גוט בהייצט. אנהויב אין געוועהנליכע טעג 4.30 נאכמיטאג, שבת און זונטאג — 12 א זייגער בייטאג. אויפ'ן ערשטען סעאנס זענען אלע פלעצער צו 50 גר.

דער נעקסטער פראגראם:

פאריזער פערווילונגען

פ. עלץ-ווארעז

קען מען קויפען אמביליגסטען און אויף די בעקוועמסטע בעדינגונגען נאר ביי דער לאנג-יעהריגער פירמע

ל. ב. פעפער, וואלטשאנסקא 42 טעלעפאן 04 = 78.

בעמערקונג: די קירזשנער-ווערקשטעל געפינט זיך אויפ'ן ארט. די ארבייט ווערט אויסגעפיהרט פינקטליך און רעעל.

Dr. M. ELIASBERG
כירורג
פיעטריקאווער 66
טעלעפאן 17 87
פון 4 ביז 5 אין אווענד.
נעמט אויך איצט אן אין דער לעטשניצע "VITA", פיעטרי-קאווער 45 פון 6 - 7 אווענד.

MIEJSKI KINEMATOGRAF OSWIATOWY
WodnyRynek (róg Rokicińskiej) tel. 18-26
Dojazd tramwajami 16 i 10.

Od wtorku, 22 stycznia do poniedziałku, dnia 28 stycznia 1929 r.

Dla dorosłych i młodzieży:

NAPOLEON

Obraz historiczny w 12-tu aktach.
Scenarjusz i reżyserja: **Abel Gance.**
Następny program:
CYRK CHAPLINA

ערשטקלאסיגער ווערקשטעל פון

קאלדרעס

פוכענע און אויך וואטענע ביי

M Złocisty 34 לאזן, 6 שיערפיען (בענעדיקטא)

Dr. med. H. Gutsztadt
ספעצ.-ארצט פאר אקושער. און פרויען-קראנקהייטען
צעגעלניאנא 23
Zachodnia 62 tel. 29-52
נעמט-אן פון 4—7 אווענד.
אין לעטשניצע „סאניטאס" צעגעלנ. 29 פון 6—8 אוו.

אכטונג, געעהרטע קונדשאפט!

דערמיט מאך איך בעקאנט דער געעהרטער קונדשאפט, אז מיט'ן היינטיגען טאג איז מיין

קונסט-פאטאגראפישער אנשטאלט

פון בזשעזשינער 69 איבערטראגען געווארען אויף

30 פראנציסקאנער 30

און עמפפעהלט זיך ווייטער דעם ג' פובליקום מיט אכטונג

קונסט-פאטאגראפישער אנשטאלט
„PARISIEN"
30 FRANCISZKAŃSKA 30

רעפארמאציע-פילען

מיט דער מארקע גייסטליכער בע-קאנט פון יאהר 1602 רעגולירען דעם מאגען, שיצען פון רעוומאטיזם, לע-בער-ליידען, נעמען ריקקיט, אס-רעטיזם, דאס קומען בלוט אין קאפף, שטילען די יסורים פון הע-מאראידען, רייניגען דאס בלוט און ברענגען צו אבסטרוקציע — א גוטסטער דורכרייניגונגס-מיטעל.

צוגעבריוכען 1 אדער 2 פילען א נאכט. פרייז פון א שאכטעל 1.35.

אויספארביטען פון דער אפטייק

Karczewski, Tuszyński, Warszawa, Trębacka 4

צו פערלאנגען אין די אפטייקען און סקלאדען מיט'ן „גייסטליכען" (Zakonniki) 644

Kino „SŁONCE" Napiórkowskiego 28.

פון דינסטאג, דעם 22-טען ביז 28-טען יאנואר 1929

RONALD COLMAN אין דער גרוי-סער דראמע פון ליבע און העלדישקייט א.נ.

בלוט-ברודערשאפט (Braterstwo krwi)

(Beane Geste)

פילם פון לעבען פון א פראנצ. פרעמדען לעגיאן.

אנהויב 5 נאכמ. שבת—3 אזייגער, זונטאג און יום-טוב 1 ג"ט פון 1 ביז 3 נאכמ, זענען אלע פלעצער צו **40** גראשן.

צופאהר מיט'ן טראמוואי נומ' 3 און 4.

Dr. med. W. EYCHNER
גינעקאלאג-אקושער
זגערזשער 11.
טעל 34-72
נעמט אן פון 6 - 8 אווענד.

Dr. ADAM GROSGLIK
Al Kościuszki 27
tel. 51-78,
הויט- און וועגערישע קראנקה.
רענטגען און דימעהייל אינסט.
נעמט אן פון 5—7 אין אווענד

מאניקיר 70 גר

(א חוץ פרייטאג און שבת'ים) —

ערשטקלאסיגער פריזיער-אנשטאלט

I. Radoszycki i L. Weinroth
16 POŁUDNIOWA 16

דער דאמען-סאלאן געפינט זיך אונטער לייטונג פון ה' לעאז.

בעמ.: מאניקיר ווערט אויסגעפיהרט דורך ערשטקלאסיגע קרעפטען. 3956

Dr. med. NIEWIAŻSKI
ספעציאליסט פאר סיפיליס, טריפער און הויט-קראנקה. בעהאנדלונג פון מענער-שוועכע.

אנדזשעיא 5, טעל. 59-40

נעמט אן פון 8—10 פריה און פון 5—9 אווענד.
בעזונדערער ווארטע-זאל פאר פרויען.

---

44 וויכטיג פאר מחותנים 44

קויפט נישט קיין

מעבל

בעפאר איהר איבערציינט אייך נישט און מיין מעבעל-געשעפט

גדאנסקא (דלוגא)
44 Ch. LAZNIK, tel. 62-56 44

נאר ביי מיר קענט איהר קויפען מעבעל שיין, גוט און ביליג.

44 בעמערק. אויך קויף איך פערשיידען מעבעל, דיוואנעס, פעלצען, נעמאשינען און צאהל די העכסטע פרייזען. קומט און איבערציינט אייך! 44

לעטשניצע
פון דאקטוירים ספעציאליסטען און ערצטליך-דענטיסטישער קאבינעט
זגיערסקא 17 טעל. 16-33.

ד"ר ראקאווסקי נאז האלז, אויערן קר 10—11	2—3 7—6
ד"ר ראזשאנער הויט און געשל. קר.	10—11 1—2
ד"ר גאלדשטיין- אויגען-קראנקהייטען פאלאק	1 - 2 7—8
ד"ר יוסטמאן נערוען קראנקהייטען	12—2 חוץ זונ.
ד"ר ראזענצווייג קינדער-קראנקהייטען	10-12 4-5
ד"ר פאפיערני פרויען און געבורטס-הילף	11½-1 5-6
ד"ר קאנטאר כירורגיש-קראנקהייט.	4-5 זונ. 1—2
ד"ר וויינבערג אינ. הארץ לונגען-קר	12—1, 6—7
ד"ר סטופעל רענטגען	10—12 4—6
א. גראדזענטשיק צאהן-ארצט	3—7
נ. ראועס צאהן-ארצט	9—2

צאהן-פלאמבירונג, בעלייכטונגען, קראנען, מאסטען א.א.וו.

ביי דער לעטשניצע איז געעפענט געווארען

א רענטגען-אינסטיטוט

היילונג פון הויט קראנקהייטען פון קאפ (פארך) מיט רענטגענשטראהלען, פאר בעשטראהלונג און דורכלייכטונ-גען, קווארץ-לאמפע, דיאטערמיע, עלעקטריזאציע, אלע טעגליכע אנאליזען. א קורס פאר שטאמלער.

אימפונגען געגען שארלאך (שקארלאטין) פון 4—5 נאכמ.

די לעטשניצע איז אויך אפען זונטאג.

וויזיט אין דער שטאט.

ערצט.-קאסמעטיש. קאבינעט
פרל. מארקוס נעהמט אן פון 5—7 אווענד

OSŁABIENIE BLEDNICE
LECZY
HEMOGEN
oryginalny tylko z firmą
KLAWE

אויף גינסטיגע בעדינגונגען!

מעטאל-בעטען, שעזלאנג-ווענעלעך, וואש-טישען, הויז-מעטשקעס, געבעטע מאטראצען, דראטענע. ווי אויך די בעטען „Patent" ווייט מאס וואווי ראוועדען.

קויפט זיך אמביליגסטען אין פאבריקסלאגער

„DOBROPOL"
Łódź, Piotrkowska 73 (w podwórzu)

PORADNIA WENEROLOGICZNA

פון דאקטוירים-ספעציאליסטען

זאוואדזקא 1.

נאר פאר וועגערישע הויט-קראנקה. און מענער-שוועכע אנאליזען פון בלוט און אויספלוס אויף סיפיליס און טריפער. קאנסיליומס מיט ספעציאליסטען פון אורא-לאגישע און נערוען-קראנקהייטען. קווארץ-לאמפ. עלעקטרישער הייל-קאבינעט קאסמעטיק.

— — טעטיג פון 8 פריה ביז 9 אווענד. — — פון 11 ביז 12 ביי טאג און פון 2 ביז 3 נאכמ. נעמט-אן א פרוי-דאקטאר נור קינדער און פרויען זונטאג פון 9 פריה ביז 2 נאכמיטאג.

— בעזונדער ווארטע-צימער פאר פרויען. —

וויזיט 3 זל.

לאמפען

עלעקטרישע
אין א גרויסען אויסוואהל
פון אייגענע אויסארבייטונג
פון בראנז
פון די נייסטע מאדעלן עמפעהלט

A. REJDER
וואלטשאנסקא 56, טעל. 64-67.
בעקוועמע בעדינגונגען
קאנקורענץ-פרייזען.
בעמ.: רעפאראטור און איבער-ארבייטונג פון פערשידענע לאמפען

לעטשניצע
פון דאקטוירים ספעציאליסטען און דענטיסטישער קאבינעט.

בזשעזשינער 11, טעלעפאן 63-37

אפען פון 9 פריה ביז 7 אווענד.

ד"ר אימיך נאז, האלז, אויערן קר.	3½—4½
ד"ר קערשנער קינדער-קראנקה.	9-11 3-4½
ד"ר שיפמאן אינערליכע קראנקהייטען	12—2
ד"ר לובימש הויט און געשלעכט-קר.	12½—1½
ד"ר שמירגעלד נערוען און גייסטיגע קר.	1—2
ד"ר גאלדבלאט אויגען-קראנקה.	12½—1½
ד"ר וויים כירורגישע קראנקהייטען	2—3
ד"ר בערגמאן פרויען און געבורטס-הילף	3—4

פסיכא-טעראפיע, שפראך-שטערונגען ווי שטאמלען א.א. ווי פאקען-שטעכן, קינסטליכע בערג-זון-בעשטראהל. איינ-שפריצונגען, מאסאזשען, עלעקטריזאציע, אפעראצ. אויף פערלאנג וויזיטען אין שטאט. אין לאבאראטאריום ווערען אנגענומען אלע ארט אנאליזען, אויך פלעגמע און בלוט

אימפונגען געגען שקארלאטין.

ביי דער לעטשניצע איז געעפענט געווארען

א רענטגען-אינסטיטוט.

ד"ר לאזשינסקי סטא-אפאלסקא
צאהן-ארצט 10—1 3—6
קינסטליכע צייהן, קראנען, מאסטען א. א. וו.

די לעטשניצע איז אויך טעטיג זונטאג.

אכטונג
סוחרים און אינדוסטריעלער!

איך בין וועכענטליך איין מאָל אין דייטשלאַנד און נעהם אָן פערשידענע ענינים צו ערלעדיגען. איך ערלעדיג פערשידענע דיפערענצען ווי אויך איינקויף פון אלער ארט סחורות. דרינגענדע בעשטעלונגען קענען זאָפאָרט ווערען מיטגעבראַכט און עס ווערט גאראַנטירט פאַר שנעלע און פינקטליכע אויספיהרונג. צו ערפאַהרען אין דער אדמינ. פון דער צייטונג.

3977

Dr. H. WOŁKOWYSKI
נאַגעלניאַנאַ 25, טעל. 26-27

ספּעציאַל ארצט פאַר הויט און ווענעריש קראנקהייטען, מענער־שוואַכע, אלע ארט אנאַליזען, בעהאַנדלונג מיט קווארץ־שטראַהלען.

ציים אָן פון 8–10 פריה, 12–2 נ.מ. און פון 4–8 אָווענט.

Dr. med. J. LUBICZ
ORTOPEDA, Gdańska 28, tel. 41-46

קראַנקהייטען פון די ביינער, גאלענקען, פערקרימונגען פון די פלייצעס און גלידער.

אייגענע מ"אכאַניש פון ועמטליכע ארטאפעדישע פראַטעזען, אין: עקלעקטריש אויף פלאַטפע פוס־פלאַכע פיס, נאַיספען א. ז. וו.

עמפפאַנגט פון 5–7 אין אוונט.

„KOŁŁONTAY"

Zastępca: S. B. Redlic, Łódź, Pomorska 19.

Grand-Kino

אָרקעסטער אונטער לייטונג פון ה' ר. קאַנטאָר. אָנהויב 4.30 נאָכמ. שבת און זונטאָג פון 12 בייטאָג

היינט און פאָלגענדע טעג! מעכטיגע עראָטישע דראַמע פון לעבען פון אייראָפּעער אין סאַהאַראַ א. נ.

„די פערבאָטענע פרוי"

אין די הויפּטראָלען די פלאַמענדע **Jetta Gondal** אין דער געזעלשאַפט פון די ריכטיגע אמאַנטען — **Józef Schildkraut, Wiktor Varkonyi**

קינא-טעאַטער „PALACE"
Piotrkowska 108

היינט און פאָלגענדע טעג! מעכטיגע דראַמע אין 10 אַקטען, געשאַפען אויפ'ן גרונד פון די איבערלעבענישען פון דער רוסישער עמיגראַציע

די טראַגעדיע פון דער פירשטין נעדעלקאָוו

אין די הויפּטראָלען די צוויי עקראַן-שטערענס: **MARCELA ALBANI i LIANA HAID**

אָרקעסטער אונטער לייטונג פון ה' מ לידויער. אָנהויב 4 נאָכמ. שבת און זונטאג 12 בייטאג. אויפ'ן ערשטען סעאַנס זענען אַלע פּלעצער 50 גר. און 1 זל.

ODEON / WODEWIL

דער ליבלינג פון ג' פובליקום און איהר נייעסטער קרעאַציע פון 1929
LYA MARA

אלס קעניגין פון דזשאַרדז-באַנד

פרעכטיגסטע פילם-אינסצעניזאציע פון אלע פאָפּולערסטע שלאַגער-לידלעך.

אויסער'ן פּראָגראַם: א פאַרס.

CORSO

דער לאַנג-ערוואַרטעטער פילם מיט'ן ליבלינג פון ג' פובליקום
KEN MAYNARD אין הארץ. פריינד פערדל מאַרזשאַן

אויפ'ן מלחמה-וועג

סענסאַציאָנעלע אוואַנטוריסטישע דראַמע.

אויסער'ן פּראָגראַם: א פאַרס.

קינא MIMOZA
178 קילינסקי 178.

פערשטאַרקטער ארקעסטער. דער זאַל איז גוט בעהייצט

גרויסע אטראַקציע! פון דינסטאג דעם 22 ביז מאנטאג ד. 28 ד. י. איינשליסליך די גרויסע מעכטיגע דראַמע

„די ווידווע פון אַנ'אַנשטענדיגע פרוי"

אין דער הויפּטראָלע **POLA NEGRI** — די איבריגע ראָלען פיהרען אויס: **Oscar Beregi, Einar Hanson**

נעקסטער פּראָגראַם: „נאַכט-פייגעל" מיט **L. ALBERTINI** אין דער הויפּטראָלע.

קינא „ERA"

פּריזער „פלאַרא" זאַווישאַ 22 (באַלוט)

אכטונג: פון דינסטאג ד. 8. יאַנואַר אָנהויב פון די פאָרשטעלונגען 4 א זייגער נאָכמיטאָג שבת און זונטאָג 12,30 נאָכמיטאָג. דער זאַל איז גוט בעהייצט דורך ספּעציעלע צענטראַל-אייוועו. פערשטאַרקטער אָרקעסטער.

פון דינסטאג, דעם 22-טען יאנואַר ה. י. אימפּאָנירענדע ווזיע פון מענשליכען לעבען לויט דער בעריהמטער ערצעהלונג פון **WŁ. ST. REYMONT** דעם לאַורעאַט פון דער נאָבעל-פּרעמיע

„דאָס צוגעזאָגטע לאַנד"

מייסטערווערק אין 12 גרויסע אַקטען אין דער הויפּטראָלע די קעניגין פון פּוילישען עקראַן

JADWIGA SMOSARSKA.

קינא „סירענא"

KINO TEATR „SYRENA"
ŁÓDŹ ALEKSANDROWSKA 37 TEL 49-48

אלעקסאַנדראָווסקא 37, טעל. 48-49.
פערשטאַרק. אָרקעסטער. דער זאַל איז גוט בעהייצט

פון דינסטאג, דעם 22-טען ביז'ן 28-טען יאַנואַר ד. י. גרעסטע סענסאַציע פון 1929 יאָהר!
גרעסטע פּרעמירטע סענסאַציע פון איצטיגען סעזאָן!

שטעהן! די הענד אין דער הויך! דאָ איז עדיע!

אין דער הויפּטראָלע דער ליבלינג פון דער גאַנצער וועלט **EDDIE POLO**

בעמערקונג: דאָס בילד איז אָריגינעל, ווייל דאָס איז א ריכטיגע פּאַסירונג, בעת עדיע האָט געפילמט האָט ער בעמערקט, ווי מען בערויבט און מען ערמאָרדעט א פאַמיליע. אלע מוזען שטוינען, זעהענדיג אזא נעוואַלדיגע סענסאַציע!

אויסער'ן פּראָגראַם: א הערליכע אמעריקאַנער קאָמעדיע אין 2 אַקטען.

דער נעקסטער פּראָגראַם: „דער איבריגער מענש" מיט **Emil Jannings**

נייער פאלקסבלאט
דאס לאדזער לעבן

25 פרייטאג — יד שבט תרפ״ט

יאנואר

זון-אויפגאנג 7.30
זון-אונטערגאנג 4 06

ליכט-צינדען: 3.56

צוגאב פאבאר-קאמיסיע
פאר׳ן יאהרגאנג 1907.

(ב) מאָנטאָג דעם 28 ד.ח. וועט פאַרקומען אַ צוגאָב־פאָבאָר־קאָמיסיע פאַר די יונגעלייט פון יאָהרגאַנג 1907, וועלכע האָבען זיך נאָך ביז איצט צוליב וועלכע עס איז סיבות נישט געשטעלט צו דער קאָמיסיע.

ד יקאָמיסיע וועט אַמטירען אין לאָקאַל פון טאַרגאָווע 18 פאַר די וואָס וואוינען אין די קאָמיסאַריאַטען: 1, 4, 6, 7, 10, 12, 13 און 14.

נאר א טייל הייזער
וועלען אויסגעפערטיגט ווערען דורכ׳ן מאגיסטראט.

(ב) טראָץ די פריהערדיגע פלענער וועט דער מאַגיסטראַט הייי־יאָהר קענען אויספערטיגען נאָר אַ טייל פון די אויסגעבויטע אַרבייטער־הייזער אויף פאָלעסיע. דאָס איז צוליב דעם, וואָס עס פעהלען די ענטשפרעכענדע געלד־פאָנדען.

אין דעם טייל הייזער וואָס וועלען יאָ אויסגעפערטיגט ווערען וועט מען שוין קענען וואוינען דעם קומענדיגען הערבסט.

ווידער א שטרייק אין דער „ווידזעווער מאנופאקטור”.

(2) עהערנעכטען האָט די דירעקציע פון דער „ווידזעווער מאַנופאַקטור” ווידער מיטגעטיילט די אַרבייטער פון דער שפינערייי־אָפטיילונג, אַז די דירעקציע רעדוצירט די לוינען. אויף דעם זענען די אַרבייטער נישט איינגעגאַנגען און האָבען געוואָרפען די אַרבייט, דער ענין וועט וואַהרשיינליך איבערגעהן אין אַרבייטס־געריכט.

בעגרענצונגען אין דער עמיג-ראציע קיין ארגענטינא.

(2) דער מלוכה׳שער אַרבייטס־פערמיטלונגס־אַמט אין לאָדז האָט בעקומען אַ ידיעה פון וואַרשעווער עמיגראַציע־אַמט וועגען בעגרעניצען דאָס אַרויסגעבען פעסער קיין אַרגענטינע פאַר אינטעליגענטען און פאַר מענשען, וועלכע זענען נישט פעהיג צו קיין פיזישע אַרבייט און האָבען נישט קיין גענוגענדען קאַפּיטאַל.

פאר שלאגען א מאמען
פער׳משפט אויף 6 חדשים טורמע.

(2) פאַר׳ן קרייז־געריכט איז נעכטען געשטאַנען די 36־יעהריגע רבקה מאָרגענשטערן פון סטריקאָוו, וועלכע איז בעשולדיגט געוואָרען אין שרעקליך שלעכטען בעהאַנדלען איהר אַלטע 70־יעהריגע מוטער חיה קוטנער. די גוטע טאָכטער האָט איהר מאַמען געבריהט מיט אַנ׳אָנגעגליהטען אייזען, געוואָרפען אויף דער ערד און געשלאָגען ביז זי האָט פערלוירען דאָס בעוואוסטזיין. דאָס געריכט האָט די אָנגעקלאָגטע אַנערקענט פאַר שולדיג און פערמשפט אויף 6 חדשים טורמע.

ארעסטירט א לאדזער גנבים-באנדע אין לעמבערג

(—) עהערנעכטען האָט די לעמבערגער פאָליצייי אַרעסטירט אַ באַנדע גנבים, וועלכע זענען אַהינגעקומען פון לאָדז אויף גאַסטראָלען.

ד ימיטגלידער פון דער באַנדע זענען: בצלאל און פייגע יאַקובאָוויטש, יוזעפאַ ווישנעראָבילסקאַ, לייב הויס, און גרינבערג. אַלע פון לאָדז, אין די לעצטע טעג האָט ד יבאַנדע אויסגעפיהרט עטליכע גרעסערע גנבות אין לעמבערגער קאָנפעקציאָנס־געשעפטען.

3

דענטיסטען קענען אינפארמירן
אבער נישט זיך רעקלאמירען

(—) דאָס אינערן־מיניסטעריום האָט אַרויסגעגעבען פאָרשריפטען וועגען דעם אופן פון רעקלאַמירען זיך פון די דענטיסטען. די פעראָרדנונג שטעלט פעסט, אַז ד ידענטיסטען קענען זיך רעקלאַמירען אין די צייטונגען און דורך אַרויסהענגען שילדען. די אַנאָנסען קענען אָבער נאָר ענטהאַלטען אינפאָרמאַציעס אָבער נישט קיין רעקלאַמע.

דעלעגאציע פון יודישע בעקער
איז מיניסטעריום.

מיטוואָך, דעם 23־טען ד.ח. האָט אַ דעלעגאַציע פון בעקער־צענטראַלע ביים האַנדווערקער־פערבאַנד, וועלכע איז בעשטאַנען פון דעפּוטאַט ח. ראַסנער און מיטגלידער פון עקזעקוטיוו פראַנגשטעטער, ווײדענפעלד (וואַרשא), פינגערהוט (לאָדז) און עליאַש (טאָמאַשאָוו־מאַז.) זיך פאָרגעשטעלט אין אינערן־מיניסטעריום ביים שעף פון אַפּראָוויזאַציע־אָפּטיילונג ה׳ שוואַלבע.

די דעלעגאַציע האָט פאָרגעשטעלט די רעזאָלוציעס פון בעקער־צוזאַמענפאָהר, וועלכער איז פאָרגעקומען דעם 16־טען און 17־טען גרודזיען פ.י. ה׳ שוואַלבע, בעקענענדיג זיך מיט׳ן אינהאַלט פון די רעזאָלוציעס האָט מיטגעטיילט דער דעלעגאַציע, אַז וואָס שייך ד יבעקערייען, וואָס ענטשפרעכען נישט די פאָרשריפטען פון דער פעראָרדנונג, האַלט די רעגירונג ביי נאָוועליזירען די דערמאָהנטע פעראָרדנונג אין דעם זין, אַז די פערטיפונג פון דער בעקעריי זאָל נישט זיין קיין סיבה צו פערמאַכען די בעקעריי, אויב זי ענטשפרעכט אַלע אַנדערע בעדינגונגען. ה׳ שוואַלבע איז מסכים אויף ספּעציעלע קוואַליפיקאַציע־קאָמיסיעס מיט׳ן אַנטייל פון בעקער דעלעגאַטען, וועלכע זאָלען אַדורכזעהען אַלע בעקערייען און אַרויסזאָגען זייער מיינונג צו דער לאָקאַל האָט די געהעריגע בעדינגונגען פאַר די מעכאַניזאַציע. ס׳איז אויך פעסטגעשטעלט געוואָרען אַז די בעקערייען קאָנען נישט פערמאַכט ווערען אַדמיניסטראַטיוו, אָבער נאָר דורכ׳ן געריכט. די כאַנטאַרע קאָמיסיעס קאָנען פער׳חתמענען דעם אויזען, אָבער נאָר אין פאַל, ווען די בעקעריי ווערט געפיהרט אַנטיסאַניטאַר, אָבער די התימות מוזען בעזייטיגט ווערען, ווי נאָר ד יבעקעריי ווערט געבראַכט אין אָרדנונג.

ה ׳שוואַלבע איז מסכים, אַז דער בעקער טראָגט נישט קיין פעראַנטוואָרטליכקייט פאַר׳ן מעהל וואָס איז אויסגעמאָהלען אונטער דעם ערלויבטען פּראָצענט און וועט אין אַ ספּעציעלען צירקולאַר אויפמערקזאַם מאַכען די וואָיעוואָדעס, אַז אַ רעכנונג, אין וועלכער ס׳איז אָנגעוויזען דער דער׳לויבטער אויסמאָהלונגס־פּראָצענט, דעקט פולשטענדיג דעם בעקער. וואָס שייך דעם טערמין פון מעכאַניזאַציע האָט ה׳ שוואַלבע ערקלערט, אַז די רעגירונג וועט נישט מעהר מסכים זיין דעם טערמין צו פערלענגערען.

5 יאהר שווערע תפיסה
פאר הרג׳ענען א מענשען

(2) דעם 4־טען אָקטאָבער פ.י. איז אויף באַנקאָווא 31 ענטשטאַנען אַ מחלוקה צווישען דעם הויז־בעזיצער מיכאל וויוויאַס און דעם לאָקאַטאָר אַנטאָני וואָיטשאַק. דער לעצטער איז געוואָרען אַזוי אויפגערעגט, אַז ער האָט געכאַפּט אַ האַק און דערמיט דערלאַנגט עטליכע קלעפּ אין קאָפּ וויוויאַס׳ען. ווען צו הילף זענען אָנגעקומען וויוויאַסענס אַ זוהן יאַן די לאָקאַטאָרקע אַנדזשעיטשאַק, האָט וואָיטשאַק זיי אויך מכבד געווען מיט קלעפּ פון דער האַק. אַלע 3 זענען שווער פערוואונדעט געוואָרען און אָפּגעפיהרט געוואָרען אין שפּיטאָל. דער פאָטער און דער זוהן וויוויאַס זענען געזונד געוואָרען אָבער די פרוי אַנדזשעיטשאַק איז פון די וואונדען געשטאָרבען.

נעכטען איז וואָיטשאַק געשטאַנען פאַר׳ן קרייז געריכט און פערמשפּט געוואָרען אויף פינף יאָהר שווערע טורמע און פערלירען אַלע רעכט.

בעשטראפט א הויז-אדמיניסטראטאר
פאר נעהמען בעצאהלט ביי אנ׳ארבייטסלאזע פאר בעצ׳ינגונגע, אז ער איז ארבייטסלאז.

(2) פאַר׳ן שטעטישען געריכט איז נעכטען געשטאַנען דער אַדמיניסטראַטאָר פון הויז פּיעטרקאָווער 62 ה׳ יהושע פיינמילער, וועלכען עס האָט איינגעקלאָגט אין געריכט דער אַרבייטסלאָזער אברהם דימענצקי דערפאַר וואָס דער אַדמיניסטראַטאָר האָט פאַר יעדער בעשייניגונג אין אַרבייטס־לאָזען־פאָנד אויף אונטערשטיצונג געפאָדערט ביי דימענצקי׳ן בעצאָהלט צו 2, 5 און 10 זל.

דאָס געריכט האָט פערמשפּט פיינמילערן אויף 7 טעג אַרעסט אָדער 50 זל. שטראָף.

מאגיסטראט פערטיילט סטיפענדיעס
פאר סטודענטען און גימנאזיסטען.

(מ) אויף דער נעכטיגער זיצונג פון מאַגיסטראַט זענען צוו. אנד. בעשטעטיגט געוואָרען 10 יעהרליכע סטיפּענדיעס פאַר אַקאַדעמיקער. די סטיפּענדיעס זענען בעשטימט לכבוד דעם 10־יאָהריגען יובילעאום פון פּוילענס אומאָבהענגיגקייט, זיי בעטרעפען צוועלף טויזענד זל. אַ יאָהר און וועלען אויסגעצאָהלט ווערען פון 1 יאַנואַר 1929.

אויף דערזעלבער זיצונג זענען פערטיילט געוואָרען 40.150 זל. אַלס שטיצע פאַר אָרימע שילער. די אונטערשטיצונגען האָבען בעטראָפען פון הונדערט ביז זעקס הונדערט זל.

ס׳האָבען בעקומען ד יגימנאַזיע פון פּרל. האַנזען—5 סטיפענדיעס; האַנדעלס־שולע—3 סטיפּ.; גימנאַזיע פון מ. האָכשטיין—1 סטיפּ.; גימנאַזיום פון קריגער—7 סטיפּ.; מאַגראַלעווסקאַ—4 סטיפּענדיעס; מיקלאַשעווסקאַ—1 סטיפּ.; אָזשעשקאָוואַ—10 סטיפּ. „ספּאָלעטשנא”—22 סטיפּ.; סקשיפּקאָווסקאַ—25 סטיפּ.; טאָמאַשעווסקי—12 סטיפּ.; סעמינאַר טור—70 סטיפּ.; גימנאַזיום פון שטשאַנעצקי—1 סטיפּ.; יודישע פרויען־גימנאַזיום—1 סטיפּ.; 2־טע יודישע גימנאַזיום—3 סטיפּ.; דייטשע גימנאַזיום—2 סטיפּ.; קאָנסערוואַטאָריום פון פרוי קיענסקא—2 סטיפּ.; גימנאַזיום סקארופּקי—2 סטיפּ.; און 10 אַנדערע גימנאַזיעס צו 1 סטיפּענדיע.

3

Dr. med.

B. Robinzon

אינערליכע און קינדער־קראַנקהייטען,
פּעטריקאָווער 10, טעל. 31-86
נעהמט אָן פון 8—$9\frac{1}{2}$ פריה און פון $3\frac{1}{2}$—$4\frac{1}{2}$ נאָכמ.

„ארט”
זאכאדניא 43

יודישער קאַמער־טעאַטער
לייטונג: מ. בראָדערזאָן.

היינט 2 פאָרשטעלונגען:
אָנהויב 7.45 (פּאָפּולערע פּרייזען)
און 10 אין אָוונט

מאָרגען, שבת 2 פאָרשטעלונגען: אָנהויב 3 נאָכמ. (ביליגסטע פּרייזען), און 5.30 פאַרנאַכט (פּאָפּולערע פּרייזען). אין אָוונט ווערט נישט געשפּילט

„מאַסקאַראַד”

1) פּראָלאָג. 2) דער דייטש. 3) כשוף. 4) שאלות און תשובות. 5) דער יודישער גזלן. 6) שרעטעלעך. 7) אַ מויד אַ צימעס. 8) אַ קרבן פון קאַרנאַוואַל. 9) ווייסער מאַסקאַראַד.

טעקסטען פון שלום עליכם, מ. בראָדערזאָן און י. אָבערזשאַנעק. :—: מוזיק־קאָמפּ.: דוד בייגעלמאַן. קאָנפּ.: י. ריינגלאַס. קאָסט.דעקאָר.: ד. מאַטוס און ש. בלום. ליכט־עפעקטען: י. יעראָזאָלימסקי.

די קאַסע איז אָפען טעגליך פון 6 אָוו., שבת פון 1.30 ביז 5 נאָכמ. און פון 7 אָוונט.

אפטייקען
היינטיגע נאכט-דיזשורען.

(2) היינט דיזשורירען פאָלגענדע אַפּטייקען: עפּשטיין, פּיעטריקאָווער 225; באַרטאָשעווסקי, פּיעטריקאָווער 95; ראָזענבלום, ציגעל־גאַס 12; גאָרפיין, ווסכאָדניא 54; קאַרפּאָווסקי, נאָוואָ־מיעיסקאַ 15.

אנפאל אין גאס.

(2) אומבעקאַנטע פערשוינען זענען נעכטען אויף ליפּאָווא 20 אָנגעפאַלען אויף יאַניאַ קוביאַק און זי ערנסט פערוואונדעט מיט אַ טעמפּ געוועהר אין קאָפּ. די פּאָגאָטאָוויע האָט דער פערוואונדעטער ערטיילט הילף.

„רודער בוימוואל - שפינערייי”
רעגולירט: 70 פראצענט אויף 2 יאהר.

דאָס האַנדעלס־געריכט האָט בעטראַכט די ביטע פון דער באַנקראָטירטער פירמע „רודער בוימוואָל־שפינערייי” וועגען קומען צו אנ׳אויסגליך מיט די בעלי־חובות.

די פירמע לעגט פאָר 70 פּראָצענט פון די חובות אויסצוצאָהלען אין פערלויף פון 2 יאָהר,

עטליכע פון די בעלי־חובות האָבען זיך אַקעגענגעשטעלט אַזאַ מין רעגולאַציע, דאָס געריכט האָט אָבער בעשלאָסען צ ונעהמען אין בעטראַכט דעם בילאַנס פון דער געזעלשאַפט, צו אַקצעפּטירען דעם דערמאָנטען אופן פון אויסגלייך.

2 זעלבסטמארדען.

(2) סטעפאַן פּאַוולאָווסקי פון אַבראַמאָוו־סקיענאָ 9, האָט זיך צוליב אַ ליבעס־ענטוישונג פערסמט. די פּאָגאָטאָוויע האָט איהם אין אַ גוססדיגען צושטאַנד אָפּגעפיהרט אין שפּיטאָל.

אויף בענעדיקטאַ 39 האָט זיך געסמט אַ געוויסע מירטאַ זייבערט. דער דאָקטאָר פון פּאָגאָטאָוויע האָט זי אָפּגעראַטעוועט.

פון פאלקס-אוניווערזיטעט ביי דער ציוניסטישער ארגאניזאציע

מאָרגען, שבת, דעם 26, ה.ח. קומען פאַר אין דער פאָלקס־אוניווערזיטעט 2 פאָרלעזונגען: 5 נאָכמיטאָג אין לאָקאַל פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע אַ העברעאישע פאָרלעזונג פונ׳ע ד״ר י. פרענקעל פון ציקל: „געשיכטע פון דער נייער העברעאישער ריכטונג”, און 7 אָוונט אין „בני־ציון” אויף רזשגאָווסקאַ נאָס 7 אויף ד.ט.: „די יודישע אַגענץ אַלס ענטוויקלונגס־עטאַפּ אין דער ציוניסטישער בעוועגונג”. פּרעלעגענט: מאַג. ז. שטרויך.

זונטאָג דעם 27 ד.ח. וועט אין לאָקאַל פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע וועט דער בעקאַנטער קונסט־מאָלער פּראָפ. ה. כהנא האַלטען אַ פאָרלעזונג אויף ד.ט.: „די פערשידענאַרטיגקייט פון דער טעכניק אין דער קונסט”.

גרויסע קק״ל-פערזאמלונג
פון דער יוגענד=ארגאניזאציע „הרצליה”

היינטיגען זונטאָג איז אין לאָקאַל פון דער ציוניסטישער יוגענד־אָרגאַניזאַציע „הרצליה” (פריהער „ירדניה”) פאָרגעקומען אַ גרויסע פערזאַמלונג געווידמעט דער בענייאונג פון ער קק״ל־אַרבייט אין דער אָרגאַניזאַציע. צו דער פערזאַמלונג זענען געקומען בערך צוויי הונדערט מיטגלידער. די פערזאַמלונג איז געפיהרט געוואָרען אונטער׳ן פאָרזיץ פון סטוד. מאַלין.

ד״ר פרענקעל האָט געהאַלטען אַ רעפעראַט, וועלכער איז אויסגעהערט געוואָרען מיט גרויס אויפמערקזאַמקייט און די פערזאַמעלטע האָבען געדאַנקט דעם פּרעלעגענט מיט לאַנג־דויערנדע אַפּלאָדיסמענטען.

נאָכדעם איז נאָך אַרומגערעדט געוואָרען אַ גאַנצע רייה טעכנישע פראַגען פון דער קק״ל־אַרבייט און אַלע פערזאַמעלטע האָבען זיך מתחיב נעווען תיכף צוצוטרעטען צו אַנ׳ענערגישער אַרבייט פון פערטיילען נייע קק״ל־פּושקעס ווי אויך אויף אַלע אַנדערע געביטען פון די קרן־קימת זאַמלונגען.

אלגעמיינע פערזאמלונג פון טאפעצירער.

זונטאָג אין אָוונט קומט פאָר די אַלגעמיינע פערזאַמלונג פון די טאַפּעציר־מייסטער אין איינענעם לאָקאַל (פּאָלודניאָווע 4).

די נייע פערוואלטונג פון „בר-כוכבא”

(—) די נייגעוועהלטע פערוואַלטונג אין „בר־כוכבא” האָט זיך קאָנסטיטואירט אויף פאָלגענדען אופן: פּרעזעס — א. קאָן, וויצע־פּרעזעס — י. גראַוע, סעקרעטאַר — שרה קאַרפּאָווסקאַ, קאַסיר — ד״ר ראָמאַן טומאַרקין. און ווירט — ד״ר ל. זילבערשטראָם.

לתקנת עגונות.

אין קאנצעלאריע פון הרב סעגאל (פאלורניא־ווא 25) זענען אנגעקומען בעגלויביגטע ידיעות וועגען לאהרער מיליטער־לייט ניסן מילך און לעאן באמגראט. זייערע פרויען דארפען זיך מעלדען אין קאנצעלאריע פון הרב סעגאל יעדען טאג פון 9 ביז 10 א זייגער אינדערפריה.

פינע לאה, די פרוי פון חיים לייב קאץ וועלכער געפינט זיך אין בריסעל (בעלגיען), דארף זיך אין אירע אייגענע אינטערעסען ווענדען שאין קאנצעלאריע פון הרב סעגאל.

פון יודישען פריזער-צעך.

די גרינדער פון יודישען פריזיער־צעך זענען די ה"ה אברהם באק, סאלאמאן פעסבראט, סאלאמאן פוקס, לייב גראזאם, קאפלאוויץ, מ. קארץ נחום גרינוואלד און י. זאלצבערג.

עספעראנטא.

די „עספעראנטא - געזעלשאפט" ארגאניזירט קורסען פון דער אינטערנאציאנאלער שפראך עספעראנטא מיט יודיש אלס אונטעררייכטס־שפראך, איינשרייבונגען נעהמט אן דער סעקרעטאריאט פון דער געזעלשאפט (צעגעלניאנא 75), מאנטאג און דאנערשטאג פון 8 ביז 10 אווענד.

פון יודישען פאלקס אוניווערזיטעט שענקעוויטשא 3/5.

שבת דעם 26 יאנואר פינקטליך 7 אווענד קומט פאר א רעפעראט אין לאקאל פון יודישען פאלקס־אוניווערזיטעט, שענקעוויטשא 3[5 אר"ט: ג. א. לעסינג צו זיין 200־יעהריגען געבורטס־טאג רעפערירען וועט ד״ר. מ. בראנדשטעטער.

אין „ארט".

היינט—דער „מאסקאראד".

די ערשטע וואך פון דעם נייעם קארנאוואל־פראגראם א. נ. „דער מאסקאראד" האט בעוויזען אז די איצטיגע פארשטעלונג איז א דאנק איהר פערשידענארטיגקייט, בונטקייט, פרעהליכקייט און פאלקסטימליכקייט, דער „קלו" פון איצטיגען סעזאן.

דער דאזיגער „מאסקאראד"־פראגראם האט אין פיל הינזיכטען איבערגעשטיגען דעם בעווונדערס־אויסגענומענעם צווייטען פראגראם, („משיח גייט") און ער ווערט טאג־טעגליך מיט אוואציעס אויפגענומען פון דעם פריינדליכען „ארט"־עולם, וואס שענקט א בעזונדערע אויפמערקזאמקייט צו איהר יונגען קינסטלערישען טעאטער.

די סימפאטיעס, וואס דער ברייטער לאדזער עולם שענקט דעם „ארט" זענען דאך פולשטענדיג בערעכטיגט שוין דערמיט אליין, וואס אפילו דאס יודישע ווארשא קאן נישט שטאלצירען מיט אזא פרייליגער שעפערישער ארבייט אויפ'ן געביט פון דער סצענישער קונסט, ווי עס פיהרט א דורך די יונגע גרופע פון די יונגע אפערוויליגע ביהנע־קינסטלער אין דעם „ארט".

* * *

היינט, פרייטאג, ווערט געשפילט 2 מאל — 7.45 און 10 אין אווענד.

מארגען, שבת, ווערט געשפילט בלויז 3 נאכם. און 6 נאכם. אין אווענד ווערט מארגען נישט געשפילט.

ווארשעווער אפערע אין דער פילהארמאניע.

היינט אינאווענד קומט פאר אין פילהארמאניע אנ'אויפטריט פון דער ווארשעווער אפערע וועלכע וועט אויספיהרען „פאוסט", די הויפט־ראלען אין דער דאזיגער אפערע קרעאירען די בעקאנטסטע ווארשעווער זינגער.

די מוזיקאלישע טייל געפינט זיך אין די הענד פון בעוואוסטען דיריגענט פון פילהארמאנישען ארקעסטער ה' טעאדאר רידער.

פון די קינאס.

[„ק א ז י נ א"] אין קינא־טעאטער „קאזינא" ווערט איצט דעמאנסטרירט מיט גרויס ערפאלג דער הערליכער פילם א.נ. „דער צוריקקעהר פון געפאנגענשאפט". די הויפטראלע פון דעם דאזיגען בילד קרעאירען די בעריהמטע שוישפילער לארס האנסאן, ג. פרעהליך און ריטטי פארלא.

די מוזיקאלישע בעגלייטונג פון דעם פילם געפינט זיך אין די אויפזיכט פון בעוואוסטען דיריגענט ה' לעאן קאנטאר.

פרעמיערע פון דעם יודישען פילם „אין די פוילישע וועלדער".

היינט אווענד קומט פאר אין קינא־טעאטער „ספלענדיר" די לאנג־ערווארטעטע פרעמיערע פון דעם סופער־פילם פון דער יודישער קינא־פראדוקציע א. נ. „אין די פוילישע וועלדער". דער הערליכער ראמאן פון יוסף אפאטאשו האט אין דעם פילם „אין די פוילישע וועלדער" בעקומען זיין ריכטיגען תיקון. דער דאזיגער פילם פערמאגט אונצעהליגע הערליכע און אינטערעסאנטע בילדער, וואס לאזען איבער אויף די צושויער אנ'אונפערגעסליכען איינדרוק.

זייט העכער 4 וואכען געהט דאס דאזיגע בילד מיט א שטורמישען ערפאלג אין עטליכע קינאס אין ווארשא, וואס צעהנדליגע טויזענדטער צושויער האבען דעם דאזיגען פילם בעזוכט. די גרעסטע קריטיקער זענען פול מיט לויב־געזאנגען פאר דער אינסצעניזאציע פון די „פוילישע וועלדער", דורך יאנאס טורקאוו. דער אינטערעס צו דער אויפפיהרונג פון די „פוילישע וועלדער" איז זעהר גרויס, און גאנץ לאדז קלויבט זיך צו זעהן דעם דאזיגען פילם אויפ'ן עקראן פון קינא־טעאטער „ספלענדיר". צו דעם דאזיגען פילם וועט זינגען א פערגרעסערטער כאר, וואס וועט אויספיהרען פערשידענע חסידישע און רעליגיעזע לידער.

[„ל ו נ א"] אין קינא „לונא ווערט איצט געגעבען א שעהן בילד מיט דער גרויסער קינסטלערין דאלארעס דעל ריא אין דער הויפט־ראלע, א.נ. „דאס שפיל אום א ווייב".

[„ג ר א נ ד ־ ק י נ א"] אין „גראנד־קינא ווערט זייט מיטוואך געגעבען דער פילם „דאס פערבאטענע ווייב". אויסערדעם ווערט נאך געגעבען א פארם אלס נאכפראגראם.

[„א ר ע א ן און „וו א ר ע ו י ל"] אין די קינאס „ארעאן" און „ווארעוויל" ווערט געגעבען א בילד מיט דער פוילישער שוישפילערין ליא מארא אין דער הויפט־ראלע א.נ. „די רזשארו־באנר־קעניגין".

[„ב י י ק א"] אין קינא־טעאטער „בייקא" ווערט איצט דעמאנסטרירט מיט גרויס ערפאלג דער סענסאציאנעלער פילם א.נ. „דער הערשער פון דער נאכט". רודאלף, קליין, ראזשע און האיר עגירע ניסען אין דער הויפטראלען.

[„ק א פ י ט א ל"] אין קינא „קאפיטאל" געהט „דער באנדיט", מיט ראד לא ראק אין דער הויפט ראלע. אויסערדעם ווערט געגעבען א נאכפראגראם פון 2 שעהנע קאמעדיעס.

[„פ א ל א ס"] אין קינא־טעאטער „פאלאס", ווערט געגעבען א פילם א.נ. „די טראגעדיע פון דער פירשטין נערולקאוו", א שעהנע און שטארקע דראמע אין צעהן אקטען.

ווער ס'וויל זיך האלטען פריש און געזונד

נעהמט איינמאל אדער 2 מאל וועכענטליך פאר'ן פריהשטיק א גלאז נאטירליך

Franciszka Józefa

ביטערוואסער. ערצטליכע בעריכטען פון די קריגס־שפיטאלער בעוויזען, אז דאס נאטירליכע וואסער פון פראנץ יאזעף ווערט גערן גענומען פון שווער־קראנקע, ווייל עס פיהרט שנעל אפ פריי פון יעטוועדע אונאנגענעהמע עמפפינדונגען און נאכווירקונגען. צו בעקומען אין אלע אפטייקען און סקלאד אפטעטשנעם.

4048

פאלקס-אוניווערזיטעט ביי דער ציוניסטישער ארגאניזאציע.

מארגען, שבת, דעם 26/1, קומען פאר 2 פארלעזונגען:

א) 5 נאכם. אין לאקאל פון דער ציוניסט. ארגאניזאציע (צעגעלנ. 4)—ד"ר י. פרנקל: „השירה העברית החדשה" (הרצאה 9)

ב) 7 אווענד „ „ „בני־ציון" רזגאווסקא 7) – מאג. ז. שטרויך: „די פערבויטע־טע יודישע אגענק" אלס עטאפ אין דער ענטוויקלונג פון דער ציוניסטישער בעוועגונג". איינגאנג פריי!

די נאהענטסטע פארלעזונג: זונטאג, ד. 27/1, 8.30 אווענד אין לאקאל פון דער ציוניסט. ארגאניזאציע (צעגעלנ. 4)— פראפ. ח. כהנא: „איבער קונסט און קינסטלער".

3966

מעלדונגען.

פאר דער קאנסטיטואירונג פון דער יודישער אגענץ. א גרויסע פאלקס־פערזאמלונג אין „הזמיר" מיט דער בעטייליגונג פון דעם פיהרער פון דער ארץ־ישראל'דיגע ארבייטערשאפט ה' יוסף שפרינצאק.

די ציוניסטישע ארבייטס־פארטיי „התאחדות" ארדענט אין היינטיגען זונטאג 8 אווענד אין זאל פון „הזמיר" א גרויסע פאלקס־פערזאמלונג מיט דער בעטייליגונג פון דעם מיטגליד פון אקציאנס־קאמיטעט, פיהרער פון די ארץ־ישראל'דיגע ארבייטערשאפט ה' יוסף שפרינצאק אויף דאס טעמא: פאר דער קאנסטיטואירונג פון דער יודישער אגענץ די פערזאמלונג וועט זיכער צוציהען א גרויסען עולם, בילעטען צו בעקומען אין סעקרעטאריאט פון „התאחדות", שענקעוויטשא 3[5.

4019

פון די „ארט"־קורסען אין לאדז.

עס ווערען אנגענומען איינשרייבונגען אויף פאלגענדע אפטיילונגען: 1) רעפאסירען זאקען און טריקאטאזש, 2) קעטלען אויף קראפט־מאשינען, 3) האנט־ און מאשין־האפט, 4) וועש־נייען און וועש צושניידען, 5) אנדולאציע און מאניקור, 6) מעכאנישע וועבעריי און מעכאנישע שטוהלען.

איינשרייבונגען נעהמט אן דאס ביורא פון „ארט" וואולטשאנסקא 27.

אכטונג, באלוטער וועבער!

שבת, ד. 26. יאנואר 2 נאכמיטאג קומט פאר אין פעראיינס לאקאל, פייפער 13 א פערזאמלונג פון די וועבער, וועלכע ארבייטען צווישט באסטען, וועגען דער לוין אקציע, אלע מוזען זיין.

די פערוואלטונג פון טעקסטיל־פעראיין אפטיילונג 7 „נייע".

3949

ג. א. לעסינג צו זיין 200־יעהריגען געבורטס־טאג. א רעפעראט פון ד״ר. מ. בראנשטעטער אין יודישען פאלקס־אוניווערזיטעט, שענקעוויטשא 3[5.

היינטיגען שבת פינקטליך 7 אווענד קומט פאר אין לאקאל פון יודישען פאלקס־אוניווערזיטעט שענקעוויטשא 3[5 א רעפעראט פון ד״ר. מ. בראנשטעטער אויף דאס טעמא: ג. א. לעסינג צו זיין 200־יעהריגען געבורטס־טאג. דער רעפעראט וועט זיכער צוציהען א גרויסען עולם.

4019

לומדי שעורי ערב על ידי צעירי פועלי אמוני ישראל, לאדז, פאלנאצנא 22,

מיט'ן צוועק צו רעגולירען די ליסטע פון די וואהל־בערעכטיגטע אין צוזאמענהאנג מיט די פאר־שטעהענדע גענעראל־פערזאמלונג אויף וועלכען עס וועט אויך ווערען געוועהלט א פערוואלטונג ווערען אלע מיטגלידס־חברים געבעטען זיך איבערצורעקלאמירען. אויך פרישע קענען זיך פערשרייבען אין סעקרעטאריאט פון שעורי ערב, טעגליך פון 8—10 אוו.

די וואהל־קאמיסיע.

4020

זייט פארזיכטיג!

ביים איינקויפען פיטלינגען דארף מען דורכאויס אכטונג געבען אויף דעם קעסטעל מיט'ן אויפשריפט

„NORDIA HAWE"

ווייל זיי זענען אנערקענט איבעראל אלס די בעסטע און געשמאקסטע.

3968

זאל געזעלשאפט אווענד־קורסען פאר ארבייטער, זגערושער 17.

פרייטאג, 25. יאנואר פונקט 8 אווענד וועט ח' ד"ר ל. שיפמאן האלטען א פארלעזונג אר"ט: אין לאגר פון פאשיזם (איינדריקען פון איטאליען). בילעטען ביים אריינגאנג.

4005

פראפ. פעראיין פון בעקלייד־אינד.־ארבייטער אין פוילען, אפט. לאדז, קאנסטאנטינער 26.

אכטונג, ארבייטער פון פארל־פאך! שבת, ד. 26 יאנואר 10 פריה קומט פאר א פאך־פערזאמלונג. אויפ'ן טאג־ארדנונג: אקציע. קומט אלע!

4028 די פאך־קאמיסיע.

פראפ. פעראיין פון בעקלייד־אינד. ארבייטער אין פוילען, אפט. לאדז, קאנסטאנטינער 26.

אכטונג, ארבייטער פון דאמען־מאגאזין־פאך! זונטאג, דעם 27 יאנואר 8 אווענד קומט פאר א וויכטיגע פאך־פערזאמלונג. אויפ'ן טאג־ארדנונג: ארגאניזאציע צום זומער־סעזאן אין שאפען.

4028 די פאך־קאמיסיע.

הסתדרות „צעירי מזרחי", קילינסקי 44.

שבת־צונאכטס, פ' בשלח, 8 א זייגער וועט ווערען פארגעלעזען דער צווייטער נומער פון „עתך חי" מיט א רייכען אינהאלט. עס ווערט געבעטען אלע חברים און סימפאטיקער פינקטליך צו קומען.

די פארלעזונג פון הרב גוטקובסקי וועגען הקופת עזרא הסופר וועט פארקומען 8 א זייגער.

4037 הועד

פאלקס־אוניווערזיטעט ביי פועלי אמוני ישראל, לאדז, וסכארניא 66.

מוצש"ק בשלח ד. 26 יאנואר 8 אווענד קומט פאר אין אייגענעם לאקאל א פארלעזונג פון ה' י. ל. טרויבע אר"ט: דער „אידעאל" אלס באראמעטער פון דער מענשליכער נשמה. בילעטען צום פרייז 20 גר. צו בעקומען ביים אריינגאנג.

4039

מעלדונג.

צו אלע לוין־וועבער! לויט דעם בעשלוס פון די פערזאמלונג פון דעם 21 יאנואר איז בעשטימט געווארען, אז וועלכער פאבריקאנט פון אנצוג־שטאף וועט נישט דערלייגען דעם געפאדערטען פרייז פון 20 פראצ. צולאגע ביז פרייטאג מוז די ארבייט געווארפען ווערען. דעריבער פאדערט אייך אויף די פערוואלטונג פון בושעושינער 7, אז איהר לוין־וועבער זאלט דעם בעשלוס אויספיהרען.

4040

ווארנבורג

לויט'ן בעשלוס פון דער אלגעמיינער פערזאמלונג, וואס איז פארגעקומען דעם 24-טען דעצעמבער פ. י. און מיט דער פערשטענדיגונג פון דער לאדזער סטאראסטווע, מאכען מיר בעקאנט און מיר ווי רענט אלע פריוואט־איינהאבער פון טאנץ־שטובען, אז פון היינט אן זאלען די אלע שטובען ליקווידירט ווערען. אין געגענפאל נעמט דער טאנץ־לעהרער־פערבאנד פון זיך אראפ די פעראנטווארטליכקייט און די יעניגע וועלען צוגעצויגען ווערען צו געריכטליכער פעראנטווארטליכקייט.

מיט אכטונג

צו אלע, וואס פיהרען אין די פריוואט־וואוינונגען אונלעגאלע טאנץ־שולען!!!

דער טאנץ־לעהרער־פערבאנד

Doktór
Łagunowski
הויט, ווענעריש און געשלעכטס קראנקהייטן
גדאנסקא 42.
אויפגאהם־שטונדען: פון 8.30—10.30, 1—2.45 9—8 אוו.

Masło roślinne „AMADA"

zastępuje w zupełności
najlepsze masło naturalne
do jedzenia, pieczenia, smażenia i gotowania,
a kosztuje znacznie taniej.
Dostaś we wszystkich sklepach spożywczo-kolonjalnych.
Oryginalne tylko ze znakiem fabrycznym „AMADA".
Zastępca na Łódź i woj. Łódzkie
H. ZMIGROD i S-ka
Konstantynowska 99, tel. 15-60.

AMADA
Masło roślinne
„AMADA"
odznaczone 5-a złotymi medalami

גרויסע טראגעדיע פון א מאדערנער פרוי לויט דער בעוואוסטער ערצעהלונג פון Germaine Acrement א.נ.
אין געטומל פון פאריז
מיט
LIL DAGOVER
דאס איז דער סופערפילם פון נעכסטען פראגראם אין קינא
„Palace"

דאָס ניי=ערעפענטע

פעלץ=און דאַמענמענטעל-אטעליער

פון די רענאָמירטע פירמען-אינהאַבער

HERSZKOWICZ, SZLACHTUS i BREITSTEIN

פּיעטריקאָווער 127, טעלעפאָן 80=36

פערטיגט אויס אויף בעשטעלונג לויט די לעצטע נייהייטען פון סעזאָן פון אייגענע און אנפערטרויטע שטאָפען. עמפפעהלט איהר רייכהאַלטיגען לאַגער פון די מאָדערנסטע אין און אויסלענדישע שטאָפען. אויך א גרויסער אויסוואַהל פון פעלץ=וואַרען אין רויהען און פערטיגען צושטאַנד צו צוגענגליכע פרייזען

4010

די ערשטער באַלוטער גמילת חסדים קאַסע, קעלמאַ גאַס 15

מאַכט בעקאַנט אַלע איהרע מיטגלידער, אַז מוצש"ק. פּ׳ יתרו, דאָס הייסט דעם 2 פעברואַר קומט פאָר די ערשטע

יעהרליכע אַלגעמיינע פערזאַמלונג

מיט פאָלגענדער טאָג-אָרדנונג: 1) ערעפנונג, 2) וואַהלען פון אַ פּאָרזיצענדער און אַססעסאָרען, 3) פאָרלעזען דעם פּראָטאָקאָל פון דער לעצטער וואַהל-פערזאַמלונג, 4) בעריכט פון דער טעטיגקייט, 5) בעריכט פון רעוויזיאָנס-קאָמיסיע, 6) וואַהלען פון אַ פערוואַלטונג און אַ רעוויזיאָנס-קאָמיסיע, 7) בעשטעטיגען דעם בודזשעט אויף דעם יאָהר 1929, 8) פערש. פאָרשלאָגען.

די צייטווייליגע קאָמיסיע.

אַ פּראַכט פּראַז — מיט אַ — באַטשניצע

גענואנשטען מיט געביידעס

ווייל איך קויפען, עווענטועל פּאַכטען, אינפאָרמאַציעס טעלעפאָן 605.

געזעלשאַפט צו פערשפרייטען מלאכה און ערד=אַרבייט צווישען יודען

„אָרט"

אין לאָדז, וואָלטשאַנסקאַ 27, טעלעפאָן 11=23.

אַכטונג, האַנדוועבער!

אין הסכם מיט׳ן בעשלוס פון דער „אָרט"-פערוואַלטונג צו בעזאָרגען האַנדוועבער מיט אַ געוויסע צאָהל מעכאַנישע וועב-שטוהלען, אויף זעהר גינסטיגע בעדינגונגען, קענען זיך אין „אָרט" ביוראָ ווענדען האַנדוועבער, וואָס האָבען בדעה צו מעכאַניזירען זייערע וואַ-שטאַטען.

ווענדען קענען זיך אַזעלכע האַנדוועבער, וואָס האָבען אין אויסזיכט אַ׳אייגען, אָדער אַ געדונגען לאָקאַל, וואָס זאָל זיין געפּאַסט פאַר מעכאַנישען בעטריב.

אינפאָרמאַציעס בעקומט מען אין „אָרט" ביוראָ פון מאָנטאַג, דעם 28-טען יאַנואַר ד. י.

די פערוואַלטונג.

געזעלשאַפט צו פערשפרייטען מלאכה און ערד=אַרבייט צווישען יודען

„אָרט" אין לאָדז, וואָלטשאַנסקאַ 27, טעל. 11-23

בעקאַנטמאַכונג.

דערמיט מאַכען מיר בעקאַנט, אַז דאָנערשטאַג דעם 31-טען יאַנואַר ד.י. 7 אַ זייגער אין אָוונד צום ערשטען טערמין און דעם זעלבען טאָג 9 אַ זייגער אין אָוונד צום צווייטען טערמין, קומט פאָר אין אייגענעם לאָקאַל, וואָלטשאַנסקאַ 27 די אַלגעמיינע

מיטגלידער = פערזאַמלונג

פון אונזער געזעלשאַפט מיט פאָלגענדער טאָג-אָרדנונג:

1) עפענונג פון דער פערזאַמלונג, 2) וואַהלען פון פּרעזידיום, 3) פּראָטאָקאָל פון דער לעצטער אַלגעמיינער פערזאַמלונג, 4) בעריכטען, 5) ביודזשעט, 6) וואַהלען פון אַ פערוואַלטונג און רעוויזיאָנס-קאָמיסיע, 7) פערשידענעס.

די מיטגלידער ווערען געבעטען פּינקטליך און צאָהלרייך צו קומען.

די פערוואַלטונג.

ראַדיאָ=הערער!

שפּאָרזאַמקייט מאַכט מענשען רייך. גיט נישט אויס קיין געלד אויף איבעריגען לוקסוס, איהר וועט זיך איבערצייגען, אַז די ביי אונז געקויפטע

ראַדיאָ=אַבנעהמער 3 לאַמפּיגע — 150,— זל.

" " 4 לאַמפּיגע — 200,— "

זענען די בעסטע

RADIO-SPLENDID

PIOTRKOWSKA № 61 (w podwórzu), tel. 59-02 (Wł.: H. GOLDRYNG).

אַכטונג. געעהרטע דאַמען!

קויפט נישט קיין שטאָפען אויף קליידער, בעפאָר איהר וועט נישט נאָכקוקען די קאָלעקציע פון די נייעסטע קרעאַציעס פון פערטיגע קליידער אין אַטעליער פון

M. MAJERCZYKOWA, GDAŃSKA 61, m. 8 tel. 39-6[illegible]

זעהר צוגענגליכע פרייזען! גינסטיגע בעדינגונגען!

FIRMA EGZYSTUJE OD 1888 r.

JADAĆ W RESTAURACJI WOLFOWEJ

— znaczy —

DOBRZE SIĘ ODŻYWIAĆ.

Narutowicza 5, tel. 46-84

wydaje znane ze swej dobroci **ŚNIADANIA od 60 gr.**

Obiady i Kolacje po cenach konkurencyjnych.

Codziennie od godz. 7 wiecz. **KONCERT** pod kierunkiem p. **Taubego.**

Polecamy oryginalny **PILZNER z BECZKI.**

Bufet obficie zaopatrzony w wszelkiego rodzaju trunki — krajowe i zagraniczne oraz w zimne i gorące zakąski przez cały dzień.

CHLEB GRATIS.

Specjalność: Flaki, Golonki — Lokal dobrze ogrzany.

אַ קראַפט=זאַקען=מאַשין

אין גוטען צושטאַנד ווערט זאָפאָרט געזוכט. אָפּפערטען אין אַדמיניסטראַציע פון „נ. פאָלקסבלאַט" אונטער „מאַשין".

3971

ביזשוטעריע

קויף איך און צאָהל דעם פולען ווערט. כאַלידע טראַקטירונג. „Precyzja" Piotrkowska 123

מאָטאָרען פון פערש. פערדע קראַפט

און פערשידענע אַבראָטען, ווי אויך 1 פּאַזאָווע צו שפול-מאַשינען, קרייצמאַשינען א.אַ. קליינע מאַשינען עמפּפעהלט פון לאַגער

Przedsiębiorstwo Elektrotechniczne „OHM" Piotrk. 82, Tel. 60-34

מאָנטירונג אין פערלויף פון 2 טעג.

גאַנץ לאָדז האַלט שוין איבערצייגט

אַז אַמביליגסטען איז צו קויפען אָדער איבער-צו-פּאַסאַנירען

מענער= און דאַמען=היטען

אזוי, אַז פון גאָר אַלט קומט אַרויס גענצליך ניי איז נאָר ביי דער פירמע **פ ע ר ד ע ר**

רעיעלע בעהאַנדלונג און פּינקטליכע אויספיהרונג

געדענקט דעם אַדרעס:

זגערזשער 20 אָדער לוטאָמירסקאַ 2.

LEKARZ DENTYSTA צאָהן=אַרצט

St. GELBERG

זאַכאָדניאַ 15, טעל. 08=31.

היילט גאַנץ פערנאַכלעסיגטע ציינען און מונד-קראַנקהייטען, צאָהן-ציהונג אָהן שמערצען, היילט מיט ליכט-בעשטראַהלונג, ספּעציעלער לאַבאָראַטאָריום פון קינסטליכע ציינען.

נעהמט אָן פון 9 פריה ביז 7 אָוונד.

אַכטונג, טאַפּעצירער=מייסטער!

זונטאַג, דעם 27-טען יאַנואַר ד. י., 6 אַ זייגער אין אָוונד צום צווייטען טערמין ביי יעדער צאָהל מיטגלידער קומט פאָר אין אייגענעם לאָקאַל פּאָלודניאָווע 4 די יעהרליכע אַלגעמיינע

גענעראַל=פערזאַמלונג

מיט פאָלגענדער טאָג-אָרדנונג: 1) ערעפנונג, 2) וואַהלען פון אַ פּאָרזיצענדען, 3) בעריכט און טעטיגקייט פון דער געוועזענער פערוואַלטונג, 4) דיסקוסיע איבער׳ן בעריכט, 5) וואַהלען פון אַ נייער פערוואַלטונג, 6) פרייע פּאָרשלאָגען. בעמערקונג: די אַלע מיטגלידער, וועלכע זענען שולדיג בייטראַג וועלען האָבען די מעגליכקייט דאָס צו רעגולירען ביים אַריינגאַנג אויף דער פערזאַמלונג. אין געגענפאַל וועלען זיי נישט צוגעלאָזט ווערען צו דער פערזאַמלונג.

מיט אַכטונג די פערוואַלטונג.

ACETATSEIDE

Inż. J. BORNSTEIN i S-ka

einfach und gezwirnt – roh und gefärbt

zu bekommenin der Firma:

Zawadzka No. 1 **Telef. 25-38**

ביי דער

TANITAS לעטשניצע

צעגעלניאַנאַ 29, טעל. 51=44

איז געוואָרען ערעפענט. א וועגעראַלאַגישע בעראַטונגסשטעל פאַר הויט, ווענערישע קראַנ. און געשלעכטס-שוועכע. בעראַטונג 3 זל.

„SANITAS" לעטשניצע

צעגעלניאַנאַ 29, טעל. 51-44

אַלע ספּעציאַליטעטען אין דענטיסטיק. קוואַרץ-לאַמפּ, רענטגען, עלעקטריזאַציע און אַלערליי אַנאַליזען, ליכט בעשטראַהלונג-הייל-קאַבינעט.

בעראַטונג 4 זל.

4029

וויכטיג פאַר מחותנים!

אין דעם שטרענג

כשר׳ן זאַל קאָלאָסעאום

זאַכאָדניאַ 53

ווערט פערדינגען אין וואָכענטאָג פאַר 5 זל. ביז 10 מיט ליכט און ריינע וועש. דער זאַל איז אָפען פון 7 ביז 10 אָוונד. פּריוואַט-וואוינונג זשעראָמסקיעגאָ 9 ביי משה מענדיל קורעק.

עס ווערט געזוכט

אַ שדכן

וואָס פערקעהרט אין בעסערע הייזער

אָפּפערטען אין דער אַדמיניסטראַציע אונטער „יונגערמאַן"

Dr. med. H. Lubicz

צעגעלניאַנאַ 43, טעל. 32=41

ספּעציאַליסט פאַר הויט, ווענערישע און מענערשוועכע קראַנקהייטען. הייזונג מיט קוואַרץ-לאַמפּע (הערר-אויסטפאַל)

נעהמט אָן פון 8—10 און פון 5—8 אָוונט

כעמיש-באַקטעריאָלאָגישע לאַבאָראַטאָריע

מאַגיסטער נ. שאַץ

פּעטריקאָווער 37, 2. שט., פראָנט.

אַנאַליזען פון קאָל, אורין, לייבען א. אַ. וו. אורין-אַנאַליז – 4 זל.

בעקאַנטמאַכונג.

דערמיט מאַך איך בעקאַנט, אַז דער לאַנג-בעוואוסטע רעסטאָראַן

צימערמאַן קאַמיענאַ 2

האָט נאָך אַ רעמאָנט צוריק בעניייט איהרע שמאַקהאַפטע מיטאָגען צו זעהר ביליגע פרייזען.

מיט אַכטונג

חיה צימערמאַן, קאַמיענאַ 2

בעמערקונג: שטרענג כשר.

3887

אַ מאַטורזשיסט

מיט 8 קל. בילדונג בעהערשט גרינדליך די פּוילישע, דייטשע און פראַנצויזישע שפּראַכען ערטיילט לעקציעס. גאַראַנטירט פאַר גרינדליכע ערלערנען פּויליש אין משך פון 36 לעקציעס. צו ווענדען זיך ביי

ZALCMAN, Aleksandrowska 24

P.S. Przygotowuję uczenice(ów)szkół powszech. do klas gimnazjalnnych.

Dr.

HELLER

ספּעציאַליסט פאַר הויט-, וועגערישע קראַנקהייטען און מענער-שוועכע.

נאַווראָט 2 טעל. 89.79

נעהמט אָן ביז 10 פריה און פון 4—8 אָוונד. פאַר פרויען ספּעציעל פון 4—5 נאָכמיט.

פאַר אונבעמיטעלטע לעטשניצע-פרייזען.

Dr. med.

N. JELENKIEWICZ

ZAWADZKA 23,

Tel. 46-75

od $5^1/_2$—$6^1/_2$

przyjmuje obecnie również w lecznicy „VITA" Piotrkowska 45, od 7—8.

Choroby wewnętrzne (specj. choroby serca)

אַ בוכבינדער=

לערן-יונגעל

קען זיך מעלדען אין דער בוכבינדעריי זשעלאַזנאַ 27

CASINO

מעכטיגע פרעמיערע!
גרויסער קינאָ=סוקסעס!

געשאפען אויפ'ן גרונד פון איבערלעבענישען פון קריגס=אינוואלידען. טראגישער קאנפליקט צווישען נישט צו־ייסבא־ער פ־יינדשאפט פון צוויי מאנספערשוינען אין ליבע צו א פרוי

דער צוריקקעהר פון געפאנגענשאפט
(Powrót z niewoli)

ערשטע פראבע פון דער מיטארבייט פון די 2 מעכטיגע אינדיווידואליטעטען, לייטער פון דער פראדוקציע ERYK POMMER און רעושיסער JOE MAY

ערשטער אויפטריט פון דעם גרויסען אמעריק. טראגיקער LARS HANSON אין אייראפעאישען פילם.

ערשטער אויפטריט פון G. FRÖHLICH פון דער צייט פון זיין לעצטען קרעאציע אין פילם „Metropolis"

ערשטער אויפטריט פון דער וואונדער־שעהנער DITY PARLO נאך איהר אנגאזשאמענט קיין אמעריקא.

ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' ל. קאנטאר. אנהויב 4.30 נאכמיטאג. שבת און זונטאג פון 12 ביז 3 נאכמ. זענען אלע פלעצער צו 50 גר. און 1 זל.

SPLENDID

היינט פרעכטיגע פרעמיערע
פון מאנומענטאלען פילם

„אין די פוילישע וועלדער"

לויט דער בעריהמטער ערצעהלונג פון י. אפאטאשו. ■ רעאליזאציע פון י. טורקאוו.

אין די הויפטראלען: דיאנא בלומענפעלד און סילוועז ריטש.

דער פילם ווערט אילוסטרירט מיט כאר-געזאנגען. ■ ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' א. טשודנאווסקי.

אנהויב 4,30 נאכמ. שבת און זונטאג פון 12 ביז 3 א זייגער נאכמיטאג זענען די פרייזען פון אלע פלעצער 50 גר. און 1 זלאטי. אנהויב 4,30 נאכמ.

LUNA

היינט גרויסע פרעמיערע!

דאס שענסטע מייסטערווערק פון דער „גרופע פון גרויסע עקראן=שטערנס" פון דער אמעריקאנער פראדוקציע United Aristo, רעושי: FRED NIBLO, שעפער פון „בן־הור"

„די ליבהאבער"

די עדעלסטע אפאטעאזע פון א ריטערישער עראב רונג פון א פרויען־הארץ און איהר ליבע. וואונדערשעהנע ליבעס-געשיכטע, וואס ענדיקט אלעס וועגען וואס עס רעדט זיך געווענליך נישט. פילם פאר די, וועלכע האבען געליבט, ליבען אדער האבען די מיינונג צו ליבען.—אין די הויפט-ראלן: דאס אויסגעצייכנט'ע ליבעס-פאר

VILMA BANKY i RONALD COLMAN

גרויסער סימפאנישען ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' TEODOR RYDER אנהויב 4 נאכמיטאג, שבת און זונטאג – 12 א זייגער בייטאג. לעצטער סעאנס 10 אין אווענד. פרייזען פון די פלעצער אויפ'ן ערשטען סעאנס פון 1 זל. שבת און זונטאג פון 12 ביז 3 א זייגער נאכמ. זענען אלע פלעצער צו 50 גר. און 1 זל.

CZARY

צום ערשטען מאל אין לאדז!
היינט און פאלגענדע טעג!

הינטער די קוליסען פון צירק
Jack Daugherty

אונגעוועהנליכע סענסאציע אין דער קינעמאטאגראפישער געשיכטע, דאס איז אזעלכעס, וואס לאדז האט נאך נישט געזעהען. גרויסע קאוובאישע צירק-סענסאציאנעלע דראמע מיט אנטייל פון דעם בעריהמטען קאנקורענט פון TOM MIX

אנהויב 4 א זייגער נאכמ. שבת און זונטאג 12 בייטאג אויפ'ן 1-טען סעאנס זענען אל, פלעצער צו 50 גר.

קינא - טעאטער ביקא

פראנציסקאנסקא 31

צום ערשטען מאל אין לאדז! גרויסע סענסאציע!

„דער הערשער פון דער נאכט"

אין די הויפטראלען: דער אונפערגלייכליכער שעפער פון דער ראלע פון „Dr. MABUZE"

Rudolf Klein Rogge i Aud Egede Nissen

פראכט פון אויסשטאטונג. גאניאלע ערפינדונגען פון א וואהנזיניגען. שרפה פון א טעאטער. אינטערנאציאנאלע קינעמאטאגראפישע רעווי. ספעציעל געקליבענער ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' ז. סאנדאמירסקי. אנהויב טעגליך 4.30 נאכמיטאג. שבת, זונטאג און יום=טוב פון 12 ביז 3 נאכמיטאג זענען די פרייזען פון אלע פלעצער פון 30 גראשען.

אנאנס: אונזער נייער פראגראם וועט זיין: „די לעצטע צארען" (OSTATNI CAROWIE)

APOLLO

היינט און פאלג. טעג! מעכטיגער פילם פון די שאטענס און גלאנץ פון דער מאכט א. ג.: היינט און פאלג. טעג

„פרעזידענט"

ריהרענדע און מיטרייסענדע ערצעהלונג וועגען א יונגען דארפס-יונג וועלכער האט נאך א סך אוואנטוריסטישע פאסירונגען איבערגענומען די מאכט אין לאנד. אין דער הויפטראלע

Iwan Mozżuchin

סימפאנישער ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' צ. קאנטאר
שבת און זונטאג 12 א זייגער, אויפ'ן 1. סעאנס זענען אלע פלעצער 50 גר.

אנהויב 3 א זייגער נאכמ. נעכסטער פראגראם: „הייראט" מיט BRYGIDA HELM אין דער הויפטראלע. אנהויב 3 א זייגער נאכמ.

אנאנסען=פרייז: פאר'ן טעקסט—18 גר. פרייטאג און ערב יו"ט—24 גר. אין דער זייט 8 שפאלטען
אין טעקסט—40 „ „ „ „ „ 60— „ „ „ „ 4 „
נאכ'ן טעקסט—12 „ „ „ „ „ 18— „ „ „ „ 8 „
פאר א מיליטער-שורה: אויסער דער שטאט 50 פראצ. טייערער. אויסל. 100 פראצ. טייערער. מעלדונגען—10 גר. א ווארט

אבאנאמענטס=פרייז: אין לאדז – 5 זל. א חודש מיט אפטראגען א היים; אויף דער פראווינץ – 6 א חודש; אין אויסלאנד – 8 זל.
פאר'ן אינהאלט און טערמינפון די אנאנסען איז דער פערלאג נישט פעראנטווארטליך, די אדמיניסטראציע איז אפען בייטאג און ביינאכט.

Za Wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brzustowski i D. Silberberg. Redaktor odpowiedzialny Ch. Kaufmana.
Czcionkami i druk. „Najer Folksblat", Piotrkowska 21.